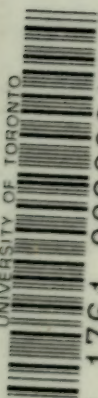

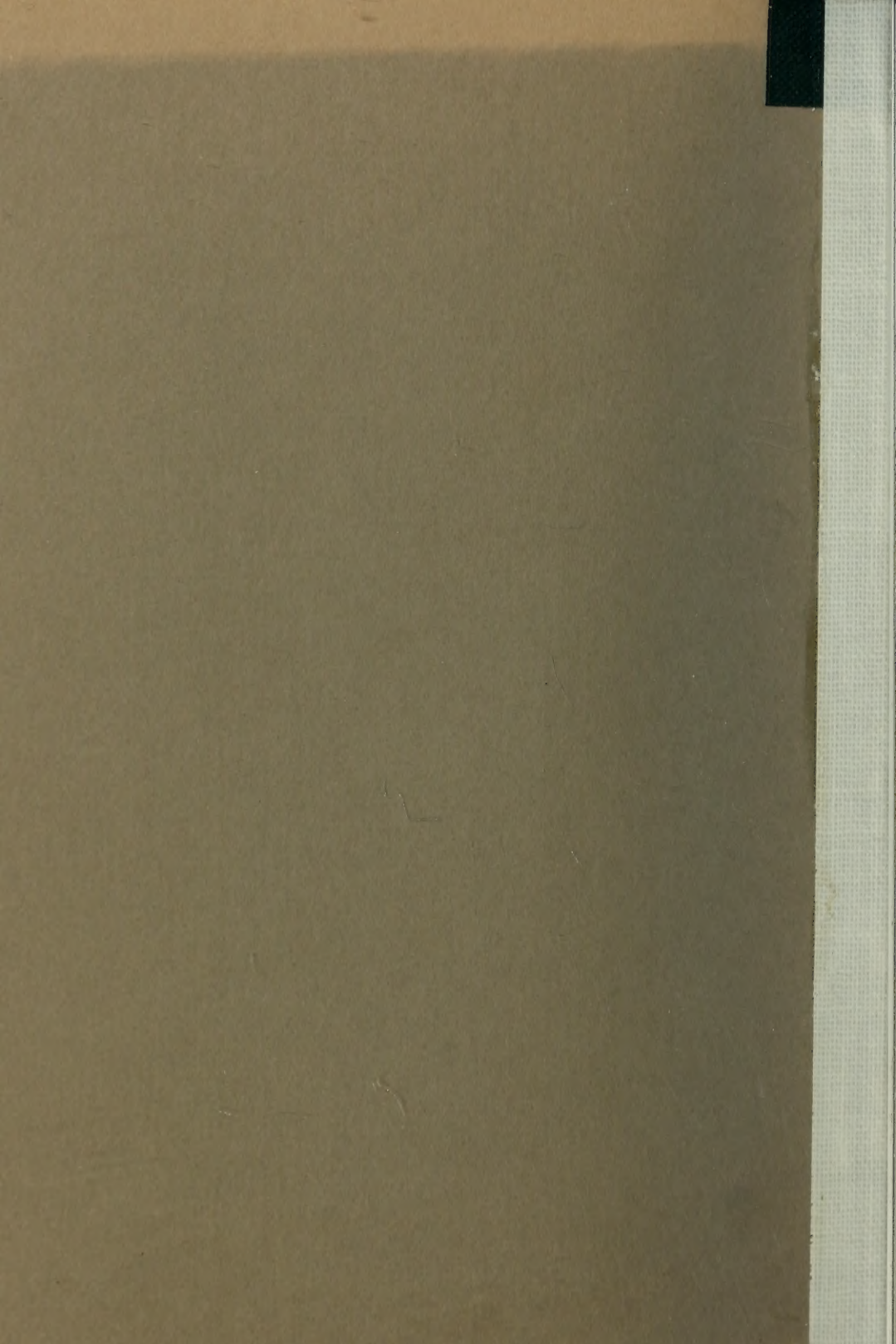
UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00630011 5

Vidakovic, Molovan
Usamlienyi IUnosa

PG
1418
V53U7

2317
Миловача Видаковића

ЦЕЛОКУПНА

БЕЛЕТРИСТИЧКА ДЪЛА.

Књига прва:

УСАМЉЕНИЙ ЮНОША.

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ

УЧЕБНИК

АРИТМЕТИКИ

АРИТМЕТИКА

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ

АРИТМЕТИКА

Арифметика

УЧЕБНИК

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ

1895

МИЛОВАН ВИДАКОВИЋА

ЦЕЛОКУПНА

БЕЛЕТРИСТИЧНА ДЪЛА.

ПРВА ЧАСТЪ :

УСАМЛЪНИЙ ЮНОША.

ЗЕМУМЪ

ИЗДАЕ КЪНИГОПЕЧАТНЯ Г. К. СОПРОНА.

1852.

MI 14 Vidaković Milovan

Usamljeni Junosa

УСАМЛЪНЪЙ ЮНОША.

ОДЪ

МИЛОВАНА ВИДАКОВИЋА.

EXPORT - IMPORT BOOKS
880 E. Tecumseh Road
WINDSOR, ONTARIO
CANADA

ЗЕМУНЪ

ИЗДАЛА КЪНЪИГОПЕЧАТЪНЪЯ Г. К. СОПРОЗА.

1852.

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
OCT 16 1966

1111

УСАМАУРПЫН ЮНОША

01P

МНЛОРАНА РИ ТАКОБИРА

ПОИЩЕНО

САМАД
МНДГОР' ОИЛДИО
820 E. Tecumseh Road
EXPORT - IMPORT BOOKS

PG
1418
V5327

1898

ПРЕДГОВОРЪ

на прво издаше цѣлокупны' дѣла' Мило-
вана Видаковића.

Починюћи са „Усамљенимъ Юношемъ“ у Србско-Народногъ Вѣстника Брою 7. ове године јављено: „Прво издаше цѣлокупны' Дѣла' Милована Видаковића,“ поздрављамо читајућий публикумъ србскій ономъ любовиу, коіомъ га є блаженогъ спомена србскій Лафонтенъ издаваніемъ свакогъ дѣла свогъ поздрављаю; и као што су поздрави ови нѣгови, сѣ чисто національномъ тежњомъ и у матеріи и у форми, заиста и чисто націоналногъ духа происходивши, пуне любви и одобрения одзивъ у Народу србскомъ надали: тако надамо се и мы, да ће поздравъ овај, уста нашимъ изражаемый покойногъ Видаковића поздравъ у народу србскомъ вѣчногъ од-

зива наћи, поздравъ, кой є предтеча єдногъ, и то првогъ изданія цѣлокупны' дѣла' Видаковићевы', каквогъ Србљи досад' имали нису.

Рѣдко є ко сва нѣгова дѣла и набавити прилику имао; како су пакъ давно на свѣтъ изишла, многа су се и погубила, и забацыла: — сад' ево и' цѣлонупны', — у єдно и исто време, — у єдномъ и истомъ формату, — єдни и исты писмени.

Пламенъ, коимъ су она сва до єдног' написана, пламенъ чистогъ родолюбія, кой є вѣчанъ, као што є любовь вѣчна, неће промашити подпальиваѣ родолюбія у препознано примчивым' срдцама србским': а морамъ, коимъ су она у духу чисте народности за оба пола, за сва стая, за сва времена, преиспунѣна, подобно благой, тихой, киши, напаяюаюће полѣ народности србске.

Изъ Видаковићевы' Романа' воскреснувши Тихомильи, Будимири, Велемири, Любомири, Младени, Светозари, Драгинѣ, Чедомильи, Миливои, огледа ће се на овомъ изданію сви одѣданпутъ, као на огледалу, и као чеда єдногъ отца, и членови єдне

Фамиліе, грлиће се у заєдничкомъ колу по уде-
 шаю свеобштегъ пѣвца, увѣнчаваюћи му родолю-
 биву пѣвческу главу избранымъ цвѣтемъ, кое не
 вене. Изъ земногъ Єлизіума, кой имъ є милый
 пѣваць створио, пружаю они пѣму руке у Єлизі-
 умъ вѣчный, кудъ га є вѣчна истина, за родъ
 пѣговъ до пѣка прерано, одзвала, и душа пѣго-
 ва ликує онамо, утѣшена, да є. докъ се у хра-
 мини тѣлесной бавила, чимъ є могла, роду зап-
 ета усрдно послужила.

Видаковичъ є одъ ране младости за цѣлогъ
 свогъ живота дѣйствовао, и, на велику утѣху ро-
 да свога, ништа ніє у народности своіой рушио;
 што є годъ пакъ радіо, зазидавао є. Оживіо є
 у народу любовь къ пѣговой исторіи; представіо
 є предке пѣгове у ономъ виду, у комъ су свакогъ
 подражанія достойни; заливао є у србскимъ лю-
 бовь къ благочестію, отдаваюћи благоговѣйну
 справедливость къ заведеніямъ србскимъ христі-
 янскимъ, а искореняваюћи пороке и добро измѣ-
 рена злоупотреблѣнія; развио є любовь къ роду,
 како уобщте, тако и по свимъ подраздѣльнымъ от-
 ношеніямъ, између супружника, родила, и дѣце
 браће, сестара, сродника, учителя и питомца.

господа⁶ и подчинѣны⁶; чисто є вкусъ эстетич-
кій; подизао є желю къ читаню, — и будући є
у оно време живіо, и писао, кадъ є само свогъ
рода и овакавъ списатель на развитакъ свега на-
родногъ добра могао успѣшно дѣйствовати: то и
изборомъ предмета, и начиномъ представлѣня, є
опредѣлѣнѣмъ тежнѣ, и снисхожденѣмъ времену и
понятіяма, и угоженѣмъ потребама и желяма, мно-
гоплодно полезанъ быо. Кой грађанинъ нађе се
сазнати, прочитавши разговоръ Любомировъ на
острову съ военачалникомъ (царемъ Душаномъ)?
Кой сынъ неће на добро упутити се, прочитав-
ши совѣтъ Любомировъ къ Светозару, кадъ га є
у Призренъ шляо? Кой войникъ неће презрѣти
животъ за владѣтеля и отечество; прочитавши сла-
ву Младенову? Коя майка неће подиети све овогъ
свѣта муке за любовь свое дѣце, прочитавши
трудоу Косарине? Кой служитель неће полагати
животъ свой за свога господара, прочитавши от-
ликованѣ Бурямово? Кой родолюбацъ неће се оче-
личити у родолюбію, и свакогъ рода честности,
увидивши страданя и оправданѣ Любомирово? Коя
дѣвица неће се чувати одъ лакомислія, прочитав-
ши повѣсть Агапійну? єдиномъ рѣчію, будући є у

свакој преповѣдчицы прекрасна морална наука. К^и неће утврдитисе у добродѣтельима, прочитавши онолике прилике упражиѣнїа овы! — И зато по другій путъ поздравлямо при изданїю овомъ премилый родъ сръбскїй занста родолюбивымъ чисто сръбскимъ. дѣлама овыма, у кои^ѣ цѣлокупномъ изданїю, и да буде оно колико ѣ могуће чистіе и сїяніе, нисмо жалили ни труда ни трошкова.

При изданїю овомъ имали смо найвећу бригу, шта ћемо съ ѣзыкомъ и правописомъ, коима ѣ Видаковићъ дѣла своя писао?

За ѣзыкъ смо се лако рѣшили. И онъ ѣ исповѣдао, да треба писати ѣзыкомъ говорнымъ, и писао ѣ овымъ, у колико ѣ налазіо, да се къ овомъ приближити валя, као што су чинили и други оногъ времена списатели, иѣки већма приближаваюћисе къ говорномъ ѣзыку, а иѣки већма придржаваюћи се старославенскогъ. Домиѣвић ово и садъ іоштъ трае, и іоштъ сасвимъ уедиачено нїе. Но као што ѣ и онъ самъ у разна времена у овомъ смотренїю разни поступао, и у доцнїе време све се већма къ говорномъ ѣзыку приближавао: тако непредосуђено мыслимо, да бы и онъ сада у оволикомъ приближіо се къ говорномъ

Г' **ѣзыку**, у колико видимо, да су се сви списатели србски приближили. — И тако мыслимо, да нећемо тѣни пѣговой никакве увреде учинити, шта выше, да ћемо јој повољно поступити; што ѣзыкъ пѣгови дѣла' по садашнѣм' начину писаня говорногъ ѣзыка устројавамо, неимајући друге намѣре у томъ, кромѣ оне, коју е и онъ непрекословну имати морао, да се књиге и удобнѣ и радѣ читаю, и у томъ смо съ нѣмъ на едномъ и истомъ основу, у когъ бы извѣштено сигурно и онъ данасъ овако поступио, тымъ пређе, што се чрезъ времена и самъ къ овоме све већма приближавао.

Много намъ е теже было при рѣшаваню нашемъ, коимъ ћемо правописомъ пѣгова дѣла печатати? Онъ се у овима држао Кирилице, и не примао ни **ћ** ни **ђ** ни **џ**; шта выше, воевао е противу сваког' увођења новы' писмена'. У ово доба Србљи, истина, скоро сви на еданъ начинъ нишу, држећи се кирилице, и примивши у ову писмена **ћ**, **ђ**, **џ**; — има пакъ една странка, коя покрай овы' узима **љ**, **њ**, **ј**, а изоставля карактеристическа писмена **і**, **й**, **ѣ**, **ы**, **ь**, **ѳ**, **є**, **ю**, **я**, и тако стаяли смо при три кажипута, или да препечатамо дѣла пѣгова онымъ правописомъ, коимъ

се онъ служю, а то е чистомъ Кирилицомъ, или еднимъ одъ два горѣнаведено? За иѣговъ правописъ говори чистота Кирилице, и, што е у овомъ предмету јоштъ важније, иѣгово собствено писаиѣ, за кое се јоштъ и борю: по аукторитетъ вишества списателя садашњиѣ, кои су ѣ, ѣ, ѣ, приими, а по превосходству аукторитетъ високогъ, правительства Княжества Србје (кудъ онъ роѣиѣмъ, као у селу Пеменикуѣама, срезу Космајскомъ, Окружию Бѣоградскомъ, под самимъ Космајемъ, роѣенъ, принадежи), кое е уредбомъ нарочномъ овај правописъ опредѣлило, и у овај ишмена ѣ, ѣ, ѣ, приими, побѣдио е постојану нашу волю, слѣдовати начину писаня Списателѣвомъ, и то е једино, за кое у блажене тѣне иѣгове, а и у славногъ публикума србскогъ, као чувара собственостиј србски, кудъ дѣла списателѣска принадеже, съ благоговѣиѣмъ за опроштенѣ молимо, готови, у послѣдуюѣимъ дѣлама по ономъ правопису поступати, кой онда горњима аукторитетима приписанъ буде.

И тако ево ти, мый србскій роде! цѣлокуиши, Дѣла Видаковиѣвыѣ, да поновишъ, ако си кою заборавю, умилне иѣсемице иѣгове: „Ба-

гряно шарна отъ востока Заря,“ и т. д. „Пойте миле и любезне“ и т. д. „Сяйный мѣсець иза горе“ и т. д. Піймо єдну, піймо другу,“ и т. д. и т. д. и да обновишь сродство твое съ Любомиромъ, Младеномъ, Косаромъ, Светозаремъ, Драгиньомъ, Чедомилѣмъ, Милivoемъ, и другима проима честиты‘ романа‘ нѣгови‘, кои су сви теби достойни!

Понавляюћи пакъ ползу твою понавляшь купно и благодарность твою къ славном‘ сроднику твою, миломъ пѣвцу романтичкомъ, рѣчма Соломона Геснера! „Billig verehrt die Nachwelt des Dichters Nischenfrug, vom alten Ephen umschlungen, den die Musen sich geweiht haben, die Welt Unschuld und Tugend zu lehren.“

Здравствуй и благоволи! (Vale et fave!)

У Земуну 1. Новембра 1852.

Издатель.

Како е природа дивно украсена, какавъ у естеству поредакъ смртно око наше гледи! оно дрво, кое е у пролеће цвѣтъ увенчавао, сада зрелымъ обтерѣено плодомъ клонуло къ земљи; какавъ е чистъ, благорастворенъ, и мирисомъ испуниъ есенъ овай воздухъ, коимъ я дишемъ, и кои све крѣпи и оживљава! — Ове зелене цвѣтемъ украсене около мене ливаде увеселяваю очи мое; оно сладко многогласны птица певанъ, кое я слушамъ, пробія ми срце мое. Оиде тихъ жуборъ преко каменя кристалны поточиѣа приводи мене къ сладкоме сну. Оно лако по врѣбима листнаты дрва зѣфира колебаѣ баца ме у сладку неку меланхолю и срце мое долази у движеніе! — О! любезна страна, кой срце мое вежешъ! о невино мое увеселеніе, кое никаквой измени не подлежишъ! срце е мое заиста оно за себе изабрало благо, у коме пуно свое задовольство наоди, и кое му се нигда отети неможе. Оно е сазидало среѣу свою на природной красоти, дакле остав му непоколебимо, као што е и природа непоколебима.

Овако нашъ младый Тихомиль едно есенъ ютро у тихой пустињи усамлѣиъ не далеко одъ Кулумбице у себя говораше. Онъ пуштешъ будуѣи у лепе мысли и благоумна о природи благоразуѣниа уопише сладкимъ чувствомъ

и обрати очи своє, коє у радостнымъ сузама пливау, на ону страну неба, одъ коє се данъ почиа, „дивна дѣла твоя Господи! у узхищеню, рекше, како си све премудро устрою!“ Я на свакомъ мене окружавающемъ предмету силу твою, славу, и премудрость твою назначену гледимъ! какова се оно пурпуриа указує одеѣа, у кою се одъ свогъ дворца свакидашньи онай царъ сунце излазеѣи облачи! — Како се она свита, коя є за неколико сатій све созданъ твоє покривала, у покою и найторжественіемъ ѣутаню садржавала, како се, велимъ, лагано къ западнѣй странѣ сада савія, и предъ дневномъ ономъ звездомъ исчезава. Колико ѣе сада миліонъ миліона найразличнѣгъ рода животны по лицу землѣ кипити, као изъ гроба васкрснути, и за свой акы наново дариваный имъ животъ съ новыма силама теби о свеблагій отче! благодарити. — Суза ова, коя изъ мои о благодатно небо! очію види се, не одъ савести каковогогъ гриженя, ни ти зато, што самъ се я свакога на овоме свету привременогъ блага одрекао исходи; но одъ саме мое найчистіє и благосавестне къ Богу за благость нѣгову признателности извире. Я самъ єдно твоє о великій Боже! созданъ, коє си ты быѣмъ обдарю, словеснымъ разумомъ украсю, и на вѣчность ону мене опредѣлю. Свако созданъ о свомъ се быѣу и животу радує, и сатимъ тебе создателя свога слави и хвали: али ни єдно понятіємъ о теби обдарено ние, као оно коє си ты наипосле створио и коє си царемъ надъ целымъ светомъ земальскимъ поставіо кога си уму сва друга созданя подложіо и нѣга си

шта више себи уподобио. Човекъ! најкрасніе создаѣ човекъ, ако е само управо човекъ, као што чистый изискуе разумъ, да буде. Я самъ истина по неиспытанымъ судьбама божињмъ одъ людій, и свакогъ њіовогъ привременогъ увеселенія исключенъ, ништа маѣ я самъ съ моіомъ среѣомъ задоволяѣ. За мене су ове тихе шуме парске палате, за мене е умилно ово птица певаѣ и бмстры преко камена поточиѣа шумтаѣ сладка музика. Я одъ многометежногъ света удаѣиъ, увеселенъ моѣ у невинности, независимости и душевномъ размышлѣнію наодимъ. Я овде ниѣи имамъ коме за што завидити, ниѣи коме злобити, ниѣи буди у чемъ ближиѣга мога увредити. Моѣ е срце овде мирно, моя е савестъ спокойна: страсти, бое се у многолюдномъ свету изъ суетни коєкаквы желя раѣаю, не муче душу мою. Мени е овде безлюдна ова пустыня најславниј градъ на свету, проста моя раиа пріятнија него најбогатіе граѣанске и господске трапезе; мой е наштакъ ладна изъ камена водица, моя е постеля мирисава, гди оѣу, трава, на којой се онымъ сномя наслаждавамъ, кога богатый граѣанинъ подъ свилеоктанимъ завесама будава жели. Я теби благодаримъ о Боже! и свию блага источниче! што си ме овога удостоіо живота. Я да самъ у свету остао, бмо бы са светскимъ бригама, макаръ најбогатіи, обложенъ, пакъ не бы честито ни знао, како бы ми дани живота протекли: ербо пристрастие у нама смртнима жель, кадъ се исподъ узде разума олтригу, прелазе предъле, и границу нигда себи не наоде. Бедаиъ човекъ! ако мало има, труди се више имати, а

кадъ получи онолико, колико є найпре желію, желя нѣгова топрвѣ тада се распали, и уместо што бы се овде ограничила, то она текъ свой почетакъ на далѣ узима, и докле му се годъ ова назови среѣна благонаклонѣна показує, и дѣла узнапредую, онѣ се зауставити неуме, но тера чакъ до ослабленя самога себе; нитѣ є кадъ задоволянтъ, нити пакъ она блага, за коя є свакій свой покой, и само здра-лѣ дао, уживати зна. Такавѣ богатирацъ у толико къ єду и пійѣу больій вкусъ одъ простога землѣдѣлца нема, у колико су нѣгова єла богатія и многобронія. Бадава онѣ посведневно за свою гушу нова, и скупощена измышля-ва єла, кадъ къ овима нова чувствованя приложити немо-же. Нѣму се све сласти съ временомъ учине обште, нити онѣ зато, што много има, више него што му природа нѣгова допушта, уживати може. Я ово моє благополучіє, кое у задовольномъ срцу, спокойной души и мирной са-вести наодимъ, не бы макаръ за какво споляшиѣ оно мни-мо благополучіє, кое очи наше заслеплява, променію. Блаженѣ онай, коме є Богъ трудове нѣгове благословію, те є съ правдомъ што стекао, пакъ спокойно и мудро, умерено и опетъ трудеѣи се уживати зна; а ако му што одъ честногъ уживаня претече, чува, и пази као за єдно средство, съ кѣимъ дужность човеческу испунити може; т. є. слабоме у нужди помоѣи, и съ тиме себи нешто блага и за преко гроба стеѣи.

Но мы людіи на овоме свету, кадъ се тако у изобилію наодимо, да сва наша тѣлесна чувствованя задово-лявати почнемо, постапемо сладострастни, пољве се у на-

ма разумъ помрачаваоуе страсти; у изобилію размазимо се, и душа наша као да засни; а кадъ насъ Богъ съ болесѣу, сиротињомъ, страомъ, или буди каквѣмъ другимъ противнымъ случаемъ посѣти, онда страсти у нама клону, и душа се наша као иза сна тргне: онда дођемо къ себи и урепастимо се, кадъ видимо, колико смо се съ пута добродѣтели удалили.

Я да самъ кодъ мои родители, кои су ме у неги и меканомъ ономъ воспитаню — — хтеде юноша речъ продужити, али неко одъ натрагъ шуштаѣ чуѣ, окрене се, и види едногъ грдногъ човека! онъ имаше по бедрижа препасаѣ мачъ, за поясомъ буздованѣ, едно у руки копљѣ. Човекъ око 45 година, и чрезвычайно големъ: бркови му се по издалека зацрне, као да црно ягѣ у усти носаше. На глави калнакъ са спуштенымъ изъ ѣѣга црвенимъ скерлетомъ; коса дугачка и лепо сплетена, чакшире плаветие и широке до самы грудій, по единой пурпурной ечерми (црвени пруслукъ) сребрна дугмета, и по нѣкой горни свита зелена, мало сниже колена. Десну руку мало укочену имаѣше. На лицу ѣѣговомъ печаль съ ѣѣкомъ умереномъ яросѣу смешана виѣаше се. Онъ пристуни къ Юноши и съ добро ютро поздрави га. Но оваѣ ѣѣговъ изговорѣ, премда ѣ съ умеренымъ гласомъ изрекао, тако му изъ грла загрми, да се Юноша ужасне; за волю божию, рекне у себи, вѣ могуѣ да ѣ Херкулесъ, за кога пишу, да ѣ але и аждаѣ са своимъ штапомъ гукао, страшнѣ одъ овога быо. Онъ се спусти ту на яекану траву, и замоли Юношу да му горню альну

скинути помогне; овај то учини, и види му руку превієну. Имали овде гди какво село, запыта; има рекне Юноша, нека Колумбина, но подалеко є одавде. А шта ты овде чинишъ, ниси ли пастыръ; Юноша слегне съ рамены, незнамъ ни самъ, шта самъ, одговори му. А гди си се родіо, запыта га Херой; я самъ се родіо у Косовцу, поредъ Вишнице рѣке, одговори Юноша.

Херой. А да ни си и ты одъ Каравлашке садъ дошао?

Юноша. Нисамъ: я се већ одъ неколико година овде близу у єдномъ манастиру наодимъ.

Херой. Мене се чини да самъ я тебе тамо у войны видіо; такавъ истый младићъ твога возраста и подобія.

Юноша. Наје се лодій подобны, но мене знамъ, да ниси до данасъ видіо, као и я тебе, нитъ самъ я кадгодъ преко Дунава быо.

Херой. А при чему се овде бавишъ?

Юноша. Ни при чему; є тако ко што ме видишъ.

Херой. Како бы то было; — а имашъ ли кога одъ рода.

Юноша. (судане.) Незнамъ садъ ни за кога.

Херой. Валяда си ђакъ у манастиру?

Юноша. Быо самъ по садъ нисамъ.

Херой. А єли далеко тай манастиръ?

Юноша. Ніє далеко, између ова два холмића (брежулька) што се виду (показуюћи му рукомъ) а я се

овде, придода, у манастирской башти поцайвише наодимъ, коя е мало ближе одъ манастира овамо.

Херой. А знашъ ли книгу?

Юноша. То ми е една на свету забава, у читаю книга я увеселенъ и утѣху наодимъ.

Херой. На како се не запопишъ?

Юноша. Може и то временомъ бити, али волю за садъ ни на какавъ чинъ на свету немамъ.

Херой. А како ти е име?

Юноша. Мени е име Тихомиль.

Херой. Дедъ молимъ те Тихомилю! помогни ми ову рану превити! — почемъ то рекне скине завой и кадъ види юноша, подиђу га мрави, каква страшна рана бьяше. Шта ти се чини, запыта га, оѣсли кадъ та моя рана зарастити?

Юноша. Сасвимъ е запуштена, како ми се види, и страшна рана, но я знамъ некогъ добро искусногъ лѣкара, кои неверуемъ, да ти ю небы излечю.

Херой. Богъ бы изъ тебе проговорю.

Юноша. Смемъ ли запытати, како си ю добио?

Херой. Е мой брате! болъ пытай како самъ и главу изнео, гди самъ быо. Но я самъ на теби примѣтю, да си се ты одъ мене, кадъ си ме угледао, мало уплашио, кажи ми право, за каквога човека ты ме држишъ?

Юноша. Право да ти кажемъ, ты или си какавъ арамбаша, или войникъ, или наипосле (некте изрећи) но дао бы Богъ да си! —

Херой. (привати му речъ) Я самъ войникъ быо, алъ садъ самъ ништа, кадъ самъ овако осакаћенъ. — Ты ваљда си чуо одъ пре за ону страшну войну Баязита цара съ Тамерланомъ татарскимъ кралѣмъ.

Юноша. Я самъ чуо нешто, али нисамъ извѣстно башъ разумети могао, ель истина, да е Баязитъ онако злосрећно съ Тамерланомъ прошао.

Херой. Онъ е разбѣенъ сасвымъ и уваћенъ, я самъ га очима гледао, кадъ су га у ланцу предъ Тамерлана довели.

Юноша. Дакле ты ваљда си у србскомъ полку быо?

Херой. У србскомъ съ Турцыма заедно. Знашъ, да е госпођа Милица после битке косовске на тай пачишъ съ Баязитомъ миръ, да ю више недира, и учинила, да му оба сына своя Стефана и Вука съ некимъ числомъ войнства у помоћ дае. Сада су обадва она, као што чуемъ, у Цариграду, такође и Ђорђе Вуковъ; а Григоріе е заробљенъ.

Юноша. Ахъ неговори! — а шта се молимъ те за Милеву сестру нѣову чуе? гди е она сада?

Херой. Она е была за Баязита удата, то мыслимъ да си чуо, дакле е и ню Темерланъ заробио. — При овимъ речма Юноша духомъ клоне, замысли се, поћути, па потомъ рекне: како е име теби?

Херой. Мени е име Никодимъ.

Юноша. Брате Никодиме! ты мени јошъ као непознатомъ нећешъ пріятељство одрећи, да доћешъ са мномъ

у мое обиталиште? оно е така овде (показујући рукомъ на неке къ дунаву идући узвишене брежуљке). Я знамъ, придода, да си ты као путникъ и гладанъ, ако те не будемъ у стапо, као што бы ктео, угостити, а я ћу те съ чимъ могу, али свесрдно дочекати.

Пођу дакле тамо у разговор; Юноша га запыта, гди се е родіо. Я самъ се родіо у светогъ Саве принциповини, у маломъ некомъ месту, кое се Подгорица зове.

У светогъ саве принциповини! гди е то? то е Херцеговина, одговори Никодимъ, коя се одъ Босне и едногъ края Србіе къ приой Гори простире. А! Херцеговина? знамъ врло добро. ×

Међутимъ дођу къ одной пештери, коя у самомъ камену унаоколо изсечена бьяше; ово е, рекне му, мой пустиническій домъ, овде я самъ више него у манастиру пребывамъ, ово е место прибежиште мое одъ пространога света; овде я усамлѣнъ младость мою ослабляю; но при свемъ я самъ задоволянъ съ онимъ, што ми е судьбина мой у део дала.

Одъ ове пештере една велика планина почетакъ свой узима, спрођу кое многи брежуљцы и веселе диваде место запремаю. Выше пештере по единомъ врло мало нагнутомъ брдашцу стогодишњи и редки растови, као Кедрѣ на Ливану видине се, съ долиъ стране къ некимъ съ цвекемъ носутымъ дивадама густе шуме као рукомъ насађене чинине се: ту ништа чути нис, кромъ цвркутанъ по многолистныхъ дрвима птица и тиха преко камени

поточна шуштана. Видишь! рекне Юноша другу, какавъ є овай чистъ воздухъ и пріятанъ по нѣму одъ польскогъ цвѣта мирисъ. Како намъ овде птичице умилно певаю; само кадъ бы имао єдногъ доброгъ друга, съ коимъ бы певино ово мое увеселенѣ посведневно делити могао; пакъ начастъ свакоме сва она светска по градовима, варошима, измышлѣна веселя, гди раскошанъ порокъ понайвише царує. О любезный Никодиме! какве пріятности срце чувствително у красоти природной посведневно црпити може.

Са тымъ отвори пештеру свою, коя чиста и спремлѣна као каква келица быяше, єданъ чистъ асталчиѣ поредъ дувара, єдна одъ просте даске клупа, две столице, креветъ и неколико комади земляны судова, цело покуѣство нѣгово виѣчане се. Онъ наложи ватру и пристави зелена пасуля, коє є онъ у вече іошъ набрао быо, да се кува за ручакъ, младъ є пасуль говореѣи другу, садъ ће се скувати, а имамо мекана лебца, кога ми є мало пре баштованъ изъ манастира донео, такође и єдну диню и две лубенице, коє самъ закопао поредъ воде у землю да ми ладне за ручакъ буду, као да самъ знао, да ћу госта имати; само намъ фали по коя чаша вина, но Богъ ће намъ и овай недостатакъ надокнадити; пиѣемо изъ кондира баштованова, а онъ нека иде у манастирѣ по друго; а лепо га є овде поредъ єдногъ ладногъ извора, да му се лади, метуо, и нне смотріо мене да самъ га узео на умъ, а заслужио є, да му єданпутъ вино попиємъ, єрбо є и онъ ономадъ мое две динѣ изъ воде, гди самъ я ладити метуо, однео. Ово говореѣи тури рукомъ у єдну

страну дувара, и отвори врата, кои се примѣтити ниоу могла; кадъ тамо, азъ една прекрасна црквица, у коіой е предъ неколико дивно измолованы светы образа зейтинъ горео; овде се, рекше страноме, я Богу молимъ. Никодиму падше у очи нека надъ врати одъ чисто белогъ мермера плоча, са изсеченымъ стиховима.

Пожихъ лѣта многа
 Въ семь уединеніи
 Упражняясъ всега
 Во святомъ писаніи,
 Всеуѣ умъ мой возводихъ
 Постигнути тайну,
 Разсуждая о многихъ
 Богомъ сокровеншу,
 Сто тридесять лѣта
 Аки иѣка завѣса
 Покриваше всегда
 Духа моєгъ очеса!
 Мното кратъ плакахся
 Слезы проливая,
 Богу творцу молихся
 Руки простирая:
 Виновице созданиі!
 Освѣтли ми духъ мой
 При послѣднемъ издыханіи,
 Да узрю путь свой
 Камо азъ пойду
 Изъ сего тѣла:

Обрѣстили буду
 Добрый покой за дѣла.
 Долгій мой животъ
 Аки сонъ утренній,
 Или скорый свѣтъ
 Преко неба молній
 Пройде, исчезну
 Къ гробу приближися
 И сіе въ минуту
 Се быти мнитмися —
 О суето суетствъ
 Вся земная блага!
 Всяка сладость богатствъ
 И слава всяка! —
 Азь старецъ смиренный
 Теофанъ сіе
 Рабъ Божій грѣшный
 Во кратць житіе
 Мое здѣ пишу
 На мраморномъ камени
 Отдавая (Богу) душу
 Тѣло же земли. —
 Простите мя вси
 О челоуѣцы!
 Простите мя любезніи
 Всеи мои потомцы!
 Се двери вѣчности
 Отверстыя вижу,

Се лики Ангелстін
 Поющыя слышу! —
 О смертный пейся
 Души покой снискати,
 Отъ порока клошися,
 Добродѣтель люби:
 Добродѣтель насъ пратить
 Преко гроба мрачна,
 И во мѣсто уводитъ,
 Гдѣ суть благозрачна. —
 Коль сладостна пища
 Ёя тиха надежда,
 Благорастворяюща
 Горкость смерти всегда. —
 Тѣло мое съ червми
 Истлѣти будетъ,
 Душа же съ Ангели
 Во вѣки поживеть.

Тай истый пустинникъ рекне Юноша, ову є пештеру
 изсеѣи дао! онъ є у ншой 57 година како кажу живіо.
 Онъ є бмо калуђеръ, наученъ човекъ, и добродѣтелигъ.
 Онъ є са своимъ умеренымъ уживанѣмъ, особито у ово-
 ме здравоме месту сто тридесетъ година поживіо, и ко-
 кико га старіи наши калуђери намте, свагда є здравъ бмо;
 гди се є родіо, нико га знао нне. Пре него што ѣу я
 овамо доѣи, продужи Юноша, на 7 година преставіо се,
 и овде є, (показуюѣи) подъ овомъ плочомъ саранѣиъ:
 онъ, кадъ є познао, да ѣе умрети, даде дозвати єднога

старца изъ манастира, те му ове стихове изговори, кои потомъ на той плочи изсече. А како самъ я овамо дошао, каза љу ти, и сва моя тайна приключеня, коя юшъ нико незна, теби љу єдноме саобшити. Но време є, да што ручамо, а ручакъ є ево готовъ. Сила є занета тай поживіо, излазећи Никодимъ рекне, али ако є тако дугъ животъ у пустињи са зверовима провео, и своме сачовечеству ни на какву ползу ние быо, ние достоянъ опоминаня. А! быо є како чуемъ, изреданъ проповедникъ слова божія, рекне Юноша; и сатимъ дођу и седну ручати подъ єданъ стародреванъ выше дома растъ. Не ћешъ моћи, може бити, рекне Юноша, себи представити, како ми є драго, што те є случай тако на мене нанео; єдно, што самъ желянъ, да съ кимъ проговоримъ, а друго, што си сада одъ те битке дошао; кажи ми, молимъ те, еси ли давно већъ войникъ? На кое Херой: има скоро 18 година, одъ како непрестано подъ оружіемъ служимъ.

Но ово тринайста година, одъ како Баязиту служимъ быо ми се овай войничкій редъ са свимъ омразіо. Єль ти отаць войникъ быо, затыта Юноша. Мой є отаць, одговори Херой, быо простъ пастиръ, чувао овце, но быо є добаръ газда, имао є стоку силу! имао самъ я юшъ два брата, кои су на полю Косову у жалостной оной съ Турцыма битки предъ моима очима пали, камо срећа да самъ се и самъ скончао, но ево већъ како реко тринайсть година одкако Турчину служити морамъ; но хвала Богу да се єданиутъ избави Баязита, или болъ да рекнемъ не-

ситога звера, кой е толикій светъ узбунио био. Дакле ты си и на Косову у битки био? у уехиѣнио запита Юноша. Ёсамъ занета био, одговори Херой и 7 рана онде самъ я доблио, пакъ ево ме и данасъ живогъ. — Ей! — машеѣи главомъ продужи беседу — оне битке нитъ е гди било нити ѣе заръ бити, нити бы я ужасанъ онай ме-ђу два силна народа бой описати умео. — Турчинъ истина съ много веѣимъ числомъ одржао е побѣду надъ нама али га е скупо стало, они ѣеду одъ рода на родъ своимъ потомцима быгку са Србимомъ на Косову преповедати.

Юноша на то уздане. Ей Боже мой! рекне, онаме е битка вечитой жалости и предала; онде самъ и я мога сладкога родителя изгубио, кога е смрть и мое матере животъ отела, а мене у жалость утонула и у ову пустынио оправила. Ово Юноша изговоривши груну му сузе низъ образъ и мало уѣути. — Потомъ „я неверуемъ, да ты нѣга ниси познавао?“ Може бити, одговори Никодимъ; а како се звао твой отацъ? Стефанъ Мусиѣ! — Стефанъ Мусиѣ! — и ты си нѣговъ сынъ! — Я занета несреѣанъ нѣговъ единацъ, ако си га познавао. Никодимъ съ удивленѣмъ Стефанъ Мусиѣ войвода? Войвода одговори Юноша съ уздицаемъ, и у двору савѣтникъ е био! — О чуда, шта ми каза! и ты си нѣговъ сынъ! Я истый, дакле си ты нѣга познавао? — О како не бы я могао полеовника познавао! кои самъ еъ нѣмъ нераздовоено и подъ нѣговомъ управомъ три године воєвао, хмъ! хмъ! хмъ! како е съ тобомъ срѣа поступила те си овамо дошао; та нѣ ли онъ толика притѣжаня свой имао, а Турци вашъ предѣлъ еъ ове страке Мо-

раве ни су нападали? Истина одговори Юноша, одъ Турака є сва наша страна мирна остала, али друго се є зло мени сбыло. Отаць да ти є погинуо, то знамъ, рекне Херой, ахъ Богъ да га у вѣчности оной упокои и славу му небесну даде. Блажена и света душа, диванъ мужъ, и бодаръ Херой! онъ є достоянъ одъ целогъ народа нашегъ оплаканъ быти; онъ колико є храбаръ, толико великодушанъ; колико є силанъ, толико є милостывъ быо. Сада Юноша одъ плача ништа говорити немогаше, и онъ му допусти неколико минута плачемъ олакшати срцу своему; потомъ кротко га опомене: не тужи любезный мой тако безмерно! ниє онъ самъ но цело є наше благородство онде пало, не ожалосѣвай се као они, кои надежде на Бога немаю; опомени се, да смо християни, Богъ є заръ хтео, да тако буде. Онъ є свой драгоцени животъ као и многи други за свой родъ, кои є любіо, жертвовоа и юначки га изгубіо. Онъ испунивши славно дужность свою, сада се вечногъ наслађує покоя. Оплакуймо болѣ продужи Херой, насъ саме кои смо дочекали, да насъ варваринъ данъ на данъ мачемъ истреблює, и наше красно отечество, кое су намъ праотцы наши крвлю стекли, неправедно отимаю и себи присваяю; наше благоцветуће вароши, наше одъ много стотина година сазидане градове, руше и немилостиво обараю; тако да до сто година ни трага може быти потомцы наши одъ трудова свои предкова познати неѣду: Баязита се избависмо, али може быти да є иѣгово паденіє горемъ іошъ путь къ нама отворило. Како бы было сада Силноме Стефану кадъ бы

устао, и за мало време ужасну ову у свомъ отечеству промену видіо.

Надежду благоласкателну сада имамо у младоме Десноту Стефану, но опетъ Богъ зна како ће бити; несогласіе које є наше силе и разрушило, јако се међу нацима угнѣздило.

Сирота госпођа Милица опетъ є за благостаиѣ свога народа мудро промотрила, видећи себе у тесноћи припала свирѣномъ и крвожединомъ Баизиту молити. Она є њѣму сврхъ оми отети одъ њѣ предѣла велику сумму преко године плаћати обећала, да би само прочу часть царства своимъ синовима и младимъ наследницима задржати могла. И она є њѣга са тымъ коекако смирила и задовольила была; али пренесрећни Вукъ незадовољниѣ са своимъ достоинствомъ Деснотства, ополчи се противу њѣ, свое пунице и законе заповедителнице! да јој одузме све и себе краљѣмъ учини, која му се жели ише кодъ Мурата, отца Баизитова, испунила; кадъ є т. е. Мурату отишао, и съ њимъ уговоръ учинио быо, да ће му свога господина и таста Лазара на Косову полю издати, и њѣму на руку учинити, да онъ надъ Србиномъ побѣду одржи, пакъ да га зато краљѣмъ постави! јошгъ несрећникъ къ овоме безакономъ дѣлу придода и веће зло, што о истомъ издайству на праведногъ Милоша, Милана и Ивана кодъ Лазара лагати почне, а то є чинио зато да би подозреѣ избегаво, које су они сврхъ њѣга о томъ већѣ имали. И они као люди благосавести тако се зато огорче, да унамере невиность своју предъ цѣлымъ светомъ дѣломъ осве-

дочити. Оду дакле онако увређени и яростни међу Турке, Мурата убию, и сами ту подъ довольномъ съ Турцыма бореню погину.

После битке Косовске, кадъ е Вукъ противъ Милице оружiе дигао, была е сирота принуђена наново моли ти онога за помоћъ противъ свога зета, кога е мало пре ѓдва за миръ, да ю више недира, намолила была. . . Баязиту е лако сада было у мутной води рибу ловити : онъ е видю, да се ово жалостно међу Србима несогласiе на нѣгову срећу клони. Драговольно обећа нъой помоћъ, и противъ Вука заштиту, али да му она даде свою най-млађу кћеръ Милеву за жену, и къ томе iоштъ два своя млада сына Стефана и Вука съ добрымъ числомъ воинства, да кодъ нѣга подъ оружiемъ служе.

Шта ће сирота размышлявала е свакояко, оће ли се на такво зактеванъ упустити, или не. Найпосле за истребити унутрашиѣгъ врага, кои свима яму рые и копа; усоветуе се съ патриархомъ, и жертвуе како свою прекрасну кћеръ Милеву, тако и два любезна сына са воинствомъ Баязиту на службу.

Баязитъ сада помоћъ свою пуницы не закосни; онъ таки на Вука удари, и сву ону часть царства, кою е онъ као деспотъ притяжавао, отме и Милицы присвои, а нѣму само некiй предѣлъ, да може по карактеру са своiомъ фамилиомъ поштено живити, остави. И тако ево већъ тришайста година, одъ како се Милева съ Баязитомъ обручила, и одъ кога времена сынови Лазарови и Вукови Баязиту служити мораю.

Садъ разсуди, да су Срби сами себи Турци были, и да є нївоє несогласїє проузроковало отечеству нашемъ пропасть. — У исто време кадъ имъ є неприятель съ толикомъ силомъ изъ Азіє на вратъ дошао, роди се међу нїма мрзость и раздоръ! — не чудимъ се што смо пали, но како смо се могли и овако одржати. . . Любезный мой! настави Херой. — тешко ономъ народу, гди се таква пагубна куга, т. є. несогласїє међу прве, одъ кои народъ зависи, усели, и гди такови єданъ на другога дуга, єданъ другомъ завиди, ненавиди, и свакій оне заповедникъ да буде, а нико да се повинув. . . Заръ бы смо мы на Косову изгубили да нїє Вукъ краљмъ быти пожелю, и добрага княза и краля свога изневерю? — Єль могуће, молимъ те, рекне Ююша секући диню, да є онъ єданъ съ шћговимъ поступкомъ томе узрокъ быо, да нани изгубе? Онъ истина, продужи, да є онде изневерю, али величъ съ онолико войске, што є съ собомъ одвео, нїє толикій уштрбъ учинити могао: ербо чувмъ 10. иляда што є при себи имао, више нїє на страну уклоню. Десеть иляда, одговори Херой, али самы коянника и одабраны юнака особито у овай ма, кадъ бы єданъ момакъ више потребанъ быо, него другїи путь десеть. — Али нїє све зло у томе, во што є три найпоглавитїя полка Лазарова обезглавио, кадъ є войвоєте оне славне, за кое є мало пре речъ бына, воль княза облагао, те оду и погну, кои бы съ воинствомъ свакій своимъ управляю! Звашъ ли любезный мой Тихомилю! да су они отневити змаєви были: цело є наше царство съ нїма лично было, они су

три яка стуба были, на коима є оно стаяло; проѣи ѣду стотине година да онакве юнаке неће србска мати одоити. Што се є стара Грчка дичила съ Ахилесомъ, Херхулесомъ, и Улисеомъ, то се є Србія съ Милошемъ, Миланомъ и Ивановомъ дичити могла. Они не само да су рѣдкє оне даре и таленте, кои се у войничкомъ реду изискую, имали, но найсвештеніи онай за отечество свое пламеньъ любви у срцу є нѣовомъ горео. Истина, превати Юноша речъ, да су были юнацы и бодрі за родъ свой, како чувъмъ, ревновательи, али слабость су свою у томъ показали, што ни су могли лютину свою надвладати, ярость свою умерити и благоразуміимъ начиномъ за оправдати себе безъ штете общества поступити, него тумаре и оду те погину. Е мой Тихомилу! — чудна є стварь кадъ човекъ унутрашнімъ некимъ душе свое побуђенъмъ, потруди се себи славу какву задобыти, любовь кодъ свои заслужити, и честь распрострѣти, па кадъ такавъ съ правдомъ и добродѣтели крозь млоге године то получи, и текъ што у срцу своєє таквы трудова свои сладость осети, а другій дође, и неправеднымъ начиномъ, изъ саме зависти, што онъ ние быо кадаръ то заслужити, отргне му и отме. Млоги нѣи зато окривлюю, што они нису могли мало себе у онай ма побѣдити, али! — чудно є то; у єдномъ славолубивомъ витезу нетражи благо — и смиренно разсудлива философа. — Правый философъ ма каквымъ на пѣга потваранъмъ увредити се лако не може; єръ онъ ако признає у савести своіой увреду ону, коя бы му се учинила, да є заслужіо. срди се самъ на себе

и самъ свой судія бѣва, ако ли му совѣсть иѣгова каже, да оно ииѣ истина, но измышлѣна дажъ на иѣга, онъ нити мари, нити се срди, нека говори ко шта оѣе, онъ сва своя дѣла по совѣсти управля, пакъ мирно спава и безбрызко живи. Али у кругъ оваквы людій воиника не ниши.

Али видишьъ любезный мой Никодиме! рекше Юноша, неки говорѣ, да Вукъ ииѣ хтео Лазара на Косову изневерити, но да ѣ онъ предвидѣо турску силу, на Лазара саветовао, да се уклони съ войскомъ, и да миръ одъ Мурата, ма на кой, за тада, начинъ поиште, и потомъ, кадъ бы за себе благонаклонитію прилику удлучили, да на иѣга нападу; и Лазаръ то ииѣ хтео, а онъ — не! не! пресече овоме рѣчь Никодимъ, ииѣ то тако было. Вука сада изговарати, толико значи, као арапина съ сапуномъ прати. Може говорити ко шта оѣе али я знамъ, кадъ ѣ онъ правый отечества свога ревнователь; и истинный сынъ, зашто ѣ потомъ на госпоѣу Милицу ратъ дигао? Веруй ты мени, као очевидцу овога дѣла' да онъ ииѣ оно число войске на Косову уклонио, мы бы совршениу надъ Турчиномъ побѣду одржали. Звашъ ты да оузма Турци три пута леѣа окренули были, и да се турско воинство толико умалило было, да бы ий лако съ нетъ, шесть илѣда добры и оджорны юнака побѣдити могли. Али веѣъ бы и проѣе. . .

Но кажи ми, кога си ты мене іонъ быти помыслио, што си заустіо, а изрѣши ииѣси хтео: када си рекао „ты или си вакавъ воиникъ, или арамбашиа или наипосле — но

о да бы мени то Богъ дао, ко е тай? Я самъ помыслио, одговори Юноша, да ниси одкудъ мой уякъ Кралъвиѣ Марко; кога, премда 10. година видіо нисамъ, онетъ физиогномія нѣгова, коя е врло твоіой подобна, добро ми у памети стои, и зато самъ се быо обрадовао.

Ей! Марко! Марко! ускликну Никодимъ; шта самъ га съ нямъ вина поію! — А ниси за нѣга што чуо? А одъ кога бы я овде чути могао, рекне Юноша, онъ е морао гди погинути кадъ га одъ неколико година нема. Онъ е погинуо, придода Никодимъ, веѣ ово е седма година. Кадъ е Баязитъ Милеву узео, и съ госпоіомъ Милицомъ миръ утврдіо, треѣе године скупи войску и удари на грчке землѣ. Завоюе Македонію, Тракію и Тесалію, потомъ и Бугарску; и видеѣи себи среѣу тако благонаклонну, и добаръ у оружію успѣхъ, покуси се у исто време и преко Дунава преѣи, и Власе завоевати. . Іонъ Мирчевлашкій войвода извѣштень будуѣи о нѣму какавъ е зверъ, скупи све по своіой држави, кое е годъ оружіе носити могло, и начини еданъ великій при Ровнику станъ; а прочи народъ свой старо, младо и слабо, даде уклонити коекудъ у планине. Мы Хрістіяни, кои смо кодъ Баязита были, сви смо єдинодушно желили, да бы Богъ Хрістіянима поспѣшію, и нѣи одъ непріятели заштедіо. Истый Кралъвиѣ Марко, ахъ! добрый мой побратимъ, и юнакъ на далеко чувенъ, ревносту къ Хрістіянима распалѣиъ будуѣи рекне „я Бога молимъ, да Хрістіянима буде помоѣникъ, пакъ таки првый некъ у овоме рату погинемъ.“ И

Богъ е нѣговъ животь долге сачувао, докле е оно, шта е пожеліо, очима видіо.

У вече, пре него што ћемо се съ Власима ударити, съ њимъ самъ последний путь вечерао, и у разговору до саме зоре ноћъ провео: было е насъ у дружеству четворица; попилисмо неколико ока вина. . Кадъ у ютру рано огласе бубиѣви и таламбаси да се ударимо; и мы смо тако трезвени были, како годъ што мене садъ гледингъ; изгрлимо се и излюбимо, као да се више нигда видити нећемо, пакъ онда свакиј у свой стаиъ одемо; и текъ што се данъ и ноћъ делити почну, 21. Јануара, изиђу на коњима неколико трчалишта (попришта) предъ непријателя, и толико число ставе се напотивъ одъ Мирчевы: ови први бой по обичаю започну. . Потоме мало помало обадве стране у движенѣ дођоше, како годъ кадъ ветаръ и олуя шуму какву заюля; и кадъ се помешасмо таквогъ окршан! такве сече и звеке оружја у свой данъ нитъ си видіо, ни чуо! крвь е свуда потокомъ текла; али врло е мало трајло; надвлада Христїанска страна, Турци обрну леђа, и, кудъ кои, бегати почну. А наше деспоте, кадъ то видише, заокрепу свою войску за неку планину: но ту е онакови србски юнака погинуло, да се е самъ Баязитъ за њима заплакао, и говорио „нежалимъ я, што самъ овде мејдаиъ изгубіо, нити е захтевати, да мени сређа свагда по жельи послужи, но жао ми е што изгуби онакве юнаке, особито неке одъ Србаля, на коѣ самъ велику надежду имао. Дакле ту валада е и мой уякъ Марко погинуо? Запыта Юноша.

Кадъ се є, рекне Херой, са многъ полюбію и опростію, на єдно поль другогъ сата потомъ смотримъ случайно єдногъ грдногъ Влашину, кой на коню полагао пакъ съ дугимъ мачемъ млави пустый Турке као какву децу, и некако приближи се къ мени, бацымъ око на нѣга и у препастимъ се, кадъ видимъ, да є то Марко! — Кадъ се є брже преобукао, шта ли є чинію, Богъ бы га знао; превали своє велике очи на мене пакъ рекне: „Овако побро! светао ти образъ! овако као и я брани ближиѣга, и брата съ коимъ се изъ єднога путира пречешчущь.“ — више га затимъ ни самъ видію, но чуо самъ, да є ту за цело погинуо.

Ту Власи съ Божіомъ помоћу одрже побѣду и Баязитъ разбієнъ и посрамлѣнъ врати се са остаткомъ войске своє преко Дунава у Бугарску.

Ту за неко време одпочине, и войску свою понови, али неспокоюнъ и преко мере у нѣму славолюбивъ духъ ние му дуго у миру пребывати допустію, оде и обседне Цариградъ! Судбина є заръ одложила была, да се овай славанъ градъ іошъ за неко време одъ Хрістіяна не одтргне; и тако опетъ одступи одъ нѣга; єрбо Жигмундъ, маѣарскій краль, чує, да є Баязитъ све своє силе сада къ Цариграду прибрао, пакъ скупилъ одъ суседны царева силу войску, и дође у Бугарску съ намеромъ све оне хрістіянске землѣ одъ нѣга одузети, и себи присвоити. Ово нѣгово благо предіріятіє целоме Хрістіянству надежду у срцу роди; свакога є срце радость занимала, свакій є благожелателне о нѣму молитве Богу одавао. Но

бадава! суђено є заръ было, да Христїани за исправленїе свое подъ варварскїй бычь поднашу, и за неко време съ трилѣтиѣмъ стегну душе свое. Жигмундъ съ таковомъ є надеждомъ на Баязита пошао, да є самъ говорїо „толико оружанн руку имамъ, да, кадъ бы само небо доле клопуло, моя бы га войска съ копцями подунрети могла.“ Но єсть! — како се Баязитъ о нѣговомъ долазку извѣсти, одма остави Цариградъ, и привуче войство свое къ Никонолю, и ту се спрођу свога новаго саперника утврди. После неколико дана ударе се и страшнѣй бой учиве. Жигмундъ имаюћи много войске юначки се подуго држао, но напоследакъ клоне, и тако му войска ту изгине, да се є єдва самъ, кой се хвалїо небо копцями задржати, на єдној лађици преко Дунава спасао, и Дунавомъ одлива у Цариградъ, изъ Цариграда чакъ у Родосъ островъ, изъ Родоса у Далмацію, а изъ Далмаціє врати се у свою землю. Юноша манѣши главомъ хмъ! хмъ! хмъ! — Правїи є што великиъ бытъ одъ Бога на насъ послать. — Но како ће молимъ те Баязитъ съ Тамерланомъ почети, кой му є тако лено доскочио? — То є было овако.

Између Мануила Палеолога и Андроника брата нѣговогога у Цариграду роди се нека злоба и кавга: они се почну као и наши десноти о круни и царскомъ трону препирати. Но дугомъ препирањю Андроникъ Мануила метне у тавницу. Овај се после некогъ времена помођу себи наклоунии прїатеља изъ тавнице спасе и приобетне Баязиту, замоли га да бы га противъ брата свога заштитио, и обеђа му сваке године 30. илїа дуката плаћати,

и съ нѣмъ кадъ му годъ заповеди, у рать иѣи: ако му онъ юшъ у толико помогне, да може брата свога сбацати и на престоль царскій сести.

Баязить не толико ради дуката, колико едногъ императора за свога вазалла (подчинѣногъ слугу) имати, найохотнѣе се о томъ потруди, и за мало време овоме желю испуни, Андроника сбацы а Мануила на нѣгово место постави. . . Сада Мануило морао е онако играти, како му е Баязить свирао; — морао му е съ воинствомъ као робъ служити! . . . Ето любезный мой какавъ е плодъ несогласія и грднѣ! — Кадъ му се веѣъ досади зверу подобномъ и ненаситимомъ Баязиту по обеѣаню своме, толике службе отдавати, одступи одъ нѣга и одрекне му подчинѣность: но са тымъ га у такову ярость постави, да му овай таки съ войскомъ Цариградъ обседне.

Мануило сравняваюѣи свою силу съ нѣговомъ, видіо е, да му odporъ дати не може; прибегне дакле Тамерлану татарскомъ краљу, замоли га и обеѣа му цео имперіумъ уступити, само да бы га одъ насилія Баязитова ослободіо.

Тамерлану се ово условіе допадне, безъ свакогъ закосненя скупы многочислену войску, покріе поля и горе са шатори. Баязить такоѣе утврди себе наспрамъ нѣга добро. За неколико дана стра и надежда меѣу нѣима волновали су се, коме ће се среѣа благонаклонна показати. Найпосле Баязить потайный некій стра у срцу осети, да не проѣе и сада као прошасте годише съ Власи; пошалѣ посланике, и замоли свога саперника за миръ. Али сва она обеѣаня. за коя е онъ миръ купити хтео, учине се Та-

мерлану у сравненію царскогъ престола, кой се нѣму о-
бећава, мало и ништа. Онъ одрекне просьбу нѣгову, и
коначно съ нѣмъ се ударити завери. Баязитъ съ ладномъ
сада надеждомъ постави воинство свое у поредакъ, и
стане їй словомъ ободравати, особито насъ Србе говоре-
ћи овако: „Вы сте млада стары славена, съ којима в А-
лександръ Филиповъ сынъ некада Азію продрео, и
великогъ Дарию побѣдио: ваши су праотцы при мени то
име славинъ за храбрость и вѣрность свою и получили,
а вы ће те при мени оно сада потврдити.“ И истина
наши су се деспоти нѣму овдѣ вѣрни показали: храбро
и ревнсно противъ Татара съ нама борили се. Но на-
ше мало число шта е могло противъ онолике силе учи-
нити? тукли смо се и секли четири дана едно за другимъ,
све у променителномъ успѣваню, часъ в нама, часъ нѣ-
ма, срећа помагала: была е една и друга страна кое одъ
глади, кое одъ умора клонула, и последнѣ свое крѣности
подуго у равновѣсію држала, тако, да се ние могло види-
ти, коя ће наипосле триумфирати. Крвь се е ту безъ
штедиѣ пролила и цело е полѣ съ дешевима покривено
и у крви огрезло было.

Напоследакъ банъ у подне кадъ се зацрни една
выше насъ планина съ новомъ войскомъ, коя е Тамер-
лану сада у помоћ дошла: стра и трепетъ на насъ на-
паде. Сви Баязитови кудъ кои у беганю спасеніе по-
траже. Видѣћи то нашъ преславинъ деспотъ Стефанъ,
съ трубомъ стане воинство Србско сабирати: позове себи
Вука брата и свое нећаке и заповеди имъ, да добро

пазе и ако узвиду, да Баязитъ коначно губи, а непријатељ у оружју успѣва да потраже себи прибрѣжишта у близу лежећимъ горама. Ние прошло затимъ по сата али великій везиръ, кой є са самимъ яничарима Баязиту слѣдовао, погине: и будући у исти ма да се ту деси Григоріе Вуковъ съ єдно двеста момака Србаля, одма дакле онъ пріими воинство нѣгово, стане управляти и Баязита витежки бранити. Али се наєданпутъ Тамерланова войска съ планише слеже, и испуни Марсово полѣ, како годъ одъ какве бурне кише кадъ полету стрмо потоцы. Кои онако одморни за тили часъ просеку себи путъ къ Баязиту, и нѣга заєдно съ Григоріємъ увате и своје крало као найвећу добытъ одведу; овай га даде у златне ланце метнути. Мало затимъ проведу и царицу Милеву, кою су на левомъ крилу іошъ најпре заробили были. — Шта є тада са Стефаномъ и прочимъ Србима было; запыта Юноша.

Стефанъ како є то видіо, таки са своимъ братомъ и Георгіємъ мане мачемъ на своє воинство, коє му іошъ погинуло ние было, и уклони се за єдну планину; после чуємъ да су отишли у Цариградъ, и оданде вратили се у отечество. Єданъ ми ономадъ каза, да є десногъ свога нећака Григорія одъ Тамерлана искупіо; а за Милеву ништа нисамъ могао разумети; я кадъ самъ одонудъ, као робъ избегао, остала є іошъ кодъ Тамерлана, но неверуємъ да ю неће одпустити, и брату послати, кои, као што кажу, много о томъ ради.

Како то? а шта ће съ царемъ, заръ иѣга неће пу-
стити? Нигда во иѣки, одговори Никодимъ, не веруемъ,
придода, да га ние већ досадъ на другій светъ послао.
— Иѣга кадъ доведу предъ Тамерлана у ланцы рекне
му Тамерланъ: „Но Баязите! кажи ми право, шта бы ты
мени чинио, да самъ я тако у твоје руке пао?“ — на
кое оваѣ слегнувши раменима „право дати кажемъ; я бы
те затворио у какавъ ваятъ, и кадъ бы ручао, дао бы те
довести, и подъ мою трапезу привезати пагъ бы те ко-
рицама и съ трапезе мое мрвама ранио.“ шта далъ? у-
пыта Тамерланъ. — „Кадъ бы годъ хтео на коня сести,
одговори Баязитъ, употребио бы те за столицу, и съ
твои бы леѣа на коня седао.“ Насмее се Тамерланъ. „Е!
тако љу и я съ тобомъ поступити, благодаримъ, вели, моѣй
судбини, кои ми є такову упорну главу у руке пре-
дала.“

Его видишь какви су варварски обычаи, и каква су
слѣдства зверске силе, гди закони ни су, по којима се у-
правляти валя, и безъ кои човекъ некій путь гори него
безсловесагъ зверъ быва.

Шта се є далъ съ њима сбыло незнамъ, хвала Богу
да самъ се я избавио. Я теби укратко повѣстницу мою
исказа, садъ желимъ разумети твой тайна приключени
како си овде дошао. Я самъ твога доброгъ родителя
познавао, и познавало га є цело отечество наше; онъ є
быо у слави и свудъ у почитанию, и онъ є толика до-
бра притяжавао! какова є дакле то промена, како ли є мо-
гла иѣгова смртъ тебе одъ настѣдѣя исключити, и єли

твое станѣ двору познато : све ми кажи као брату. . Ништа занста и нећу ти затаити, рекне Юноша, одъ мужа таковогъ; и сатымъ устане и доне се кондиръ съ ладнымъ виномъ и сира, дедъ молимъ те! напи се подобро, пакъ ћу и я; ево узми сира, младъ є, и весма добра вкуса, одъ оваца, коє садъ већъ мало даю, алъ є само масло, а я идемъ донети и бостанъ. —

Ето ти га гди иде, носи єдну дињу и лубеницу : а предъ њима на сводъ винове лозе сплетене, по коима плаветни се и жути гроздъ. Онъ узме кондиръ „здравъ ми буди“ напивши се овако разговоръ поведе : „Я слушаюћи повѣстницу твою у чудне неке мысли погрузи ми се духъ мой. Я самъ любитель повѣстница: повѣстнице намъ великій светъ подаю: у њима се одкриваю и зли и добри примѣри. — Особыто у вољи имамъ повѣстнице войничке. Ово є повѣстница, настави Юноша, іошъ жива, пакъ колико задовольства слушаюћи у нѡй наодимо; а іошъ кадъ предузмемо такове изъ кнѡга читати, и видимо, као у огледалу, шта су наши на неколико илѡда година прадедови чинили, и разсудимо слѣдства нѡовы дѣла, получавамо занста лепо одтуда знанѣ — сирота Милева! прилода далъ, дика женскогъ пола! гди є достала! — Богъ свеблагій, желимъ, да ю избави, и жалостну матеръ сатимъ утѣши. — Познаємъ ю врло добро, она є была врло мала іошъ, кадъ самъ я съ покойнымъ отцемъ моимъ у Крушевацъ одлазіо, и неколико пути у двору быо. Мой є отаць кодъ преславны вѣны родителя особиту милость имао; любили су га преко сваке мере. Блажено-

почивший, и светопочитаемый князь доста бы ме пута као дете помиловао, и шалећи се : „ты ћешъ быти зеть мой, рекао : на коѣ бы се я заруменіо, и одъ стида главу бы къ земли спустіо.“ — Она ће безъ сваке сумнѣ, рекше Никодимъ, однуштена быти; будући Тамерланъ сада съ Хрїстіянима саюзъ има, не ће онъ просьбу Деснота одбацѣти. — Овде мало као замышлѣни поћуте — потоме Юноша съ овакомъ беседомъ пресече ћутанѣ.

Ннѣ потребно любезный мой! да ти я житіе мое издаѣ починѣмъ! но одаиде, одакле є срећа моя избега, и одкада ме є судбина моя сврхъ мога благополучія и славе у бездну туге и очаянія сюрвала: али хвала буди Богу на свему: валя ми се съ триленѣмъ Іова опасати, и тугу мою на Бога ослоштити, говорѣћи као и онъ: „Благая прїяхомъ отъ руки Господни, злаяже непретерпимъ?“ — Кадъ є царъ Мурагъ првый путь кодъ Топлице и Плючнику одъ наши онако странно разбікъ быо, да се є самъ съ неколико люди едва бегствомъ спасао, ты то болѣ можешъ знати него я, кои самъ онда одъ едно 10 година быо; ту є мой отаць тако ранѣиъ быо, да є по године у кровати одлежао: мыслили смо, да ни остати неће, и были смо га неколико пути оплакали, а онъ бы, намтимъ као данасъ, рекао: „шта плачете Богъ васъ видіо! ако умремъ, задоволянъ баръ съ овогъ света полавимъ, што смо азїатскогъ супостата разбыли, и за море прогнали: шта бы, велиаще, болѣ быдо, дуже пожити, а као жена кодъ куће седећи.“

Мало помало съ Божиомъ помоћу онъ се изъ постелѣ предигне, и за кратко време сасвимъ издрави, суђено му е заръ было, да се јошъ едашутъ, ахъ! и последній путъ за любезно отечество свое крвљу обліе, и тада животъ свой изгуби! — Не дуго како и самъ знашъ, мы смо се покоя и мира наслађавали, пакъ ето ти Мурата, као што кажу съ триста илјада войника изъ Азіе онетъ наново! Онъ се уподобљавао у своимъ дѣйствиама идри, што нишу за ню, кадъ јой се глава одсече, друга таки нарасти: прикрили съ толикимъ лодствомъ и шатори цело полѣ Косово, те ти мой отаць онетъ на войску! прође неко време, добре гласове чуемо, да Муратъ далъ не сме, и да наше воинство, премда е мањъ числомъ, врло спроћу нѣга укрепљено стои, весело и благонадежно съ непријателѣмъ ударити се чека. Мой отаць ту е неоступно пребивао, и матери почесто, да се небрине, писао.

Я едно јутро лѣтно, лицемъ на С. Константина и Єлену, устанемъ порано, узмемъ слуге и ртове, дамъ дозвати јошъ еднога младића, съ коимъ самъ се пазіо, пакъ седнемо на коиѣ и изиђемо у ловъ. Око подне угрее се данъ тако, да маћи писмо могли; будући е време было што и поручати, спустимо се у некој поляни: коју друмъ пресецаше, подъ едно велико дрво на траву, и пустимо коиѣ да пасу; текъ што ми ручати почиемо, и гледимо наше ртове, како уморени дакћу, ахъ ето ти едногъ човека друмомъ; у одной руцы штапъ, а у другой писмо носи, и на рамену привиту аљину, пошлѣмъ слугу да истр-

чи предъ нѣга, и сврати га на чашу вина, и ако буде гладанъ да поруча. Кадъ овај дође, дадемо му ести и пити; запытавъ га одъ куда е и коме книгу носи; я самъ, вели, изъ Ораовице, и носимъ книгу господину, Стефану Мусићу у Косовацъ. Алъ онъ није дома, рекнемъ му я, но дай мени да видимъ шта е, я самъ нѣговъ сынъ: но овај не даде; добро! велимъ му, а ты носи у дворъ, тамо е мати; на то онъ „мени е казато да ће и господинъ данасъ за цело доћи и ако не буде већ и дошао:“ сатимъ захвали намъ и оде. . Я о томъ толико и немыслия, нитъ самъ веровао, да ће отаць тай данъ доћи.

Мы се потоме коєкудъ по лугови задоцнимо и погнимо дома, кадъ тамо, алъ мой отаць истина да е дошао быо, и јошъ съ нымъ нека, мени непозната, господа . . . Я радосћу усхићенъ притрчимъ му у наручія, и ояъ мене къ родительскимъ пригрлввши прсима полюби, алъ нешто невесео, каквогъ я нигда до тада видіо нисамъ! погледимъ на странну господу, учинимъ имъ по дужности мојой поклоненіе, кои такође забринути нешто виђаху се! онда и мени исчезне прва радость, и чисто осетимъ ладно срце у мени: пустимъ се у размышляванъ, шта бы то быти могло.

Време буде вечерати, донесе се ело на трапезу; 12. слугу почну послуживати: пытамъ матеръ, и молимъ да ми каже, зашто е отаць невесео; неће! но као мало и срдита, заръ ты морашъ свашта знати, рекне ми. Легчемо спавати, но мени се ту ноћ неспава; яслимъ, како

Ћу ову тайну изслѣдити; најпосле едно средство на-
 ђемъ, и сутра данъ како се уграбимъ отчине собе, гди е
 онъ имао обичай, кадъ е кодъ куће, кнѣге читати, и гди
 е кадикадъ съ матеромъ, или съ ма каквимъ гостомъ
 после ручка седю, и тѣо се разговарао, уиѣмъ я у ову,
 пакъ се подвучемъ подъ креветъ, и чекамъ ту не былъ до-
 шли, и штогодъ говорити почели. Ёрбо видимъ, да се
 нешто буне, али незнамъ шта е, мучи ме и гризе неиз-
 вѣстность. Кадъ алъ отворе се врата; извириимъ исподъ
 кревета, и видимъ матеръ, Богъ да ми ю прости, гди ед-
 ногъ одъ оне странне госноде на врата предъ себе пусти,
 а отаць слѣдоваше за њима.

Почемъ унутра уђу, мати понуди госта сести и са-
 ма узме место на канапету поредъ нѣга, а отаць по со-
 би горе и доле одати почне. — Пођуте мало и затимъ
 отаць „ако буде истина, вели, неће за насъ добро бити.“
 Странный превати речъ „Я самъ се сгрозио, кадъ ми Князь
 каза, но я ни данасъ ни сутра о Милошу сумњати се не
 могу, неће Милошъ то учинити, зашто, вели, онъ ние
 пређе на нѣга што говорио, но башъ одъ оно доба, одъ
 како се съ њимъ свади и одъ како му Милошъ претити
 поче! — Онъ као старѣи и Деспотъ (продужи странный)
 ако е најманѣ на Милошу подозренѣ спазю, да ће онъ
 насъ изневерити, дужанъ е быо одма, ако не явно, а оно
 тайно Князу у уши пустити.“ На то мой отаць: „Веруй
 ты мени брате! шта ћу я садъ рећи, а овде смо сами, я
 се више боимъ, да то исто ѣаволско дѣло Вуково не бу-
 де, кое онъ на другогъ потвара; чудне речи, вели, оно-

затъ ми едикъ (некъ му остане име) о иѣму изговори, и
овако доважуе, кое е сходно веровати, да е Вукъ истый
наумю нешто учинити! — и по свой прилици онъ е быо
веѣъ кодъ Мурата.

Изъ ове нѣове беседе извѣстимъ се я о Вуковомъ
дукавству, да се е почело одкривати, и да су се сви за
то уплашили были. Они забринути мало поћуте, затимъ
мати моя уздачувши рекше „Јо! наопако су се оне две
свадиле, и у зао часъ по насъ, да се оне, рекше, ни су
свадиле быле, не бы се ни међу та два мужа такова жр-
зость родила.“ — Е моя госпо! привати странный; пре-
ђе е јошъ тога Вукъ мысль свою на зло обратио: знате
ли вы да е Милошъ мени еданпутъ, докъ су јошъ у лю-
бави были, о иѣму нешто говоріо, кое ми е много мы-
слити дало, и садъ видимъ, да ће се овако сбыти: но
будући сумњо се е и самъ, вие хтео никоме явити, до-
кле се не бы болъ за истину одкудъ потврдило. Све на
страну, придода отаць, за то се вие толико бояти; еръ
нако се е тако прочуло, то мора штогодъ быти, зато одъ
садъ ће насъ свію ово на иѣга позоръ дати, и на сваку
иѣгову стазу, а такође и Милошеву, премда га за невина
држимо, пазити ћемо тако, да буди кои одъ нѣи
быо, веће моћи, ако е ита и нимислю, у дѣло привести:
во ита ћемо, ако буде, као што се говори, да е нова
войска Мурату изъ Азіе дошла, а мы будући никаковой
се помоћи са стране ни одкудъ имати не можемо, но са-
ми оволикой сили предстати! та веће може быти одъ насъ

еданъ на нѣовы десеть достати моѣи! на то странный устане, и на ногу речь продужи.

По довольномъ разговорѣ и жуборешо шта ѣеду чинити, полюби се съ мои родители и изиѣе; мой отаць пратеѣи га изъ себе рекне му: я брате! како самъ досадъ, тако ѣу и одсадъ дужность мою, кою за свету почитуемъ, извршивати, и за мой народъ, коме самъ заклетъ и много обвезанъ, животь самъ жертвовати, а кой nebude тако радю, Богъ нека му суди; камо среѣа, да смо сви у братскомъ согласію, као што су и наши праотцеви были! гди е согласіе любезный мой, рекне странный, ту е и Божій благословъ, но Богъ бы дао, да то кодъ наши у ово време буде. То му бы последня речь; онъ оде, а родители се мои у кабинетъ поврате. Седну и поведу наново разговоръ. Мене видити подъ криветомъ нису могли, еръ су свилене навлаке низъ криветь до самогъ патоса сплуштене быле.

Мати моя рекне отцу: али шта е то было молимъ те! говори ли самъ Вукъ на Милоша, или се и съ друге стране што на нѣга прочуло? на кое отаць: ахъ! не пытай шта е, неѣе добро быти, пакъ край! — Ние бадава Муратъ толико време чекао, онъ ѣе дочекати, чини ми се, благополучну прилику. Вукъ ѣе намъ свыма найпосле главе доѣи. Я два дана више се не могу кодъ куѣе задржавати: но ако видишь што, рекне, или чуешъ, да бы мы, Боже сахрани! по несреѣи на Косову изгубили, покупи што можешъ, пакъ узми дете и бежи у Банатъ. Я толико година, вели, како воюемъ, но нигда ми ние овако,

ако сада срце зебло, самъ Богъ може дати, да добро буде. Ништа маиѣ имајмо надежду у Бога! — ако буде Бгова света воля, те я погинемъ, и више се невратимъ, а-анетъ ти Божій остављамъ, гледай за дете, шта ћешъ чинити.

И тако далъ, проче и последнѣ съ њоме уредбе располагаше. Мати моя сузама поливена будући, у торкественомъ ћутаню њѣга е слушала. Я такође, као дете, едва самъ се удржавао, да плачеванъ гласъ не пу-стимъ.

Они изиђу а я се лагано извучемъ, и у другу собу, изъ друге у трећу одемъ, чинѣи се и невенитъ, да самъ дуо: жеђъ ми се любонитства быяше угасила, али стра и жалость за родителѣяъ, гди ће до два дана да иде, и Богъ зна оће ли се игда више вратити, растрзаваше срце мое и смуђаваше духъ мой у мени.

Трећій данъ осване, данъ вековечногъ нашегъ съ њимъ растанка! онъ мене зовне у истый кабинетъ, гди настанемъ тужну мою матеръ. Како я уђемъ, они обое седну, и любезный мой родитель овако ми говорити почне: Сыне мой! ели дете дужно любити свое родителѣ? Я учтиво предъ њима стоѣи, естъ давако, одговоримъ, самъ Богъ тако заповеда, и усађеный у срце наше законъ природе то чинити намъ налаже. А зашто! вели, можешъ ли се опоменути, како самъ те много пути учио? Прво зато, рекнемъ я, што смо чрезъ родителѣ одъ Бога у быће наше приведени, и одъ њи смо животъ получили, а друго за њиову къ нама неограничену любовь, и не-

уморне о срећи нашої трудове и бриге, које они чрезъ цео свой животъ носе. И кой бы се, продужимъ, за таква благодѣянiя неблагодаранъ показао, тай бы заоста предъ самымъ Богомъ сагрешію, тай бы совѣсть свою увредіо и найнесрећнии на свету сынъ постао. А у чему понайпре дете родительима своима любовъ показати може? У томе, одговоримъ я, кадъ се дете отцу и матери, а такође и другимъ старіима, одъ кога бы зависило, повинувъ, слуша и совете таковы, кои се на нѣгову ползу и срећу клоне, внимателно прима и труди се нѣи у дѣйство привести. Шта далъ? Кадъ сваку прилику избегава нѣи увредити, ожалостити и разлютити: и ово є прва у детету добродѣтель, коя се за изворъ свакогъ будућегъ добра или тврдъ основъ други добродѣтелиі признати може; као што є іогунство и упорство првѣи у нѣму порокъ, кой є овой противуоставлѣнъ, и одъ кога се неброєна временомъ зла рађаю. . А одкуда то бѣва, придода покойный, да нека деца изъ малена іошъ, бѣваю добра и покорна, учтива и благообразна, коя су свакомъ мила и любима; а нека напротивъ іогунаста, певалѣла, безобразна и свакомъ мрзка; рађали се то съ нѣима или потомъ одкудъ получаваю? Бѣва одъ воспитанѣя; рекнемъ я: єрбо дете кадъ се роди, оно нитъ є зло нитъ є добро, будући да ништа незна: но потомъ, кадъ мало одрасти, како се коє упути и научи, онако и бѣва. А тко є дужанъ дати прво воспитанѣ децы? Родители, тко бы другій. Я мыслимъ; вели, да нема на свету таковы родителя, кои не бы желили, да имъ деца добра, благонрав-

па, а притоме колико е могуће и обучена буду; сва ли се лакше она зла и неваљалства, која у некима видимо, одтуда рађаю, што родители дужность свою у воспитаню пренебрегну? — Я на то поћутимъ, и мыслимъ шта ћу му одговорити; онда онъ: не! мой сыно, неки родители истина дужность свою у томъ изоставе, за кое ћеду, ма кадъ, одговоръ давати, што децу свою, колико имъ е могуће было, воспитали ни су, да имъ добра буду, али већа се зла рађаю одтуда, што неки не само пренебрегну деци својој добро воспитанѣ дати, него јошъ изъ слепо къ њима и убыточне любви размазе њ, съ којимъ и оно у њима много пути покваре, шта бы изъ некогъ доброгъ подражаваня, по примѣру други, добро у себе и безъ истиногъ воспитаня присвоили; особито матере, кое имаду обичай децу изъ мажена мазећи кварити! ты си, вели ми, много пута чуо и видіо, како самъ я твою мамцу покарао, и како бы се на њо срдіо, кадъ бы јо спазіо да те мази, и да ти што по твојој неразумној вољи чини. Сваба мой сыне! благоразумна мати любовь къ детету својме у прима, изъ кои га е одоила, сакривену носи, и у томъ му само такову показуе, кадъ му брижљиво здравѣ чува, пази, да се неосакати, и прићжно настои, да га лепо воспита, а не умазеню, и свакој часъ цмаканю, у комъ она суѣтно неко срца задовољство наоди, а њму потомъ шта Богъ да. Детету се материя нега допада, ерѣ оно мыслити незна, ни слѣдства разеудити може: оно, кадъ га родители њгови мало строго држе, или за кавву погрѣшку кадикуда ударе, види му се проти-

вно, и аки бы му се што неправо чинило, а кадъ дође у савршенъ свой разумъ, онда ће признати, да су оно были знацы родителъске къ нѣму любви. . Зато сыне! послушай и овай советъ мой, кой ти као отацъ на поласку моме даємъ и тако углуби речи мое у срце, да ий нигда не забораишь; и кадъ се вратимъ, да ми као урокъ (лекцію) на память изговоришь. — Ово изрекавши, заблистаю му се очи у сузама, кога я нигда, да се е заплакао, видіо нисамъ, као што садъ, за не испустити сузу изъ очію пресече свое слово и мало ућути, еръ е онъ за непристойно држао херою заплакати се, кое е женама, као што онъ веляше, свойствено. Затимъ опетъ овако ми почне: „люби Бога! люби ближнѣга свога! и самога себе! — Ове су три најглавнѣе заповеди, изъ кои друге све произлазе, и на којима е цео законъ, као на три стуба поставлѣнъ и утврђенъ. . Люби Бога, као најкрайнѣ и вечно свое благо, са умиленѣмъ срца, и са истинномъ радосћу душе, испуњавајући тога свету волю; а на то ће те разумъ, унутрашній нашъ анђелъ, ако се нѣму успокоравашъ, упутити, и чиста у свакомъ дѣлу и предузетку савестъ къ томе опоменути. Буду ли дѣла твоя по разуму, осети ћешъ у своіой савести тиху неку радость, коя ће те ублажавати, и веселити: ако ли пакъ каковомъ страсћу заслеплѣнъ будући дѣла твоя противъ разума предузмешъ, одма ћешъ у гризанѣ увређене твоє савести, и смућенѣ пониженогъ у теби духа безъ сумнѣ осетити. Али све ово бива докле се страхъ Божій, као праведногъ судіе, и любовь къ нѣму, као милостивомъ отцу, у

срцу твоєму задржава и наоди. — Люби ближнѣга свога као Божіє, теби подобно созданѣ, као тварь найкраснѣю на овој земљи Божію, разумомъ словеснымъ и безсмертіємъ обдарену, у коме Божествена она частица душа, као и у теби пребыва; и коимъ е Богъ цело свое созданѣ као венцемъ украсіо и увеличао! нити гледай ни о томъ мысли, кога е онъ закона, кога рода и одъ каквогъ племена, ели благороданъ или не; но ели честанъ, поштенъ, и добродѣтеланъ; а погрешке мале у другима, кое изъ природне неке слабости бываю, праштай, буди великодушанъ, и признай, да безъ любви къ ближнѣму не ћешъ любовь къ Богу испунити: ову ће ти такође природанъ у теби разумъ преповѣдати, да, што ти е годъ мило одъ другога, буди готовъ по могућнымъ силама подобно таково учинити, да му мило и пріятно буде, и што ти годъ бива одъ другога мрзко и несносно, пази да и ты коме таково што не учинишь, за кое бы на тебе уздануо. — А самога себе любити ово е природно свакоме, но пыта се како? еда ли е то любити себе, кадъ кой по својој желателној страсти снисходи, и кадъ кой оно чини, шта му похотна воля изыскуе; Боже сачувай! ово е безсловесној скотини свойственно, а не човеку; човекъ разумомъ валя да се води и управя. Самога себе любишь, ако свое здравлѣ, кое е подпора словесногъ твога живота, хранишь, ако наблюдавашъ меру у еду и пићу, ерь излишность у овоме найвише здравлѣ наше руши; ако сдржаванъ себе учистоти, спокойной души и упраживашъ се у дѣлу. Мы слыне! продужи речь, за смртанъ признаемо грѣхъ, самоу-

бінство, као што є и у самої ствари, а колико їй на свету има, кои себе, нечуваюћи у вду, пінфу и подобныма мєру, безъ ножа убїю, и сладкій свой животъ пре времена прекидаю; такови дакле не любе себе. — Оѣшь ли да имашъ съ кимъ саобраштай, искуси га найпре каковымъ онъ духомъ дише. Съ благонаравнымъ, лепо воспытаннымъ и разумнымъ другомъ, млога лепа правила можешъ пресвонти, и недостатке у себи поправити, съ таковымъ саобраштай быва полезанъ и препоручителанъ; напротивъ съ развратнымъ, одпадникомъ, непристойнымъ и невалялимъ можешъ се отровати онаковымъ отровомъ, кой саму душу убїя и мрзску предъ Богомъ чини, кой се зове отровъ моралномъ животу, и кой є гори одъ отрова физическогъ, кой само тѣло убїя. — Совете добре одъ свакогъ прїнмай, али не пропусти такове и съ твоїомъ памєћу пробирати. Чувай честь свою као зеницу у оку, и знай, да си ништа безъ ове на свету, ако се у чему имати ню недостоянъ покажешъ. — Буди прилѣжанъ у добрымъ дѣлїма, и шта данасъ свршити можешъ, на сутра не одлажи. — Покоравай се матери, почитуй ню и люби као свою родительцу, коїой си съ животомъ дужанъ, и као милу родительцу, коя се више за тебе, него за душевно своє спасєнїє Богу моли, немой ю сыне сладкій! у чему увредити ни налютити, немой ю ожалостити и надежду о теби, съ коїомъ се нѣно материнско срце, подъ коимъ те є носила, пита и рани, одузети; тежко оноmъ сыну, на кога мати узданє и кога мати проклинати почне! знай, да гласъ материнскїй небо пробїя, а не гласъ по

и тайный у срцу иѣномъ на неваляло дете свое уздисай; права и разумна мати, истина нигда свое дете проклинати неће, нити иѣно срце то допустити може, да она своіой утроби и детету зло какво пожели, и тужбу на иѣга, макаръ іой какво было, на іошъ до Бога подигне, и коя годъ то чини, она сама предъ Богомъ грѣши, и није права мати, али самъ Богъ види, коє дете матеръ свою вређа, пакъ да бы га она благословила, благословъ бы се онай у клетву претворио, то ти зато кажемъ, еръ познаемъ, вели, каква ти є мати, да, ако се Бога неузбоишъ, она, може бити, не бы те ударила, каква є мекана срца, и накарала, да іой и главу разбивѣтъ. Она те є кадра на свако добро упутити и научити, ако іой се одъ добре вољѣ покоравашъ, ако л' не, не уме те за погрешку каштиговати и накарати, зато те заклинѣмъ, сеѣай се мои совета! — Буди свакоме по достоинству благосклонѣтъ, буди учтивѣтъ, у разговорѣ умеранѣтъ, сва ова съ чисто-срдіемъ да ти буду саюжена; право мысли, право говори, право у дѣлима поступај, и добродѣтели свакој изъ младя себе привикавай, тако, да ти се благодатна кћи ова небесна, коя насъ у животь вечанъ уводи, у кровь временомъ претвори и обрати, пакъ да ти Она за цѣль служи, на кою ћешъ ты у свакомъ предузетку своемъ нишанити, и свако добро дѣло изъ искрене и најчистіє къ нѣой любви починити и довршивати. —

Особито, каза ми, послушай последнѣ ове и срцу моме најважнѣє речи, коима и говоръ мой заключавамъ: Учи се, и прилѣжно у томе извикинути се истой, како ва-

ля отечество своё любить и како съ временемъ народу своему, кога си будући сачленъ, на ползу быти можешъ; ако оѣшъ и истинито желишь сынъ се мой звати и достоянъ се оне благородне крви, кою ты си у зачедку твоемъ изъ мене поцрпю, показати — ово ти є за садъ доста, памти и повторавай мое речи, кое ништа друго нису, него найчистія моя къ теби любовь. — Сатимъ устане, пригрли ме отеческомъ своіомъ милосѣу, и полюби у чело, полюби се и съ матеромъ, пакъ седне на коня, кой му є направлѣнъ быо, и оде: —

Они овако у разговорѣ юшъ при трапези седећи, алъ ето имъ едногъ калуѣера погрблѣнъ узъ брдо бере у мараму коєкакове траве, и управо къ овима упутіо се быяше. Юноша рекне странномъ: „Ово є онай лекаръ, за кога самъ ти рекао, да бы ти могао руку излечити! узми га, вели му, на умъ добро, како ће ти се тай человекъ допасти. Бре! негдежь бы онъ знао моіой руки помоћи, а за друго шта му драго. Меѣутимъ стараць доѣе, уморанъ задувао се, поздрави ове, пакъ се спусти поредъ нѣи на землю. Низъ нѣгово велико чело зной течаше, по врѣ главе бела и редка веѣъ коса виѣаше се, нѣгова му сребрна брада честно и као у детета румено лице украшаваше, по коме гди кою пругу мрштине старость начертала быяше. Молимъ те отче! рекне Юноша, тко те тера, те се тако мучишь? Собствена моя воля сынко! одговори честный стараць; ерь я одовудъ две ползе имамъ, прва є моя сама, а другу делимъ съ млогима. Како то? придода Юноша. Тако, чрезъ овай малый мой

трудъ, кой ты за мученѣ држишѣ, я бывамъ све здравн, слађе едемъ, и што иземъ, лакше ми желудкацъ скува, а поуморанъ слађе спавамъ, и сутра данъ лакшій устанемъ; то є прва полза; друга: съ овимъ травама ты знашѣ да я лечимъ, и кадъ понеколико болиы съ Божиомъ помоћи изъ кровати дигнемъ, радує се душа моя у мени, кадъ признаемъ, да самъ добро дѣло учинио, како годъ што се радую они, коима здравлѣ повратимъ. — Дедъ покажи твою руку, рекне Юноша Никодиму, некъ види отацъ. Овай одма одвѣ му; старацъ кадъ види заиште мало водиче млаке, те рану испере, А о! мой сынко! рекне му, како си ю запустио! — Я ћу ти ю, вели, излечити; али оста ће ти рука укочена; ербо су ти жиле веѣ скуплѣне: но ако оѣшѣ претрпити болъ, да ти руку напаримъ травама, пакъ да ю добро потегнемъ, и жиле развучемъ; истина направи ће се равна веѣа, и поли ти ће є крвь, алъ я имамъ мелемъ овде кодъ мене, подъ коимъ ће ти за неколико дана зарастити, пакъ бы си имао баремъ руку читаву, као и другу. — А заштѣ не бы то радіо отацъ? рекне Херой. Зато те и пытамъ, одговори старацъ, оѣшѣ ли допустити, ербо ће те яко болети. А шта не бы допустио, шта ли не бы претрпіо, да какавъ бы я жалостанъ войникъ био. А заръ си ты войникъ? Да како отче! по чини са яномъ и съ моіомъ рублимъ како знашѣ, а плати ћу ти што заиштешѣ. А о! мой сынко! — Е дай те млаку воду; Юноша довесе, а онъ метне неке траве у воду, пакъ пристави къ ва три, те се мадо прокуваю, потоме измакне, и овоме на-

шари рану и целу руку подобро, истаре неке жиде, па рекне Юноши, да га придржи, а онъ стане вући, колико игда снаге имаѣаше, тако петъ шесть пути здраво потегли, и осмеяваюћи се на нѣга „ао юначкій сыне! рекне му, башъ те е права Србкѣния родила, я вучемъ, а ты пустый ни яо! — ни леле! као и да неосеѣашъ! Херой се јошъ нато насмеѣ. А шта бы ми то, мой отче! помогло. Я кадъ бы знао, вели, да онда небы болело, тако бы за урлекао, да бы све дивлѣ козе по овымъ дубравама поплашио; а и тебе бы самогъ страва напала, но ты вуци и намештай како знашъ. Старацъ после тога наново испере рану одъ крви, превіе ю мелемомъ, даде му мелема, и каже му кадъ ће опетъ и како привити. Даду му кондиръ вина да се понапіе. А кадъ ће мо се опетъ видити запыта га войникъ; я незнамъ сынко, рекне му, но ние ни нужно, да ти я више зато долазимъ, твоя ће рука до мало дана быти здрава, буди уверенъ. Овай се маши, да му што за трудъ даде. Боже сачувай! одговори старацъ; я толико година лечимъ, и јошъ ни одъ кога драхме узео нисамъ, а да уземъ одъ тебе, на што ми, вели, я мою рану у манастиру имамъ, а одело такође, на што ми више. Никодимъ му благодари; Богу, сыне мой сладкій! благодари, кои намъ е дао такова средства, коима се у нужди помоћи можемо; а мени ни найманъ: я самъ само мою дужность учиніо, но съ Богомъ! — Но! шта ти се види одъ тога старине? упыта Юноша. Красанъ старацъ заиста, одговори Никодимъ, добаръ и веселе парави човеѣ. О красанъ е то мужъ, рекне Ю-

иша, разуманъ и добродѣтеланъ. Има нѣи петъ у овомъ манастиру, за кое самъ ти мало пре говорио, овоме се нѣе Захарія. Онъ се е у младо свое време учио у Русси, и између прочи наука, кое е онъ тамо изучио, найвише положи трудъ у повѣстницы природной и врло ю е добро постигнуо, оособито у травама. Шта е то повѣстница природна? запыта Никодимъ. Есть една главна часть науке, коя намъ показуе све твари, кое цео овай кругъ земальскій на себи и у себи садржава. На себи дрва, неизброене траве, каменъ и свакоякогъ рода звериѣ, скотове; и сва живовна одъ великогъ слона па чакъ до наймаиѣгъ мравка: а у себи разна метала, како-ти гвожђе, бакаръ, олово, сребро, зтато, со, сумпоръ, коекакове смоле и т. д. Но овай искусанъ е, као што реко, найболъ у травама; познае готово свакой силу и свойство. Нѣга мало кадъ да неѣнѣшъ видети пре зоре ову да по планини, оособито у пролѣће, све иде, гнюра, и коекакове траве сбыра; накъ зађе по селима и болне лечи; не само споляниѣ раше, ма бакве оне были, него и многоразличне унутраниѣ болести исцелява, тако вешто, да се многій о нѣму саблзязива: аки бы онъ съ каковомъ светомъ силомъ то чинио; ербо гди се годъ нѣгова рука косне, ту е помогнуто. Нѣму нека бы десета часть о-ногъ благослова, кой му сва окружиа ова олдаю, дошла, доста бы му было. Онъ е заиста гудомъ своимъ тако-во знаиѣ приобрео, съ конѣмъ многима беднима, докле е живъ, помоћи може. Богъ да га прости! рекле Никодимъ, то е дѣло свето. Садъ чуемъ, придода Юноша. да е у-

зео едно младо момче, коє у истой науки прилѣжно наставля и учи. Штета бы заоста и была, рекне Никодимъ, кадъ бы таково красно и многополезно знанѣ никоме несаобщивши са собомъ у гробъ однео. А другій има у истомъ манастиру, приложи Юноша, такође наученъ мужъ, кой є истина у школама мало време провео! али изъ прилѣжногъ свакидашиѣгъ читаня кнѣга, изъ строгаго о стварма рассуђиваня и многогъ размышляваня, а найвише изъ саобраштая са овимъ истымъ паметникомъ старцемъ, толико є себе у совршенство довео, да му се цео овай предѣлъ диви и чуди. Онъ є веѣ неколико пута чакъ изъ Руссїе различне кнѣге себи донети дао. Да ты, Никодиме брате! чуєшь нѣгово у цркви поучително къ народу слово, рекао бы си, овай човекъ ние могуће да духомъ светымъ не говори! свака му речъ злата вреди, свака човека крозъ само срце продре и осеѣа, да му се чисто коса на глави одъ милине диже. Я незнамъ, бы ли се нашло у кога толико ледено срце, да нѣга слушаюћи крвь му не бы ускипила. Онъ є заоста новъ златоустъ нашега рода. Ахъ! благо нѣму и нѣговой благотворителной души, колико є тай добра у свомъ животу роду човеческомъ учинїю. Онъ є редко у манастиру, но све коєкудъ по сели и вароши иде, и слово Христово преповеда, учи, и као чадолюбивъ отаць наставля: али кажемъ тако га проповедити зна, да га найпростїи пастыръ и мало дете разумети може. Тай се може правый пастыръ врученогъ му стада звати, рекне Никодимъ; и шта є краснїе, полезнїе и добродѣтельнїе за човека на

свету, него извести га изъ таме у истинитый светъ ума, и да-
ти му онакова правита, по коима онъ себе управляюћи
Богу, создателю своѣму, на славу, ближнѣмъ на узаймну
помощь, и самомъ себи на утѣшительну радость живи.
Ели веѣ старъ? Онъ е истина у добрымъ годинама, од-
говори Юноша, али умерено, као наметанъ човекъ, живе-
ћи, здравъ е, и лакъ као какавъ младикъ; ербо люди,
кои се у добрымъ дѣлима упражняваю, бываю у лепомъ
духа свога расположено, нѣова ии савестъ ублажава, и
сладкомъ надежомъ ерце имъ напаива, весело чини, а
ово здравлю еила приноси. И та два добродѣтелна му-
ка да су исподъ єднога ерца изишли, не бы се могли
болѣ пазити и любити. То е лепо, рекше Никодимъ, па-
метнымъ е людма свойственно, да у братской любви и со-
гласію живе; првый е дакле лѣкаръ тѣлесный а другій ду-
шевный. Єдакъ имъ е, равнимъ начиномъ дода Юноша,
честанъ мужъ управитель дома, оваи е простъ, но у то-
ме онъ недостацкъ свой честиошю, смиреношю и трудо-
любіемъ точно допуива. А двоицу што имаду, да Богъ
сачува! леньитине и пѣшице одъ овога света. Я ии нео-
уѣуемъ, но изъ секаденя говоримъ; люди се упустили
некако у пѣшке, и ништа перадши покваре свое здравль,
кути су и суви одъ безмерногъ пѣшка какогодъ поцѣени;
єданъ е тобожъ двануть три вино оставляю, но бадава,
касно е то веѣ за пѣга было; зашто и друго зло кадъ
се єдавнуть у страсть преобрати, тежкога е искоренити,
а камо ли пѣшке; ово ако се измлада не одбави, то што
е старія веѣма или жели, и такавъ наипосле изгуби и

овај правый вкусъ вина: поквари му се т. е. чувство вкушаня, пакъ и не осећа уливену ону силу вина, но лие у себе вино као исту воду; нити га пие одъ жеђи него изъ обычая; сила у себе докле се не зане се, а кадъ се зане се, онда шта ће? приклони се гди земљи те се изспава, па кадъ устане, а онъ е суморанъ, жалостанъ, дркће као пруть, докле се опеть вина не дочепа. А у овакавъ порокъ највише люди лени и безнослени падаю, као годъ што е ленность буђавый изворъ и другомъ свакомъ злу. Трудолюбіе! благословено трудолюбіе! оно не само любителъ свое богато награђуе и здраве чини, но и као тврдый штить одъ свакога ий зла и порока закланя: али овоме одъ нѣжны ноката навикнути е потребно.

Сатимъ устану, спреми Тихомиль свою просту трапезу у малу кућу, пакъ позове Никодима у башту. Сунце већ теченіе свое къ западу управляше, сенке одъ предмета далеко одбациваше, и данъ се мало разлади. Они по башти одаюћи гледе како су свуда дрва зрелымъ плодомъ клонула, и како есенъ трудолюбіе богато наплаћуе. На захтеванъ Никодима, Юноша повѣсть свою овако настави. „По одласку могъ родителя, покойна матери три свое слуге за скоротече (куруре) одреди, тако, да све еданъ за другимъ поизменце на полъ Косово ододи и двапутъ іой у недели дана гласъ одъ туда доноси, т. е. како наша войска стои, кадъ и како ће ударити и прч. — Кадъ еданпутъ ноћу зар'жу коньи у нашемъ предворію! тргнемъ се я иза сна, о! чуемъ некій говоръ на предворію и буну. Кућа како намъ е висока была, зракъ ме-

сечный крозь прозоръ у собу, у коіой самъ я съ мате-
ромъ спавао, осветлю целу собу, устанемъ одма, при-
ступимъ лагано, да матеръ не пробудимъ, къ прозору, я
погледимъ доле: видимъ два човека на коньѣ, гди се съ
нашимъ, кои су на стражи были, нешто разговараю, али у
некомъ смуѣненю; слушаемъ, немогу ништа да разумемъ;
будю бы матеръ, алъ несмемъ, двапутъ самъ іой креве-
ту ишао, и опеть се вратио. . Шта ѣу мое неволѣ! кадъ
алъ на еданпутъ врисне покойна изъ сна онако у кре-
вету, колико игде може. Я се на то ужаснемъ и претр-
чимъ іой; шта в мамце! повичемъ, пакъ ю приватимъ.
Она сирота едва проговори „яо мой сынокъ! шта самъ ти
снила.“ То изговоривши прекрети се, я св. Архангела
Михаила образъ, кой іой в чело главе стаяо, целива. „Пред-
стави ми се, вели, у сну отаць ти у издртимъ алына-
нама, савъ крвавъ, съ косою разбарушеною и у едой
руцы мачъ држаше! у истый ма смотримъ Дубраваць
(потокъ исподъ двора) савъ у саму крвь претворенъ, и
деветъ бели калпака са златнымъ четенкама по иѣму пло-
ве! Отаць ти стаде предаме, погледи ва ме, сузе му
низъ лице гронуше, пружи мачъ на потокъ и изумрлимъ
гласомъ . . „Анастасія! моя Анастасія! ты спавашъ, а
ево видишь како в съ нама среѣна на Косову полю по-
ступила! оне калпаке што видишь, познавшъ ли деветъ
млады Юговиѣа!“ — На ове иѣгове речи сви чланови
у мени оладне, одъ стра окаменимъ се, гледимъ на иѣга,
не могу себи да доѣмъ, нити да му што проговоримъ! Онъ
на то, вели, приступи къ мени, и клонуту главу свою на-

слони ми на раме, неколико магнивенія подржи тако, я се усилыва да му што проговоримъ, но ни речи не мого, ъзыкъ ми се одрвеніо и уста ми чисто сува быяху. Онъ ме потоме увати за руку, стисне ю, и плачевнимъ гласомъ „„Аманетъ ти Божій дете, вели, узми га, и бежи кудъ знашъ съ нѣмъ, у мене се више не уздай!““ — Сатимъ изненадно исчезне, на кое я вриснемъ и устремимъ се за нѣмъ!“ — Кадъ ово сирота мени искаже, седећи онако у кревету бацы се у мысли. На то се у мени срце смути, ладноћу неку крозъ сву крвь мою осетимъ; Е Бога ви мамице! и самъ дркћући рекнемъ іој, заръ є сну веровати; напушите преко данъ коекаквѣмъ мыслима главу, па морате ружно и саняти. А тко є вели, тай прозоръ отворио; я самъ отворио мамице! рекнемъ іој, и поћемъ, да затворимъ. Она устане и чує доле разговоръ, извири на прозоръ, и смотри на долнѣмъ бою у канцеларіи свећу гди гори и два човека на конѣи, едногъ одъ нѣи позна по говору и повиче: Миленко! еси ли ты? Я самъ милостива госпођо! одговори. Овай є бѣо скоротеча, еданъ одъ оне троице. Зовне га унутра и нѣта; шта є, одговори човекъ, нѣє добро! — Милошъ Обилићъ, Миланъ Топличанинъ, и Иванъ Косанчићъ у вече буду съ Княземъ и осталомъ господомъ при вечери, а у ютру са зоромъ управо у Муратовъ станъ сви троица оду! збогъ чега се сада Князь и цело воинство наше у страу наоди. Єдин (придода скоротеча) говоре, да су отишли самогъ Мурата убити, и предъ свѣма, како юначество и слободну храбрость, тако и горећу за отечество

любовъ явно осветочити, и сатимъ Вука, свога врага, клеветника посрамити: други напротивъ утврђую, да су се разсудили, пакъ насъ изневерили и Турцима се предали; будући, вели, да су сви троица на вечери предъ целомъ господомъ изобличени, да ће они свога цара изневерити и Турцима се предати: а Турака е као лишћа на гори, беле имъ се пусти шатори по целомъ пољу Косову, као истий снегъ у поља зиме! и наша се, продужи речъ, войска у храбрости види, но опетъ оне вољъ, оногъ духа, и оне живости ни полакъ садъ нема, коју е пређе неколико дана имала! — Мати на то ужаснута запыта за отца мога. Здравъ е; вели, хвала Богу; онъ са своимъ воинствомъ и прочимъ Войводама наоружанъ бодро бѣи и указъ одъ Кнѣза да се ударе свакиъ часъ чека; и неворуемъ, рече, да се ни су досада већъ и ударили. Сатимъ извади едно писмо, и пружи матери. Мати отварајући писмо запыта: Ели приспео съ воинствомъ пригорскій Кнѣзь; на коѣ онъ; е! камо те среће, вели, да е онъ приспео: онъ е в данъ сада, у коме наши прво на Бога пакъ на иѣга надежду свою полагају. Онъ иде съ десетъ илѣа найхрабрии юнака, сами Пригорца, и свакиъ данъ на иѣга изгледаю; али маг' да му се не буде рекло: после рата коцѣтъ у триѣ. Запыта мати, есу ли Маріана среди гди; такође скоротечу, кой е пре два дана отишао быо: есмо одговори овај и рекли смо му, да се вашти, што брже буде могао, натрагъ. Кадъ овај иаѣе молимъ матеръ да ми покаже писмо; на то дође нашъ секретаръ, кой е быо мой уякъ. Пружи му ма-

ти писмо, ево, вели, читай! хвала Богу, придода, господи́нь намъ добро пише што се тиче поля Косова, само вели у свакій случай да будемо у преправности, и предосторожни, ако бы насъ одъ Бугарске какова сила потеряла; еръ се чувъ, да су ту многи Турцы: а одъ Косова намъ се ниѣ бояти, будући да смо далеко. Секретаръ прочитавши писмо совѣтуе іой да све сребро, злато, и скупочене ствари спреми, у случаю ако бы непријатель изненада одъ Бугарске, или ма одъ коє стране на насъ напао; да можемо, вели, у землю закопати, а себе кудъ у планине уклонити. Послуша сирота овой совѣтъ и таки безъ свакогъ одлаганя исту ноћъ до саме зоре све по целой кући покупи́мо, и што є годъ покретно было, спреми́мо. Кадъ сване оправи опетъ скоротечу на Косово, и рекне му, да намъ отаць пише опетъ макаръ три речи и да яви, како се наоде. Нађемъ затимъ я писмо, гди є мати оставила была, и видимъ између осталогъ гди отаць пише, да, ако до шта буде, покупи све што понети може, пакъ да бега у Банатъ.

Не прође затимъ три четири дана, аљ у подне, кадъ смо іошъ при ручку были, ето ти другогъ скоротече! Сала, у коіой смо ручали, на высини будући и прозори одъ єдне стране, одъ коє є зелена шума и наша башта была, на врућини отворени, на спрамъ кои я при трапези седећи смотримъ човека на коию, гди тако трчи къ нашемъ двору, да му варнице исподъ коньски копита преко каменя севаю! коє видећи, прођу ме мрави, и прсти ми се на арфи, у кою самъ за развеселити

мало матеръ при трапези ударати почео, чисто укочише. Мамице! повичемъ, ево некій човекъ на коню, гди њашемъ двору трчи. Она и сви, кои су око трапезе были, скочише, и съ прозора погледе доле: види коня гди се у белу пѣну претворио, човекъ се быо сишао, и горе къ нама пошао. Мати му моя поити на сусреть, но ни три четири корака преко сале ниѣ учинила а ето ти намъ иѣга; задувао се сирома, не може да проговори. Мати съ усхиѣнѣмъ повиче „Маріјане! жалостной мени шта ѣ, бли господинъ живъ? Овай смуѣнъ дркѣуѣимъ гласомъ „Ахъ! милостива госпођо! смрът ѣ за мене неправо учинила! — я самъ ию пожелію, но своевольно предати іой се одъ Бога нисамъ смео. Я самъ волео съ прочима на ономъ месту остати, него жалостну повѣсть донети вамъ: будите дакле и вы великодушни, и претрпите страханъ ударъ судбине ваше, помыслите, да ништа безъ волѣ Божіе быти не може, и да мы испредъ Бога никудъ не можемо. Правосудіе ѣ заръ Божіе за мрзость и несогласіе неколико наши посладо бичъ, да насъ све избіе! — Битка ѣ на Косову учинѣна и варвари су побѣду надъ нама одржали, наши су изгинули, и самъ нашъ преславный Князь живъ ѣ одъ непріятеля уваѣнъ! — Ове су речи иѣгове све насъ као стреле у срце удариле; стра, удивленѣ и жалость све насъ окамени, недвижимо учини! — „Милошъ, Милаиъ, и Иваиъ (свима нама ѣутѣимъ продужи гласоноша) учинили су чудно дѣло, оду међу три стотине илјада Турака, и усредъ ѣновогъ логора Мурата живогъ подъ шаторомъ иѣговимъ распору! и свимъ Турке

у велику забуну поставе и мложину іѣ изсеку, напоследакъ, као што се говори, ту и сами сви троица падну. — Турци потоме најскоріе, докле се наши о смрти Муратовой извѣстили нису, скоче на оружіе, и онако разярени устреме се противъ наши! — Наши су се изъ почетка храбро држали, но напоследакъ непријатељ, кой е насъ бровемъ, а не храброшћу превосходіо, преодолѣ! — Вукъ е са своимъ воинствомъ избегао, и оно, што е на она славна три юнака потварао, самъ е учиніо.“ — Мати моя тада као иза сна єдва проговори „Даклемъ и самъ е Князь уваћенъ!“ — „Заиста уваћенъ, одговори скоротеча, и войска е наша сва изгинула! но и одъ непријатеља е врло мало остало; да Вукъ нисе изневеріо, наши бы совершено побѣду одржали.“ Она на то плѣсне рукама, погледа у землю, и учини се за неколико магновенія као изванъ себе. Потоме запыта за могъ отца. „Гди е цело наше. о госпођо; благородство пало, несреќа ни о нѣму нисе изятія имала!“ — „Ахъ! дакле е и онъ погинуо,“ повикне сирота ужаснымъ гласомъ. „За своє отечество, рекне гласоноша, као и прочи благородниви синови а не као Вукъ, кой е срамный свой животъ уклоніо, и кога ће србско дете одъ колевке вовѣки проклинати.“

Она на то склоплѣне руке одъ себе протегне, погледи на небо, жалость и тугу изражаваюћимъ гласомъ: О свесилный Боже! — рекне, и сатимъ падне, као да іѣтко обадве ноге подсече; — Я као дете вриснемъ и претрчимъ іѣ „Мамице! сладка моя Мамице! смилуй се на мене, поврати се! на коме мене тужногъ остављашъ;

коме ли ме овако нејка препоручуешъ! — Она сирота
 ни речи више проговорити немогаше, пожути као истый
 смилъ; дигнемо ю на постелю. Мало затимъ отвори свое
 безъ свога и полуумрве очи, погледи на мене, пакъ ме
 узме за руку, пригрла ю къ прсима своима, и поше се
 са сузама. „Сладка моя крви! рекше ми, препоручуемъ те
 оное, коме и у последной овой пари духъ мой; поку-
 пи съ шта можешъ, па бежи са уякомъ у Росъ — хте-
 де изречи, али смрът неумитна пресече юй речъ, она пу-
 сти духъ свой и на еданцуть сву овога света бригу из-
 беже, а мене остави поремъ свога ладнога тѣла плачућа,
 превиюћа се и ништећа, као црвка за коромъ, кадъ се
 дрво на ватру метне. Ахъ! како ми в тада было, муч-
 но бешъ любезный мой! себи и представити моћи. —
 Отаць погину, мати умре, я маленъ у смутномъ и найго-
 ремъ времену! — Пао самъ на иѣне ледене прси, ро-
 симъ ю съ найчувствителайимъ сузама; смрти гди си! ви-
 чемъ, разлучи ме баремъ и одъ живота, кадъ си ме одъ
 сладки мои разлучила родители, онъ в мени бѣданъ, и безъ
 нѣи несиосаъ. О источникъ живота! преди одавде бѣд-
 ногъ сына къ сенкама родителя свои, кадъ в срце мое
 горкой жалости на препитаніе предато, и животъ мой ту-
 жанъ учиниъ! — но бадава! силомъ се ништа неможе.
 Тай данъ и другій цео на ладномъ иѣномъ тѣлу прове-
 демъ, найпосле ми и суза неста, съ воима самъ повешто
 срцу олакшавао. Предъ саму ноѣъ предамо ю црной
 земляци. Вратимо се съ погребѣ, жалость ме разсла-
 била, воду ме исподъ руке, тѣшу и говору, советую и

коду, но бадава. Дођемъ у дворъ, но овај ми е сасвимъ црнъ быо; смућенъ изъ єдне собе у другу идемъ, аки бы хтео ону болю избећи, коју у срцу носимъ, по собама све ми е тужно, све жалостно, кудгодъ погледимъ, свакій буцакъ плачевномъ тугомъ испунѣнъ самномъ стєняше, и найманъи знакъ, найманъи у целомъ двору предметъ, кога се е рука родителя мои кадгодъ коснула, раздираше срце у мени.

По истечєнію неколико дана стра одъ Турака узбуни целу земљу; гласови данъ на данъ све гори и црнъи стану намъ се доносити. Уякъ ми стане говорити, да се кудъ уклонимо: и болъ ће бити, рекнемъ му, при чему се и тако имамъ овде задржавати; смръть ме е одъ сладчайшегъ оногъ саюза разрѣшила, съ коимъ ми е смръть и животъ све єдно было, а добро све некъ остане и за многъ пусто, кадъ е остадо за онима, кои су га стекли; и съ коима я уживати не могу. Но само драгоцене ствари, што смо већ спремили, да узмемо и бегамо, пакъ волимъ разделити сиротинъи, него да падне непријателю у руке.

И тако єдну ноћ натоваримъ съ уякомъ све што смо движимо имали, затворимо дворъ, пакъ узмемо путь Дунава насъ двоица и десетъ слугу съ натоварєнны конъи. Осванемо у Подлужию полю, гди нађемъ мога некога брата одъ стрица. Овај е ту имао лепа своя польска добра и съ млогима е жетеоцыма жито жиѣо. Кажемо му нашу намѣру, да смо т. е. ради гди у каквомъ месту близу Дунава за време намєстити се, у случаю,

ако бы Турцы съ целомъ Србіомъ завладали, да дагше
 можемо преко Дунава у Каравлашку прећи, а одтуда по-
 гоме, или у Москву отићи, или се у Мађарску уклонити.
 И самъ самъ, рекне, у истой намери, само, вели, да ми е
 ово летине сабрати, пакъ ако шта видимъ, а я ћу побе-
 ћи у Банатъ. Задржи ту насъ на ручакъ, и я му да-
 демъ ключеве одъ мога двора и препоручимъ му цело мое
 добро недвижимо, толике винограде, землю усеяну, воћ-
 няке, стоку, три воденице; осимъ два села; кое е мати
 своје брату по одласку отца предала была, да онъ упра-
 вля и годишній намъ рачунъ дае. Овай е было рође-
 ный братъ мога уяка, кой е са мноомъ садъ пошао былъ.
 Кажемъ Драгутину брату, да чува мое добро, а да ужи-
 ва као свое рођено. Дадемъ му писмено, да га мои
 оставши надъ добромъ надзирательи, као годъ мене, или
 мога родителя признаду, да онъ има одъ мене предаву
 власть съ нима заповедати, и съ моимъ добромъ како
 оће располагати. Може быти, рекнемо му, да ће мо се
 и мы, ако се скоро умири, одма повратити.

Предъ саму ноћъ едва насъ одпусти: изгрлимо се
 и излюбимо, еданъ другога са сузама обливаючи, пакъ
 предузmemo путь преко неке велике планине. Месецъ
 јошъ не быяше изшiao, поваглимо у Голубиће стићи, да
 бы сутра макаръ мракомъ у Колумбину, велику варошъ и
 градъ поредъ Дунава доспети могли. Но сечь! текъ што
 мы съ едно два сата у планину друмомъ уђемо, алъ ето
 ти предъ насъ пустаја! Село Годубићи было е врло
 близу, чуемо все и петлове гди певаю; во близ-

кость нѣгова ние намъ ништа помогла. Слуга нашъ, кой е напредъ ишао, како е спазіо ободѣ коня къ нама натрагъ и повиче уяку: Господине шта ћемо садъ: ево зли люди; онъ то ние честито ни изрекао, а пуштае се ударе съ прочимъ слугама. Я по совѣту уяка скочимъ съ коня, и съ еднимъ старымъ слугомъ, кой е кодъ мои родителя одъ младости свое служію, тумаримъ низъ нѣку яругу, а потомъ крозь еданъ густъ шиблякъ, савъ се изгребемъ и альине на себи издеремъ, но на то се ништа ние гледало. Кадъ подалеко избегнемо, зауставимо се мало и чуемо на друму вику и праску съ нашима! по говору разумели смо, да су пуштае Каравласи были. — Ахъ! любезный мой! како ми е онетъ садъ овде было, и данъ данашњи кадъ споменемъ, самъ се у себи грозимъ. за добро нисамъ толико ни маріо, некъ иде къ врагу, но за кукавногъ уяка, бѣданъ человекъ, реко, одъ едного сумнителногъ зла избеже, а на друго, о комъ ни мыслию ние, нанѣ! нитъ самъ имао надежду, да ће се наша страна бранити моћи; да е дашъ бы, было бы икоекако, али ноѣ и у непознатој пустыни. Узео ме слуга за руку, тѣши ме сиромѣ и храбри, дркѣмъ одъ стра као пруть: идемъ, рекнемъ му, отргаваюћи се изъ руку нѣговы, идемъ да примимъ и самъ кончину бѣдногъ живота. Но непушта ме одъ себе нипошто. Међу тимъ изиѣ намъ и месецъ, осветли све предмете у тихой пустыни, и слуга ме поведе низъ неку долину, кою высоки брежульцы обгрлили быяху. Идемъ са слугомъ а поклецуемъ, ербо ми е савъ животъ коѣ одъ стра, коѣ одъ ужора. обагрео бы.

О правосудія пренесупи́ный Боже! у туги повичемъ, видни́ ли ты мене, созданѣ твоѣ, како се я мучимъ, и шта тршимъ! — На друму више никакова гласа чути не могосмо. Тишина свуда прострта бляше, гди кой по-пакъ подъ росномъ травицомъ цвркутанѣмъ своимъ себе забавляше. Изыѣмо наипосле на иѣке, измеѣ шумъ, ливаде. Смотримо одъ истока и светлу даницу: даиѣ одъ ноѣи делити се почше: падиу намъ у очи два коня оседлана, гди на ливади пренета пасу; приступивши ближе познамо да су два слуге наше! чисто ме сунце огрѣя, кадъ иѣ види. Пытамо за уйка и проче; како вы знате за иѣи тако и мы, рекоше, мы вели у оной буви доконаемо се и побегнемо, а шта се в сѣ иѣма догодило, не знамо, но седите мало, докле се болѣ разсване, пакъ ѣмо иѣи тражити, ако и опетъ, вели, не нагазимо на оие, одъ кои смо едва побегли.

Я сирома онако уморанѣ, целу ноѣѣ коекудъ по гудурама и шумама гиюраюѣи, како се спустимъ на росну траву, заснимъ као и окупанѣ. Кадъ се пробудимъ: о! сунце високо веѣѣ илива, роса спала, и птицие свуда по шумама са сладкимъ своимъ пѣванѣмъ узавреле. Гледимъ око мене, нигди никога нема, нити оие двоице сѣ конѣима, нити мога вѣрногъ руководителя! Скочимъ на ноге, поѣемъ часъ на одну, часъ на другу страну изгледаюѣи, ая! дити иѣи гди видити ни чути! — Погледамъ на небо, подиѣмъ образе сузама, пакъ надиѣмъ на колѣна, дитиѣмъ руке Богу „Отче Светый! докле ѣе ме несрѣѣа овако гоити; ако с твоимъ понуштелѣмъ, буди твои свети воли у всему, я ѣу драговољно тринити. Уставѣѣ

опеть, и поѣмъ преко ливаде размышляваюћи, куда љу сада самъ и шта љу. Кадъ алъ еданъ поточићъ шапуће крозь траву предамноу, преко кога самъ имао прећи; погледимъ, о крвавъ! Поѣмъ мало узъ нѣга, имамъ шта и видити, мой вѣрный слуга, съ конимъ самъ ту дошао, лежи закланъ у потоку! бистра преко камня водица испира пресеченый грклянъ, и потокъ се надалеко съ нѣговомъ крови обоядисао быяше; чисто ме срце мое заболело, кадъ га тако видимъ. Извадимъ га сиромаша изъ воде, сяднемъ поредъ нѣга, и више себе него нѣга оплакуемъ. Мыслимъ и разбіямъ главу тко га уби; како ли то може быти, да я неосетимъ! окривимъ у памяти ону двоицу, кое смо ту съ коньи застали, да су се заръ полакомили на оно благо, съ конимъ су избегли были, пакъ овай кукаваць мене изневерити, и зломе намереню нѣговомъ себе склонити вальда ние хтео а они га убию, и съ натоваренымъ коньма и благомъ некудъ одбегну. Устанемъ и мыслимъ, куда љу сада шта ли љу съ нимъ радити; саранити га самъ не могу, нити имамъ съ чимъ. Окреѣемъ се около себе, да бы кога видю, но нигди никога; принуѣенъ будемъ ту оставити га, мыслећи у себи, нѣму е сиромашку сада све едно, та га изели у земли црви, та надъ земљомъ вране и свраке, само, велимъ, што ће се усмрдити и воздухъ тровати. Текъ што се удалимъ я одъ нѣга! алъ смотримъ едногъ свиняра, гди свинѣ свое изъ нѣке калюже истеруе; приступимъ дакле къ овоме и кажемъ му, да е ту еданъ человекъ убиенъ, а за све друго преѣутимъ. Овай таки отрчи и види, затимъ пошлѣ мом-

че едно (ков му у тай паръ донесе леба и сира) да донесе мотику, да га сарану. Хвала Богу помислихъ, што ђеду га баремъ покрити земљомъ, да му се туда не-развлаче кости одъ дивљи зверова. О свєблаго небо! у жалости затужимъ, каква смръть овоме у талъ паде, кой, одъ како га памтимъ, муву увредіо ние; быо є кукаваць найпростосердачниі Хрїстіанинъ, и као да ни жучи у себи ние имао; веранъ, поштєнъ, учтивъ, трудолюбивъ; занимао бы се по цєо данъ у послу, и радіо бы одъ ютра до но-ћи као и мравъ, зашто дакле да овако умре? — Пото-ме дођемъ себи, ужаснемъ се, како самъ се обезуміо, и на правосудіє Божіє у мысли ронтати почео, погледивъ на небо и рекнемъ; о непостижимый Боже! тко є игда тайне твоє изслѣдити могао! Мы смртни уверени валя да будемо, да є Богъ найпремудриі, найправедниі и целоме создано своме наймилостивіи, пакъ да наше старанїє буде, да честно, праведно и добродѣтельно на земљи животь проводимо, а за остало нестараїмо се ништа, онъ ђе све за насъ по благости своіой расположити и уредити.

Даде ми човекъ ту мало леба и сира, те се приватимъ напїємъ се чисте водиче, пакъ се заузмемъ управо кь друму, гди самъ уака и проче оставіо, да їй тражимъ, оста ли тко живъ одъ нїи, шта ли бы. У крайнїмъ онако очалїю поду дудъ нити се я више боя, да не наїдемъ на пустаїє, нити мари за мой бригомъ отєгоћєнъ животь кадъ є све пропало, нашто да се я на лицу земномъ мучимъ! — Кадъ тамо, али видимъ ято читаво врана, гди єто друма слєћє и узлєћє! Сетимъ се, нит' ми се є су-

няяти даю, да одъ мога дружства ту мора бити кои мр-тавъ, понаглимъ што брже, и срце у мени веѣма куцати почне, само мышля, да ми не буде уякъ погинуо, а за друге како буде, не могу шта силомъ. Окреѣемъ се око себе и гледимъ, есамъ ли погодіо место, на комъ самъ ій оставіо; брегъ некій высокъ, съ єдне стране срушенъ поредъ кога смо башъ при заласку сунца прошли, извѣсти ме, да самъ на истый друмъ дошао, но да ми треба баремъ полдругъ сата къ ономе месту напредовати, на комъ су насъ разбойницы среди и одкудъ самъ я побегао. Но ни двеста коракляя не учинимъ и наѣемъ три слуге мртва и єдногъ коня разбуражена, надъ коимъ се вране скупляваху. Овамо онамо туда облеѣемъ, коє гди по трню тражимъ уяка, а у срцу Бога замолимъ, да бы га ту убіена ненашао. Кадъ аль засветли ми се нешто у трави подъ єднымъ трномъ, приступимъ ближе, о! — мѣла долама мога уяка съ великимъ сребрнимъ дугметима, као та твоя! Текъ што ню одатле дигнемъ и туда иѣга тражити почнемъ, да ние убіенъ, кадъ му є ту долама, аль ето ти иѣки люди, до єдно двадесетъ њи, наоружани иду одъ села истогъ, у коє смо се мы, наопако по насъ, у вече доѣи паштили. Я како ти ове видо, бежи съ доламомъ низъ єданъ дугъ, лити се више смедо къ друму повратити, но кадъ изиѣемъ на иѣку поляну, седнемъ, о свеблаго небо! у горчини срца потужимъ, каково є ово надамномъ попуштєвѣ! — Одъ туге и жалости чисто обамремъ, не марєѣи више ни за себе легнемъ на землю, намыслимъ ту остати и цриу смрть, да ме избави єданпутъ

того мученя, чекати. — О любезный мой Никодиме! помысли само каковы су то ужасни за мене дете тада удари были. — Полежимъ тамо, сведемъ мало очи, ништа себи друго не уображаваюћи но црну смръть, коя бы тада не страшна него мила была. Но бадава неможе се силомъ умрети. Устанемъ опеть, скинемъ сребрна дугмета съ доламе, метнемъ у цепъ, а доламу бацымъ, пакъ се заузмемъ истомъ поляномъ, да бы каковомъ селу гди изишао. Укаже ми већъ сунце да є подне, угледамъ еданпутъ неку пространу предамною ливаду, и неколико люди, гди косу; врућина едва одимъ. Кадъ тамо ближе, али видимъ едногъ калуђера, кои съ книгомъ у руцы читаюћи лагано поредъ люди ода. Наумимъ приступити му, но випошто не казати му, одкуда самъ и чии самъ сымъ; него се завештамъ у себи, да ћу се одрећи мирскога живота, у комъ самъ толико несрећанъ быо, пакъ да га молимъ, да ме прими у манастиръ за ђака, а знао самъ, да ту мора гди бити какавъ манастиръ. Добрый мой Никодиме! ты си првый, коме я ову мою тайну искрено исповедамъ и молимъ нека при теби савъ нашъ овде разговоръ остане. — Далъ само молимъ те! рекне Никодимъ; и башъ ти хвала на твојој беседи, вси зачета сила претрпю, кажи ми оћеш' ли се калуђеру явити, а што велишь да овай разговоръ при мени у тайности остане, зато се ништа не брини; а на што бы тако дубоко твою повѣстницу у тайности и заковавао, кадъ она нити є коме у-вредителна была, нити такова може бити, но една повѣстница страдања, коя свакога на сажаленѣ доводи, и коя у себи лева и поучителна садржава правила.

Дођемъ ту (излазећи изъ баште настави Юноша) и съ пристойномъ учтивости поздравимъ отца калуђера, и нашимъ му се къ руцы. На питанѣ нѣгово кажемъ му да самъ изъ нѣкога села близу Вишњице, пакъ да су ми родители изумрли, и да нигди никога немамъ, но идемъ у манастиръ, за кой самъ ту негди чуо, да се поучимъ и потоме, ако одъ Бога суђено брде, Ангелскій чинъ приимимъ на себе. Добро! вели, мой сынакъ, то є добро намеренѣ, но валя да будешъ добаръ, сваку добродѣтель, чесность, благообразіє, чистоту, целомудріє, и прч. испу- нявати обѣашъ се, особито старимъ своимъ покорность. Текъ што се я съ нимъ овако разговарамъ, ето ти два проста човека подъ оружіємъ, пођоше ту напиши се во- де. Запыта ій отаць калуђеръ куда иду; идемо вели, отче! у потеру за нѣке айдуке, огласише намъ ютрость у селу, да су ту негди на друму нѣкогъ господина и нѣгове слуге потукли. У истый ма видимъ друмомъ до едно 30 момака, оно є, рекоше ови, наше дружество, а єдни су вели найпре отишли: сатимъ напише се воде и одоше, я ни речи о томе, као да бы ништа и незнао, и самъ се себи доста пута и сада чудимъ, како самъ я могао као дете толико стрпеливъ быти, да се баремъ до- бромъ овомъ отцу не изявимъ; а онъ є истый онай кога самъ ти мало пре хваліо, да є добаръ проповѣдникъ. О! то є света душа! — Оѣнешъ ли му се дакле после изя- вити, запыта Никодимъ. — Нигда брате! до данасъ мое житіє нико не зна, кромѣ ето тебе првога. — А зашто човече! — Низашто друго, но да ми се на паметъ не

приводи, чин самъ сынъ, и како самъ пострадао, да ми се сатимъ рана на срцу не повређуе, кадъ ми и тако нико више помоћи неможе, нити са суетнимъ сожаленѣмъ могао бы ми тко оно повратити, шта ми е на вѣки одузето. Отацъ Теодоръ (то му е име) прими ме съ отеческомъ добротоу, и доведе ту у манастиръ. Па будући да е онъ више по сели проповедајући слово Божіе, него у манастиру, препоручи ме старомъ единомъ и честномъ свештенику, Богъ да му душу прости, умро е, да ме поучи у светомъ писму, у благоуравію и чину нѣовомъ. Што се науке тиче слабо самъ се одъ нѣга ползовао, будући да е човекъ простъ быо, но за такоу могу отцу Теодору после смрти онога захвалити. Но да неизоставимъ ово казати: сутра данъ по моме у манастиръ долазку чуемъ кодъ трапезе жалостанъ за мене разговоръ, да е т. е. мой уякъ погинуо, и да е село заедно и нѣга и слуге саранило! Ђутимъ нећу ни речи да проговоримъ, но после два дана, кадъ самъ разумео, гди му е гробъ, одемъ пре зоре, паднемъ му на гробъ и подіемъ ону земљицу, која га е покрила, са сузама, пакъ се опетъ вратимъ у свету обитель. Ето већ дванаестъ година како кое доле у манастиру кое преко лета у той банти и при овој капели пребивамъ. Кадъ ми се досади кнѣге читати, а я латимъ мотику, пакъ по банти коешта копамъ и радимъ, или узимемъ сикиру, пакъ кое подкресавамъ и чистимъ воће, кое друго калямимъ и приумложавамъ. — Овако у разговору приспеду своје обиталишту и седну мало предъ вра-

ти. „Доиста е дивна повѣстница твоя добрый Тихомилю! рекне Никодимъ, и редакъ е животъ, подобаиъ твою. Я познаваючи добро твое родителюе сожадуемъ о теби. да си као дете толико зла преко главе преметуо; али, као што си и самъ мало пре рекао, тко е нгда одъ смртны тайну Божию изслѣдити могао, промыслонъ е нѣговимъ заръ све то морало бити, утѣшенъ буди съ тиме, што у совести твою познати можешъ, да ни си оно заслужио, шта си пропатио, невинъ си дакле страдао, а невинно страдаиъ правда Божия безъ награде не оставля. Но я љу тебе, придода Никодимъ, юшъ за едно запытати, пакъ љу ти онда одкрити мою нѣку намеру, кое ље за насъ обонцу добро бити, ако се твоя воля съ моюмъ согласи: За цело време одъ како каза да си овде, есили кои путъ одлазио у твое добро?“ — Нигда ниши маримъ за нѣра, као да га и немамъ. Братъ ми е толико пута поручивао, да одемъ, и самъ е къ мени веѣ двапутъ у манастиръ долазио и молио ме, да идемъ, но я не могу. Еданпутъ самъ се одрекао свега, пакъ садъ ни за то не маримъ. А елъ ти оженѣиъ тай братъ? Есть да како! има двою дечице; нѣговъ е отаць роѣный братъ мога отца; быо е попъ, на кадъ му умре попадѣя, оде у Высоке Дечане, те се закалуѣери, нема две године, како е умро. — По маломъ љутаню. — Веруй ты мени брате Никодиме! да я толико за отцемъ не жалимъ, гди су толики благородницы одъ наши пропали, ту е и онъ баръ као еданъ витезъ бранеѣи народъ и отечество свое погинуо; али мати! — а затымъ добрый мой уякъ, кога

нигда заборабити не могу; наопако смо се и у зао часъ онда одъ куће кренули. — Али разсуди и самъ, у каквомъ смо мы стапо тада были, како се цело царство у крайнѣмъ очаянію онда наодило, и тко е знао, да ће госпођа Милица, една женска глава, толико хитра быти, свирѣпога оногъ изъ Азіе дава, кой е на цео западъ челюсти отворио, смирити и на своме трону остати? — Дакле се ты не мыслишь више у твоє добро повратити? — Не веруемъ, да ћу ту волю игда имати. — Алъ си ты любезный мой! младъ човекъ, могао бы си твоме отечеству на ползу быти, штета бы было, да свою младость у овой пустыни бадава проведешъ; помысли да си одъ благородногъ племена, и да отмѣно имаѣ притяжавашъ! — Я самъ приходе, одговори Юноша, одъ мога иманя годишиѣ на пещъ части разделею! едну часть даемъ на общенародна училишта, на препитаніе потребиты ученика и издржаніе учителя; другу на болнице; трећу самъ жертвовао на сироте и удовице; четврту прилажемъ у ову свету обитель, у којой живимъ; а пету приима братъ за свой около мога добра трудъ. И оиѣ ми сваке годице о томе свему рачуиѣ дає. — Е то е лепо, — то е свето дѣло! А ималъ ты братъ каква собствениа иманя? — Има, да како, неверуемъ, да бы се и са многъ проясію. — Е садъ разумемъ, пещу ти дакле мою намеру ни одкрити. — Ты си, я знамъ, рекне Юноша, у той намери быо, да ме наговоришь одавде отиѣи, али то быти не може. Я мой мираиѣ овай животъ, коме самъ се едва превикао, и ово свето мѣстанце, на комъ самъ се остати

заклео, оставити, и себе опетъ у мрежу пространога света бацити, безъ какве силе нипошто нећу. Никодимъ. Не замери, любезный мой! едномъ човеку, кой се съ тобомъ искрено, и безъ сваке политике овде разговара, я теби право у томъ јошъ не дамъ, нити за паметно судимъ, да тебе ова пустина ни чувена ни виђена сарани, и сатимъ се славно име твога родителя заборавности преда. Оно ће истина у народномъ успомену безсмртно остати, али текъ! — свакій ће рећи, шкода да одъ крви онаковогъ човека не остане правый наслѣдникъ, кой бы благородну дозу продужио и на далъ. Довольно є, мой Тихомилю! число благородника наши на Косову умалъно, немой га баремъ ты одъ твоє стране умалявати! онде є было изъ нужде, но ты своевольно такавъ уштрбъ правнишь. У свему ти право даємъ, рекне Јуноша, паметно судишь, и похваљуємъ твою любавъ кою къ народу своме чувствуєшь, особито ми є пріятна твоя искреность, нити є правомъ Србину притворность икада свойствена была, а нарочно войнику: я самъ све то признаємъ, и то ми єдно совѣсть кадшто пребацує, али шта знамъ! изъ очаянія омрази ми се светъ пакъ сада низашто немаримъ, као за спокойанъ животъ! Изъ почетка разумъ и срце имали су у мени велику борбу. Разумъ изыскиваше єдно, а срце, тужно моє срце, желило є друго, наипосле ово побѣди, разумъ му се поклони, примире се, и сада они у согласію, а я у спокойству живимъ.

Я изъ ове моє сада пустинь гледимъ на светъ, подобно као онай, кой кадъ одъ ужасне бурѣ на мо-

ру и свакогь магновенія таласа угрожаваюћи смрћу, избегне на тврду землю, пакъ съ благоволенїемъ све предмете около себе погледа, а кадъ погледи на море и представи себи онай стра, чисто му се сгрози срце, нити же ли више таковой се пропасти предати.

Они овако у разговорѹ читавъ данъ проведу; и на многе молбе Юноше обећа се Никодимъ ту съ њимъ мѣсець дана пробавити, и потомъ, кадъ имъ дође Драгутинъ братъ (кой є поручїо быо да ће доћи), да га пошлѣ съ њимъ на свое добро, можешъ, рекне му, съ моимъ братомъ поштено цео векъ провести.

Никодиму рука за неделю дана зараста, и буде здрава као и друга; но отацъ Захарїя недолази имъ, да му захвале; науме сами едашпутъ у манастиръ се сићи, али каже имъ баштованъ, да нити є кодъ куће отацъ Захарїя нити отацъ Теодоръ, кога Никодимъ особито желанше видити; оставе дакле на другїй путъ.

Никодимъ истый небьяше человекъ наученъ; али одъ природе здравъ разумъ, трезвенъ и духъ бодаръ имаде, а къ овьма присовокупљено юште срце добро, просто, одъ свакогь пристрастїа чисто и слободно. Онъ кадъ бы беседїо; тако бы му одъ иѣговога, овако простога и хрїстіанскогь срца речи на уста истицале, какогодъ изъ чистогь извора кристалный поточиѣ. Имао є обичай мало говорити, али важно, уредно и у саюзу, кое изражава чисте мысли; нити бы се упуштао говорити о стварма кое су иѣму непознате; и зато га є Тихомиль врло возлюбїо быо. Они су овде свакиѹ данъ у лепомъ разговорѹ

проводили; када бы се гди на какавъ поузвышенъ брежу-
 лякъ попели, гледали бы съ нѣга коєхудъ на подобіе са-
 да по равницы дивне шуме, и између нѣи вѣчно зелене
 и цвеѣемъ украшене ливаде: предмѣтъ є нѣовогъ разго-
 вора быо проста природе красота, кою пріятность саме
 невине и безпорочне душе уживати могу. Данъ по данъ
 настане и мѣсець Септемберъ; и будући се случи нѣкій
 празникъ, то оду у манастирь, одстоє ту свету службу
 и пошто се съ калуђерима почасте, врате се къ своме
 обиталишту. Отаць Захарія за испратити їй пође съ нѣи-
 ма и у разговорѣ о отцу Теодору и нѣговомъ поучи-
 телномъ слову, коє є на литургиї говорію, до саме неш-
 тере дођу. Онъ се по томе врати, а ова двоїца поумо-
 рени седну у ладъ предъ своіомъ кућомъ. Истина, рекне Ни-
 кодимъ, есте ме и вино поугреяло, али є и време данасъ
 запарно, да непамтимъ у ово време такову врућину. Я
 самъ познавао, придода Юноша, іошъ ютросъ, да ћемо да-
 насъ велику врућину имати. Наберу грожђа и метну у
 єдної котарицы подъ камєнь, низъ кои студена вода као
 ледъ падаше; те имъ се олади. Текъ они почну грожђе
 у разговорѣ єсти; алъ се укажу облацы. Найпре гди-
 гди развучени и редки, на коима одъ къ западу клоне-
 ћегъ се сунца зрацы косо разна изображеня очима пред-
 ставляваху; но одма затимъ тако се густы и црни учине,
 да се чисто, премда є данъ быо, смрче. Дуне ладанъ и
 умилно прохладителанъ одъ запада ветрићъ, одъ кога са-
 мо лишће на дрвима почне трепетати. Потоме ячи и
 ячи почне вр'ове одъ дрва колебати, и гди коя капъ

кише, али крупна започне падати. Они дакле побегну у своју колебу; и будући поладно буде, наложе ватрицу; седну и на врата гледе, како киша помешана съ ледомъ већма и већма узе падати. Камо намъ сада данашња врућина, рекше Юноша, какова промена за тилъй часть у природи се учини! Само да не буде гди, рекше Никодимъ, та олуя отца Захарія уватила, те ће се онъ аратосилати. што є насъ пратио. Ветаръ дува рекао бы изъ корена ће дрво однети, муѣв кривуданѣмъ своимъ пресецаю густе облаке, а кадъ поче грмити и громови пуцати, цела се земля затресе. Мало затимъ уталожил се ужасанъ у атмосфери звукъ, попрестане и ветаръ, киша умерена падане безъ леда, и кадшто се гдикой муни засветли; узму наменитати креветъ да спаваю, аль чую иѣкій гласъ; изиђе Никодимъ на врата и слуша: киша већ лагано ромнијаше. Текъ онъ уиђе унутра, аль опетъ иѣко виче! Тко бы то было? — Тко му драго, одговори Тихомиль, наменштаюћи себи креветъ; я ођу да спавамъ: а! — како ти се сладко на оваковомъ времену, кадъ киша пада, спава. Они овако разговараюћи се, аль ето имъ на врата иѣко младо момче „Добро вече браћо! — Цури вода низъ иѣга како є покисао. Никодимъ стакше ватру, валяда си ты, рекше му, оно викао? Я, вели, смотрио самъ ватру изъ далека, пакъ часъ ми се укаже, часъ опетъ изчезне. О! кадъ самъ садъ живъ остао, небоимъ се више смрти друге, кромѣ кадъ остаримъ, коя мора наравно бити. Рекиу му, да скине альише своє сушити, а да обуче, коє му они даю. Онъ то учини, и посади се поредъ ватре. Гледи га Ти-

хомиль. Младићъ быяше благозрачна лица, младъ као капля и у грађанскомъ оделу. Одкудъ тако братацъ! упыта га Тихомиль; Ахъ! любезный мой! и не пытай. — А кудъ си пошао, придода Тихомиль; валя да си гди путь помео, кадъ си се тако задоцнио? — Пошао самъ, да тражимъ оно, што нигда наћи нећу, и што ние требало да изгубимъ; или болъ да рекнемъ, за учинѣну ми обиду тражимъ надъ неправдомъ освету; али съ већомъ моіомъ штетомъ, него онога, одъ кога самъ увређенъ. Ово му буде савъ одговоръ. Онъ се више виђаше са срећомъ незадоволянъ быти, него да бы было увређенъ и ожалосѣенъ. Тихомиль нехтеде далъ любопытливъ быти, но рекне Никодиму да наложи већу ватру. Добра е ово ватра одговори странный, мени ние зима, угрею самъ се узъ ова брда, но имате ли вы што за ело, я самъ гладанъ. Тихомиль устане и изнесе му леба и сира; и за увести се съ нѣмѣ у разговоръ, и искусити га тко е, и одкуда е, седне и самъ съ другомъ своимъ и почну вечерати. Како ти се име? упыта Тихомиль. Мени се име Павлимвръ, одговори странный. Ты си одъ кога увређенъ? — Те яко, любезный мой! — А одъ кога? допусти ми пытати. — Одъ онога, кога самъ любити обвезанъ, одговори странный, зато ми тежко и пада, придода; — при овоме изреченю ударе му сузе. По маломъ ѣутаню Тихомиль узме чутуру съ виномъ, кою су изъ монастыра донели: „Я твоя тайна приключеня не знамъ любезный мой! но ако невино што страдашь, не бой се, рекне му, имай надежду на Бога, люби добродѣтель, па ћешъ наћи покой души, и слад-

ку утѣху увређеномъ срцу твоємъ, и самъ самъ много пострадао, но шта знамъ, такавъ є овай светъ; у нѣму є и зло и добро поменаво. Здравъ буди! — напивши се, даде му — пи пакъ вечерай, колико ти срце твоє захтева, на насъ негледай, мы смо се данасъ кодъ отаца калуђера у манастиру частили, нисмо толико ни гладни.“

Никодимъ устане и донесе ладна и кишомъ опрана вођа. Упустивши се далъ съ нѣмъ у разговоръ, запытаю га, гди се є родио. Я самъ се родио, рекне имъ, у Прилипу граду. — У Прилипу граду! о то є дакеко. Я самъ имао ту нѣкога уяка рекне Тихомиль, онъ є погинуо, но не знамъ имали јошъ кога жива. А како се звао твой уякъ! молимъ. Марко Кралѣвићъ, одговори Тихомиль, О! знамъ га врло добро; но я нити што за нѣга, нити за нѣговъ родъ казати знамъ; будући да самъ малецъ одатле отишао, тако су т. є. Турцы онимъ предѣломъ обвладали, прибегнемо многи къ Морави. Но некомъ времену у єдномъ граду родители мои изумру, и я останемъ сирота. Господињъ нѣкій у истомъ граду приими ме къ себи. Служю самъ га вѣрно, и свакій посао, комъ су моє силе одговарати могле, најсходниє самъ извршивао. Онъ имале више куће своє єдну велику банту, у којој између прочи дрва имађаше нѣко особито, и од својо одлично дрво, коє є онъ осимъ други миловао. На томъ бы се дрвету само по єдна у целой години ябука указала, но овай толико редакъ плодъ такавъ є вкусъ имао, да є пріятношћу својомъ савъ земљороданъ плодъ превосходіо. Я самъ много о томе настоявао, да га добиємъ и семе одъ нѣга далъ

приплодимъ. Господинъ мою желю примѣти, и обећа ми
 іошъ у цвету такову ябуку, ако до руке дође, дати.
 И будући да самъ я свакій данъ у ту башту долазио;
 гледао самъ съ неописаномъ радосћу на ону грану, коя
 скупощену одъ господина мога мени, за трудове мое, на-
 граду на себи садржаваше, и нестрпеливо чекао, кадъ ће
 сазрети. Видимъ већъ єданпутъ, да іој сунце топлотомъ
 своіомъ съ єдне стране смилну а съ друге стране ружич-
 ну бою дає, игра ми срце одъ радости, испунимъ се ве-
 селя, Боже помози! говорахъ у себи, као да ю већъ у
 руцы имадо. Кадъ єданпутъ у ютру уђемъ у башту, ба-
 цимъ око на грану, алъ мое ябуке нема! — О како ми є
 тада было, као да самъ Богъ зна какво благо изгубіо!
 Седнемъ на землю, и пошто се одъ туге исплачемъ, ле-
 гнемъ ту и заспимъ; кадъ устанемъ, као неверуюћи сво-
 имъ очима, опетъ изгледамъ, не бы ли ю видіо, нема! На
 то мени непознатъ са стране гласъ у уши дође „бада-
 ва изгледашъ о Юноше! то є дрво волшебно, и она гра-
 на, на којој є твоя ябука стаяла нне нѣгова собствена,
 но одъ другога дрвета прикаламљна была, зато знай, да
 юче по одласку твоме изъ баште, сва дрва у спокой-
 ству стаяху, а оно се тако затресе, и безъ найманѣгъ
 ветра гране залюля, да ябуку твою преко плота на полъ
 избацы! ту се деси єдно циганче кодъ свиня кое ю, докъ
 є твой господинъ у башти быо, узме и однесе.

Окрекѣмъ се около себе, и на страну, одъ кое ми
 гласъ дође, не видимъ никога. Разсрдимъ се дакле пакъ

уземъ сикиру, да исто дрво до самогъ корена подсе-
чемъ, и освету мою надъ нѣмъ учинимъ. Али у овомъ
дѣлу другій ме, кой такође ово дрво нѣ могао трпѣти,
преуитри, и нѣга пре, него љу я до нѣга доѣи, подсече.
Онда я знаюѣи, да подозреѣи избеѣи немогу, да ѣе го-
сподинъ безъ сваке сумнѣ га мене зло потворити, и да
самъ я дрво подсекао, реѣи, пакъ тежко бы мени онда бы-
ло: потражимъ дакле спасеніе у бегству, и тако ти се
сада потупамъ одъ немила до недрага, што наше баке
кажу. — Ово є само еданъ примѣръ любезный мой!
рекне Тихомиль, съ коимъ любовитство мое задоволю
ни си. Како то? — Тако, ты повѣстницу твою каза
у причти, а не у правомъ смыслу нѣномъ. Онъ нехтѣв-
ши се болъ излєспити, окрене разговоръ, и упыта, како се
они ту и при чему наоде. Мы смо овде, рекну му, у
едной манастирской банти баштовани. На кое онъ, бла-
го вама! Какво намъ є благо у томъ? — Такво, што
спокойно живите у овой пустыни. — Ово спокойство
моженъ и ты, ако оѣнешъ, сутра имати. — Не може лю-
безный, подъ сунчанымъ светомъ спокойно место за се-
бе наѣи онай, кой неспокойство у своме срцу носи. То
кадъ изрече падне му арфа у очи, коя є ту о дувару
висила, узме ю, и намештаюѣи на нѣой жице, запята, чѣи
є; моя, рекне Тихомиль, я се кадѣто съ нѣомъ позаба-
вимъ, но ако знанъ, дедъ мало ударай. Онъ одма на-
тегне жице на нѣой, стане ударати и овако певати.

Покой сладкій распростро своя любка садъ крила

И у черну тиха вошца одежду веѣ завила

Све предмете, сва животна отъ востока къ западу;

Почивають сви у лежахъ, нить се чую, ни виду

Не чуе се шумъ умилный по гранчицамъ птичица,

Нить свириле гласъ взаимный по ливадамъ пастыра:
Морфей е све животно садъ сномъ упокою,

Само сердце онъ печально свога дара лишю! —

Слабо када сна пріятность ошутити тай може,

Кога сердце грызе жалость, и онъ често уздише! —

Благо вами кодъ оваца о вы прости пастыри!

Спокойна су ваша сердца и весела у гори.

Кадъ испѣва пѣсму „благо ономъ, рекне, овога света, кой е само здравъ, пакъ е са своіомъ среѣномъ задоволянь. Ово самъ, вели, давно чуо, но докле нисамъ самъ собомъ искусію, ни самъ имъ веровао.“

Проведу овако у разговору подугу часть ноѣи. Сутра данъ порано навали да иде, благодари овима найусрднѣе на дочеку и пріятельству. Ови га почну уставляти, да се кой данъ кодъ нѣи задржи, и молу га, да имъ ту любавъ не одрекне. Немойте, рекне, любезни мои! оно одъ мене захтевати, кое вамъ учинити не могу, нити ме за оно молити, за кое бы самъ и самъ васъ молю, да ми е у могуѣности моіой; я иѣи морамъ, но може бити, да ћемо се скоро и опетъ видити, гора съ горомъ не може се састати, а човекъ съ човекомъ свакій путь. Но простите и съ Богомъ. Съ Богомъ велимъ срцу моме любима двоице! на то му се наводне нѣгове лепе и велике очи, изъ кои му се две кристалне сузе, као два зрна бисера низъ лице салише; сатимъ полюбисе съ обоицомъ

и оде. — Ова двоица пратише га съ умиљнимъ срца погледомъ до за едну шуму. — Молимъ те рекне Тихомиль своме другу, шта ти се види одъ овогъ младића? Диванъ ми се заиста дечко види; одговори Никодияъ, наученъ и добаръ, но не каза намъ, зашто е брижанъ. Онъ има иѣку особиту тугу на срцу, одговори Тихомиль, и жао ми е што испитати немого. Синоћъ чуо си, како у иѣкой причти каза намъ нешто, но тко бы га разумео; али да е младићъ изрядне нарави, то е истина; какова благоумилна съ простосрдечіемъ учтивость, умерена съ тѣхосћу беседа иѣгова, благообразіе и трезвеность духа. И све то као да се е съ нѣмъ родило. Онъ е морао онда добро воспитанъ одъ кога приимити, докле му срце јошъ ни зашто, што е ружно, знало ние, нити онъ познае себе, да е толико добаръ; еръ су му се све добродѣтели у саму природу иѣгову претвориле; какавъ славанъ човекъ одъ таковогъ бити може! Но жао ми га е сиромаша, валя да е што, као што самъ и самъ, пострадао. . Овако разговарајући се врате се кући.

После неколико дана едно јутро пробуди се Тихомиль иза сна, погледа, аљ му нема друга; обуче се и изиђе на изворъ да се уміе, мислећи да е онъ отишао у башту: кадъ аљ ето ти му иѣга, осмејавајући се „Знашъ ли шта е ново?“ запыта. Нашъ, вели, Павлимиръ стао е овде недалеко кодъ иѣкога газде, да му чува овце. Иди не говори! — Естъ заиста, я самъ съ нѣмъ садъ башъ говорио, и поздравио те любезно; о како му е мило было, кадъ ме е видіо! казао е, да ће насъ поодити. Ошай

истый младийъ, што є ономадъ кодъ насъ преноѣю? — Онай, онай, кажемъ ти, я самъ садъ съ нымъ беседю. А о сиромѣ! — шта ли га є на то принуѣило, да овце чува. Я самъ се самъ о томе чудю, и кажемъ „Како си се могао на то склонити.“ Богъ нека суди ономе, збогъ кога є; стао самъ, вели, овде кодъ єднога доброгъ човека само да проведемъ зиму, а на пролѣте кудъ ми Богъ да. Молимъ га, да ми каже, зашто страда, и тко му є быо найвеѣи у томе неприѣтель, кой га є у таково одчаянїє бацьо. Не могу ти, вели, сладкій брате! казати ни-пошто; но знай да невино страдамъ, и невиность моя укреплява трпѣти сву несреѣу, а кадъ бы казао, онда бы себе признао, да самъ достоянъ казни. Да немо-рамо сада у башту иѣи, рекне Тихомиль, башъ бы му отишао. Доѣи ѣе онъ къ нами зацело, одговори Нико-димъ, и сатимъ оду у башту.

Послѣ нѣкогъ времена, пошлю калуѣери изъ манасти-ра ѣака, те збогъ некогъ посла одзову Никодима. Тихо-миль остане самъ, а праздничанъ данъ будуѣи, не зна, шта ѣе да ради, узме єдну кнѣигу и штапиѣъ у руку, пакъ се поѣе преко шуме шетати. Онъ кадшто бы стао и читао, кадшто около себе гледао, како веѣъ по дрвима листакъ губи зелену бою, и єсенъ га поздеѣивати почиѣъ; нѣко лишѣе пожутило, а нѣко чисто црвено постало. Разсуждаваюѣи овако о промени овой у природи, и слу-шаюѣи гди кою само птичицу да пева, удали се одъ свога обѣталишта далеко, мало помало сунце на подне прибли-жаваюѣи се, расслаби га, а и тако уморанъ будуѣи, сед-

не подъ одну велику липу и чита. Хтеде га ту самъ под-
 красти, и текъ у мысли, да се мало наслоши и поспава,
 шумше нешто са стране, на кое презне, дигне главу и
 погледи. Но о, кога онъ ту сада смотри! — Ёдна млада
 девоичица препела се бьяше на едно дрво, по коме су
 се дивлѣ винове лозе сплеле бые. Она у левой руци
 држаше белу мараму пуну винага (дивля грозѣа), а съ
 десномъ се уватила за одну грану да не падие, и тако
 одъ овога, кадъ га е спазила, уплашена никуда се маћи
 не смеде. Густо лишће иѣно е лице тако покривало, да
 га Юноша видети не могаше; и мыслећи, да и она иѣга
 не види, стане се лагано къ нѣой прикрадати; али ова,
 коя га е крозь лишће дрктаюћи у страу мотрила, врисне
 сирота и падие на землю. Овай притрчи: не бой се одъ
 мене, ерце мое, не ѣу я теби ништа, заклинѣмъ ти се Небомъ,
 да ти никакву увреду учинити неѣу. Ове ю речи повра-
 те нешто къ себи и поублаже. Юноша приступи юй
 ближе и рекше: да се ниси убила: она се исправи, и юишъ
 себе овоме неповераваяюћи, ни самъ се убила, рекше, и
 сатимъ обрене своє лене и светлости пуше очи мало на
 страну; овай примѣти, да е она рада побѣћи, и зато ю
 кротко увати за руку „не плаши се мене голубице, я ни
 самъ невалио человекъ, Богъ нека ми суди, ако ти наймано
 увреду учинимъ.“ Съ овимъ утѣшителнымъ рѣчма одузме
 юй мало стра, одъ кога иѣно бледо бывше лице обрати
 се опеть садъ у ружену ружицу, и появи се на иѣму по-
 разителна любкость съ благодатнымъ онимъ целомудрїа цве-
 томъ, кой се стидъ зове, кой младый вѣкъ уважава; и на

подобіе штита неискусну младежь одъ порока чува. Юноша съ умилѣннымъ срцемъ, гледаюћи у ню, Боже благій! рекне у себи, како си дивно ово созданѣ украсіо; девойчица одъ едно петнаестъ година, іонъ ни узрасть совршенъ не имаде; на нѡй одеѣа проста, но нѣтъ дичанъ струкъ красіо га є, нѣни образи пуни и гладки на подобіе пролеѣне ружице, кадъ се текъ изъ свога зеленога преплета спровоу сунца зарумени. Онъ ню рукомъ по образу милуюћи рекне „Света невиность! докле смо съ тобомъ, шта смо друго, но анѣли на земљи.“ Видећи, да се є мало ослободила, запыта ю: одкуда си, какавъ те є случай у ову пустыню донео, и имашъ ли кога? Она се на ово пытанѣ заплаче, „Имамъ Бога, одговори, и ево тебе, кога є може быти онъ послао, да ме избавишь.“ Небой се ништа, одговори іой онъ, узме ю за руку и поведе къ нѣкой великой клади, на кою седну. Нѣгове благе и утѣшителне речи ню тако разжале, да одъ плача єдва по гдикую речъ произнети могаше. „Не плачи голубице моя! вели іой, я се заветуємъ одъ сада тебе за мою сестру признати. Богъ ѣе, кой є надъ нама, быти сведокъ мога завета, и некъ ми буде неумитанъ судія, ако бы га я кадгодъ нарушіо;“ то изговоривши полюби ю „ово є срце мое печатъ коимъ я потврѣуємъ, да самъ ти одъ садъ братъ твой:“ но кажи ми, одъ куда си, чія си кѣни, гди си се родила и како си у ову пустыню зашла.“ Она обрати свое одъ плача црвене очи на небо. Отче и Боже мой, благодаримъ ти, да ме оставіо ниси. Потому „добрый и милостивый мой избавителю и любезный братацъ! коимъ ме

е именовъ срце твоє обдарило, да те тако звати могу, ово є већъ четвртый мѣсець, одъ како я страдамъ, и по оной непознатој пустињи блудимъ, нити знамъ кудъ идемъ, ни на кою љу се страну окренути. За вашъ мушій поль доста бы и много было, шта самъ ти я пропашила, а камоль за мене женску и у овомъ момъ веку. Баронъ Ресава, валяда ти є позната, кодъ коє рѣка истога имена у Мораву утиче?— Знамъ добро! — „Ту самъ се я родила. Мой с отаць правіо сукно и имао є две ваивиде на истој Ресави води. Онъ остане удовъ, я сирота одъ петъ година съ два моя такође мала брата, кой су ми по томъ помрли. Отаць нашъ имаюћи велико домостроитељство и насъ троє малене дечице принуђењъ буде у другій бракъ ступити, но по несрећи у овомъ се превари, нагази на њѣку злонаравну и преко мере люту и пакостну удовицу, съ којомъу свакидашньої грдњи и несогласію осамъ година поживи и умре. Њѣки варошави говору, да га є она отровала, али истина, незнамъ, но то знамъ, да му є съ ѡњимъ чагривањемъ, посовкомъ и сваѡмъ свѣкій данъ отровъ давала; али све на страну, како є было, овай најболѣ зна, кой свакога дѣло види, и кой љє свакомъ, ма кадъ, по правди судити; а мы не валя да туђе грехове спознаѣмо, особито кадъ се више помоћи не можемо.

Но смрти мога оца наслѣди она са многъ толико добро: како є са многъ поступала, неѣу ни говорити. — Она одъ свое крви вис пжала ни єдно. Єданъ младѣнь у сусѣдству мене є вєсма любіо, и я ѡѣга такође: мы смо были юнѣ мацени; и не памтимо, кадъ смо и како сѣо

едно другомъ любовь зачели. Играли смо се заедно као деца, заедно потомъ у школу ишли, и свагда као братъ и сестра пазили се. Наши су родители такође у крайнѣмъ пріятељству живили, и нѣговъ любезный отаць, кой е быо судія нашъ у мѣсту, доста бы ми пута рекао „ты ћешъ бити моя сна,“ и я самъ съ нестримѣмъ чекала, да еданпутъ дође време, да се само маѣе избавимъ. Кадъ ал' искусимъ, да она съ нѣкимъ старымъ симиціомъ, кой е быо Гркъ, шіе нешто да ме за нѣга уда! а я на овога човека, Богъ нека ми опрости, мрзила самъ као на исту смрть, особито, кадъ ми е маѣя поиздалека одкрыла, да ме е рада за нѣга дати. Проконамъ найпосле, изъ кога узрока она то чини, као што ће у беседи садъ доћи. Лане башъ у пролеће, еданъ данъ по ручку ето ти старога мога младоженъ къ маѣи у собу; я уземъ ђерђевоъ мой и изиђемъ у башту, кою смо поредъ куће имали, седнемъ подъ едно дрво у ладъ вести, и онако забринута почнемъ певати, а сузе ми на очи иду. Шушне ми нешто иза леђа, окренемъ се, алъ мой любезный, судиинъ сынъ; изъ свое баште ускочио у нашу, пакъ изъ шале хтео се прекрасти и одъ острагъ рукомъ ми очи затворити. Онъ осмеяваюћи се на мене рекне „ала самъ те хтео поплашити.“ Я самъ одма, докле самъ га спазила, очн марамомъ убрисала, да ме невиди, да самъ плакала. Седне поредъ мене и гледи мой безъ. Милена! рекне ми, хоћеш' ли ми моћи калпакъ са златомъ ово до неделъ навести? да знашъ, вели, какавъ ми е татица калпакъ ономадъ изъ Крушевца донео! Али га нећу на главу, вели,

жетути, докле те онъ као своју снају не полюби. Сатимъ пришли ме и полюби. Е мой Любивое рекнемъ му я, неће одъ тога ништа бити. Шта! — одкада то, вели, заръ ты мене нелюбишь? — Мени нато ударе опетъ сузе, иди молимъ те, рекнемъ му, уклони се за садъ одъ мене; ербо добро знаишь, да моя маѣя орлове очи има, снази ће те овде са жмомъ, пакъ љу пропасти. Я иѣи не љу рече, докле ми не кажешъ, шта в теби и шта си рекла: „неће одъ тога ништа бити.“ ты, вели, или сумиашъ што о мојоу къ теби лобави, или изъ кога узрока твоя къ мени преста в бити. Ако в прво, я љу ти лако доказати, да я безъ тебе на овомъ кругу земномъ живити не могу; ако ли в друго, простъ нека ти буде животъ мой, кадъ си га несреќнымъ и мени горкимъ учинити намьслила. Суза ова, рекнемъ му я, заплакавши се, кою виднишь изъ мой очію, нека те увери koliko те любимъ; а теби еу позната правила машеть женскогъ пола, да лобавь одъ наше стране подъ завѣсомъ стида сакривена бити мора, и мыслимъ да о мојоу къ теби, у невиномъ детинству іошъ зачетой, лобави, посумнати не можешъ. Зашто дакле плачешъ? на кое я; иди само за садъ, а довече доѣи подъ онай великій ора, пакъ љу ти казати, или самъ чула. За Бога Милена! неси ти, вели, као, да ме толико съ неизвѣстїемъ мучишь; идемъ дакле, но буди на речи. Само едни природни случаи сви изятїе у томе имати могу а друго ништа, рекнемъ му я. Сатимъ онъ замышлїишь и невесео оде; узмемъ я сама мой везъ и вратимъ се у куљу, и текъ я на врата, а симицїя изиђе и за нїмъ маѣя; испунчио трбу, па

иде предъ нѣомъ, смее се на мене и рукоу ушгине ме за образъ: я спустимъ очи къ земљи и невешта му се чинеѣи проѣмъ у собу. Маѣя кадъ га испрати, врати се у собу и стане ми коешта о нѣму говорити; како е добаръ човекъ, паметанъ, поштенъ и врло богатъ, како бы я кодъ нѣга славна была, ако бы ту среѣу имала, да за нѣга поѣмъ и проча овакова. Мени се досади слушаюѣи ю а ништа неодговараюѣи и будуѣи ме последня нѣна речъ, гди ми рече: „ако бы имала юшъ среѣу да за нѣга поѣмъ,“ разжали, па самъ юй се испредъ очю уклонити морала, и пошто се сита наплачемъ, почнемъ се борити по памети, оѣу ли юй извѣи и башъ управъ казати, да више о томе не споминѣ, и да я за такову среѣу, кое ме е као да ни самъ ни заслужна чинила, покланямъ драговольно ма коюй другою; мени нетреба макаръ најнесреѣнѣа на свету остала, или ѣу велимъ трпѣти, некъ се онай трбушко и съ нѣомъ заедно у надежди юште вара, а кадъ ме башъ поште, я знамъ шта ѣу говорити, нѣи може силѣмъ ова стваръ бити.“

Али може бити любезна моя Милена! рекне Тихомиль, да е она то изъ добре намере чинила, желеѣи те за богатога удати, да будешъ среѣна и кодъ старога мужа юшъ у веѣой чести, негледаюѣи на наклоностъ срца твога, као што се млоги старѣи и родителѣи у томе доста пута преваре, и преко волѣ свое дете за таковога даду, пакъ се после каю; ербо зашто бы друго она тебе преко твое волѣ нато скланияла, и еси ли ты кадгодъ твое о томе негодоваѣ нѣой одкрила? „Я юй ни сла-

путь банъ управо казала ни самъ, да за иѣга поѣи не-
 ѣу, нитъ самъ іоѣ смела то казати, но неколико пута да-
 ла самъ іоѣ познати, да я вою на то немамъ.“ — А вли
 она знала, да е тебе тога судіѣ сынъ радъ быо узети?
 — „Како ние знала, кадъ е за живота іошъ мога ро-
 дителя много пута о томе говорила, радовала се, и же-
 лила съ Апостоловиѣмъ (тако се звао судіѣ) у пріятельство
 ступити. Но по смрти мога отца кроѣ неколико дана
 измени се жена, нити іоѣ е мило было, кадъ бы Любивоѣ
 къ мени дошао, кога е найпре, као свое дете миловала.
 Я самъ се чудила, и дуго време мислила, шта бы то бы-
 ло! Найпосле каже ми една сусѣдка, кой се в съ по-
 койномъ моѣмъ матеромъ бао сестра назива была: да в
 мой живія за судіѣ, мога Любивоѣ отца, кой е у еданъ
 данъ удовъ остао, кадъ е и мой отаць умро, рада поѣи,
 и велика се госпоѣ назвати, да іоѣ се граѣани кланяю и
 као милостивеу госпоѣ у руку любе. И будуѣи да оваѣ
 на ю ние ни гледао, науми преко пріятеля судіѣ мозакъ
 окренути, да онъ ю узме. Нико болъ о томе ние мо-
 гао радити, као Ђиръ Ставра снѣициѣ, кой е збогъ богат-
 ства свога прво место кодъ судіѣ измеѣу свою други имао.
 Она му дакле, како ми нѣта сусѣдка каза, хитрость свою
 и пакѣреѣ саобити и замоли га, да се онъ о томе, ко-
 лико е могуѣе, потруди, и свакојко настои, да бы ю су-
 діѣ за супругу узео, и да ѣе му она зато до смрти об-
 везана быти. Ђиръ Ставра іоѣ нѣто, као што чуемъ, ре-
 вие: „Како годъ што веруешъ, да е 5 и 5 10; тако ве-
 руй, да ѣу я то свршити и судіѣ ѣе тебе узети, но ва-

ля да ми дашь твою пасторку Милену.“ Она нато таки готова буде, ербо се е и тако бояла, да мой Любивою то непредупреди и мене запроси, пакъ бы се сатимъ сви трудови нѣни упразнили, и она бы се желѣ свое лишила. Обећа му дакле одма мене за жену; и стараць предузме бригу, обаявати судію, а она опетъ мене скланяи да за нѣга поѣмъ. Овай е узрокъ мой братаць быо, што е она мене дете за таковога старца удати хтела; а не за нѣгово богатство, мени е богатства довольно одъ мога родителя остало, да е насъ петоро дече было, сви бы довольно среѣни были, а не я єдиница.“ — Оѣшь ли дакле казати то Любивою? ерѣ како ми се види нѣму іошь то познато ние было. — „Ништа іошь ние быо знао, одговори она, и беседу далѣ настави. Тай данъ до саме ноћи не осушимъ образе одъ плача, єдва чекамъ да се смркне, да му кажемъ и изыдамъ се, да бы ми сатимъ лакше нешто было. Како се смркне, понтимъ на уречено у башти место, гди га сирома застанемъ нестрпелливо на мене изгледаюћегъ: но хвала Богу, рече ми, єдва те дочека. Да знашь, мыслимъ у себи, у какву ће те забуну бацати оно, о чему се ты желишь извѣстити, волео бы се и не извѣстити. Знаюћи му наравъ жао ми буде, да му оно кажемъ, што ће га яко ожалостити, али шта ћу танти, кадъ се и тако мора чути, дай рекнемъ у себи, да поделимъ съ нѣимъ овай теретъ, кой я сама носимъ, не бы ли велимъ онъ, као мужко, какавъ начинъ изумео, съ коимъ бы се у оваковомъ станю спасти могли; почнемъ му дакле овако: „Добрый мой Любивою! ты

може быти нећешъ моѣи себи уобразити, како мени тежко пада тебе ожалостити, — али шта се затанти неможе, волимъ да одъ мене него одъ другога чуешъ : я знамъ, да теби ово, што ћу ти казати, ни найманѣ познато ние ; оно ће тебе смутити, али када я као слаба женска трпимъ и сносимъ, ты као мужко, валя да имаешъ више великодушнїя, и ако то кодъ тебе небуде, за насъ обоѣ не ће добро быти : любезный мой, продужимъ, ово ће быти прва проба, искушенїѣ на теби, како юначио и великодушно противне на овозъ свету случаеве сносити можешъ. — Любавъ, коя є изъ дѣтинства дворове свое у нашимъ срцама подигла, остає бесплодна ! Єдно само опоминїлѣ, да смо ю чисто и у невиности проводили, насъ разставлїне одсадъ може тѣшити.* — Разставлїне ! шта ты говоришь ? О томе се ради и послуѣ, рекнемъ му я. Тко бы вели то было, и ель можно веровати, кажи ми све, ништа не таи одъ мене ! — Я надежду сасвимъ юшъ висамъ изгубила, на немој ни ты у очаїлѣ падати, може быти, да се не ће по њивой жељи дѣло ко концу привести, шатъ се небо смилує на вашъ досадъ целомудренъ животъ, и не растави две душе невинє. — Тко су то, повиче, кои мени такову пронасть жеде ? — Моя маїя ! коя одъ некогъ времена съ непрестанномъ бригомъ о томе преко прїятеля ради, да ю твой господнїѣ отаць узме ; и онъ како є одъ нѣ већъ очаранъ, онъ ће ню узети. Око кога посла Ђиръ Ставра ово дана вашъ прагъ и обїя, а само мотри, пакъ ћешъ искусити и све дознати. — Пивада то быти не ће ! — Но види ћешъ ! — — — Онъ се

мало замысли, поћути, и потоме „Милена! малъ да не ћешъ погодити, вели, ербо самъ и самъ примѣтио, да онъ съ моимъ отцемъ нешто шушка; али Богъ и моя душа, ако то буде, да онъ око тога посла оди, горе ће му бити, него онда, кадъ самъ га у млекуару вашемъ у гвожђе, вели, уватио.“ — А како га е уватио у гвожђе, запята Тухомиль. — „Мой покойный отаць држао е овце; слушкinya бы дакле млеко у млекуару по карлицама разлила, на коима бы се скорупъ уватио, а тай њиръ Ставра врло е радо скорупъ ео, па одтудъ одовудъ ето ти га у млекуаръ, те скорупъ съ претима сплыви и поведе, а после кукавна слушкinya буде псована. Еданпутъ дакле разрди се маѡия, а баишь е оне године была доведена, па псуе и грди слушкinya, занто га пушта у млекуаръ. А мой Любивой, маленъ онда јошъ, игра се са мноми „Мамице! вели, а тко вамъ е посео скорупъ?“ а она као детету одговори: мачакъ, рекне, душо! — А оће те ли да вамъ донесемъ гвожђе, па да га уватимо? — Право велишь мой сынок! то бы му и требало, аль е ово великй и грданъ мачакъ; на кое онъ „аль мой татица има гвожђе, што се куряцы ватаю,“ — Добро срце мое смешеѡи се рекне му, а ты донеси. Оде ти богме онъ, и дошика грдно гвожђе. Маѡия е моя была ушла у собу и легла мало спавати; ние јо дакле могао будити, по са слушкinyaномъ запне гвожђе у млекуару, пакъ се оде съ децомъ играти и по потоку предъ кућомъ раке ватати, а я уземемъ плетиво, пакъ седнемъ у ладъ, радимъ и гледимъ, како они мале рибице избацују на брегъ, аль ето ти њиръ

Ставре! дагаио отвори млекаръ, пакъ онако после ручка, како е спавао био, бувоваиъ, уѣе у аягъ, и будући му трбу великій, не види, шта е предъ њимъ, докъ наеданутиъ пуфъ съ панучомъ на босой ноги у гвожђе. Стане га сирома по млекару урлекъ, скунимо се мы деца (слушкѣния е была отишла некудъ) и гледамо крозь прозоръ како се мучи, стевѣ и нешто грчки псуе, а не може одъ трбуа да се добро пригне и гвожђе скине, деца обдеку около врата и вичу „киль Ставя! киль Ставя уватио се у гвожђе!“ на кою вику љипи маѣя и онако срдита, што су ю пробудили, потрчи съ обраницомъ къ млекару, а љиръ Ставра помысли да ће иѣга „не госпо, да одъ Бога наѣшегъ“ повиче сирома, нато она погледи и кадъ га види у гвожђу, увати се одъ тежка смей за трбу, пакъ седше на землю, онъ сирома виче „амагъ госпо, имасъ дусу море! оди да ми помозешъ, пакъ се онда смей бре! каква си зена Бозе мой! стоти е вулгаръ, — я плашемъ а оно се е смее,² но ова едва проговори и зашута, гди е Любивой; веть! Любивой зна шта е урадио, пакъ побегло куѣи. Зато садъ каже, горе ће му бити, него онда, кадъ самъ га метуо у гвожђе. — Не веруемъ, вели, я Милена! да ће одъ тога шта бити, ты се зато нимало небой, мой се е отаць на издисано мое матере заклео, да се више видаръ женити неће. — А кадъ му я каза, да е мене маѣя рада за Ставру да да, само да онъ, велимъ яу, около твога господина отца настои, не би гъ ню узео, погледи на мене пакъ ми рекне: „Говоришгъ ли ты то истину Милена, или ме што искушавашгъ.“ Истину, лю-

безный мой! одговоримъ му, ако не веруешъ, а ты само пази пакъ кешъ све и самъ искусити, но я волемъ умрети, него за нѣга поѣи; кажемъ му, како ми е маѣя говорила и како ме къ томе рѣчма преправля, како се онъ мени одъ неколико дана лепо явля и проча; кое онъ кадъ саслуша, усплашти одъ лютине, ахъ! веѣъ ако я умремъ, вели, а другчіе стубъ, на коме е моя среѣа утврѣена, рука човеческа разрушити и уништити не ќе!“ Сатимъ клекине на землю и дигне руке къ небу; „Тебе се я оде заветуемъ о Повелителю громава! прійми ово заветованѣ мое о света Управителю, да Милену мою до последнѣ капли крови оставити не ѣу — илъ ми даруй съ нѣоме живити, илъ ми животъ, кой бы ми горакъ безъ нѣ быо, одузми! — и ако бы завѣтъ оваѣ преступію, учини са мнома, као съ єднимъ клетвопреступникомъ!“ Онда паднемъ и сама на колена, простремъ руке къ небу, и подобію заклетву одъ мое стране учинимъ, да се волимъ живота, него нѣга лишити. Сатимъ онъ оде преко баште, а я се плачуѣи вратимъ у мою куѣу, то ми е последнѣи путь быо, да самъ съ нѣимъ говорила! затимъ самъ га іошъ едашпуть у мимопролазено видила, пакъ може бити више нигда! — — —

Сутра данъ устанемъ порано, нити самъ честито ту ноѣ спавати могла; чистимъ и спремамъ, докъ ми маѣя іошъ устала ние, кадъ алъ ето ми Єце мога Любивоя роѣене сестрице, одъ нѣи двоє више судія ние ни имао; была е девойчица ова млаѣа іошъ одъ мене. Кадъ ю видимъ, зачудимъ се. Єцо! шта си ты тако поранила?

биа мене рукомъ на мене, да мало изиђемъ за њомъ, кадъ тамо, алъ њой очи црвене одъ плача! Шта е? уплашена заштытамъ в. Алъ! шта се е, вели, синоѣхъ кодъ насъ случило! Братца, незнамъ гди е бмо, дође кући невесео и срдитъ; уђе у другу собу отцу, поведу некій разговоръ пакъ се сваду. Я чуюћи, гди татица нешто виче, приближимъ се къ вратима, слушамаъ и крозь браву провиримъ у собу; али братца клекао предъ њимъ на колена, плаче и нешто га моли; чуемъ наипосле, гди говори и руке му диго. Слаткй татицо! ако си башъ то науміо, я идемъ вели, усветъ кудъ ме годъ очи воде. Та не знашь ли, за Бога, да е она гора, него е игда Ксантишна была! па не говорели люди, да е она и првога свога мужа отровала. Ова речъ тако бацы тату у ярость, да е скочио за палицу и повръ главе хтеде га ударити; но братца му тргне палицу изъ руке, и сву на парчета искр'а, пакъ побегне на полъ. Девойче казуе а мене ладагъ зной пробйа, „пакъ гди е братца садъ, заштытамъ ю.“ Дошао, рече опетъ, и садъ е кодъ куће, по нити отаць иѣму шта, нити овъ отцу говори. Сатимъ девойчица оде, а я останемъ као убивна! идемъ по соби полу луда. Устане маѣня, пита, ели ручакъ (фруштувъ) готовъ, имаѣмо, вели, госта едногъ. Ёсть, одговоримъ я, готовъ е ручакъ давно, но шта ћезо кувати за обѣдъ, може бити, вели, да бу госта и на обѣдъ зауставити, но да заколѣшь ѣурку и умеснигъ са слушкињомъ одну гибаницу. Мислимъ, какавъ ће гостъ бити, кадъ алъ етоти киръ Ставре! згрозимъ се кадъ га видимъ: Милена дусо! ели готовъ

руцакъ море! Ахъ! море ти гробъ было, помыслимъ у себи, ты ли си тай гостъ, за кога се я журишь. Я се кло- нимъ одъ нѣга, као одъ демона, а онъ све око мене. . Кадъ ручаю нѣи двоє, зовну мене, уѣдемъ, но шта чуемъ! Да поѣдемъ за нѣга! — Я млада, као што ме видишь, а онъ седъ човекъ; я воспитана кодъ покойногъ родителя, и научена, а онъ простакъ, и дурльивъ одъ овога света. Любезный братацъ! кадъ ми спомену о томъ, окрену се куѣа око мене, смутимъ се, спустимъ очи къ земљи, пакъ поѣутимъ, и мыслимъ, шта ѣу нѣи сада одговорити. Най- после кажемъ управо да онъ моя прилика нѣи, нѣи ѣу я за нѣга поѣи; и сатимъ изиѣдемъ наполю. Кадъ онъ оде, сто ти ми маѣе опеть, стане ме съ речма облетати и пребацывати ми, зашто я одбацывамъ такую редку сре- ѣу, у шта се уздамъ, и на какву болю среѣу одъ ое изгледамъ, онъ, вели, ако и естъ человекъ у година, нѣи се нигда женю, человекъ богатъ и поштень, ты бы си кодъ нѣга славна госпоя была; него оѣешь, рече. за ка- квога ветрогною: али да знашь, да не ѣенъ за онога, за кога мыслишь поѣи, ванъ да ме найпре мртву видишь. Стане ми претити и съ уякомъ, кой ми е было уместо отца, да ѣе она мени кодъ нѣга направити посла. Я зна- юѣи, каква е жена речита, а мой уякъ человекъ миранъ и поводльивъ, уплашимъ се, и заключимъ съ Любивоемъ по- беѣи кудъ, но ево невольъ, што ме садъ ни три корака одъ себе не пушта, дакле съ Любивоемъ не могу да се састанемъ.

Четвртый чѣкъ данъ ето ти юѣи судиє съ ѣиръ Ста-

вромъ и юшъ єднимъ старешиномъ места: овде ми се да-
вие садъ даде прилика, мало се у башту измаћи, кадъ
тамо, аъ наѣмъ и любезнога мога, кой такође привре-
бавши родителя, да овамо съ ономъ двоицомъ дође, по-
ити съ єдномъ цедульицомъ у башту, да бы ту башто-
вана, или слушкиню нашао, преко кое бы мени изручио.
Онъ є веѣъ пуно о свему извештенъ быо. Паднемо єдно
другомъ око врата, полїємо се сузама „Управителю света!
разжалѣни рекиємо, занто дозволи, да два овако слаба
срца любовъ найкраснїи твой даръ и осете, кадъ имъ
садъ уживати такавъ одричешъ! — Зашто да нїи чувстви-
телно разслаблява, и овако силно єдно другомъ притеже,
кадъ се разстати мораю! Ахъ, правосудїе неба! у огор-
ченю сунти продужимо, две душе и два срца єдно у
друго сливено, да се не савднїе и светимъ бракомъ не
обруче! — По дугомъ овако ядиковано заключимо кулъ
побећи: сатымъ се растанемо, обѣхаваюћи єдно другомъ
опетъ се сутра макаръ како видити. — Сутра данъ изи-
ѣмъ и тражимъ га съ очима по башти, но нема га! после
подне удучимъ прилику и отрчимъ, и изъ мое баште гле-
димъ у нѣгову, нема га! тако два дана. — Дамъ се у бригу
шта бы то могло бити! Трєћїй данъ, како ми яаїя после
ручка наслони се мало спавати, замолимъ слушкиню, да
ми иде Єцу дозвати, ова оде но не наѣе но кодъ куѣе.
А єси ли видїла, пытамъ ню, младогъ господина? Та онъ
нїе кодъ куѣе, одговори ми она: заръ ты, вели, не знашъ
да є нѣга отаць на путь послао. Я. А одъ куда ты то
знашъ. Она. Я самъ ономадъ нѣкїй разговоръ господина

Апостоловића съ нашомъ госпоіомъ чула: я, вели, наме-штаюћи у другой соби креветъ, дамъ мало позоръ на пьнову¹ беседу, и чуемъ гди судія рече; „Я моє дете не могу одбацѣти, мы смо сами криви, кои смо имъ то у-лили у главу, я ћу нѣга, рече, послати на путь, ево сутра одма некъ иде, алъ ће то залуду бити. Ове самъ речи, придода слушкinya, чула, но шта су се пре тога разго-варали, не знамъ; ютросъ дакле запытамъ ньнову слуш-киню за нѣга, и она ми каза, да га є отаць нѣкудъ по-слао на путь. — Но! — помыслимъ, ово є зацело ньново лукавство; послао га є отаць зато, да може безъ сваке препреке посао свршити: али шта имъ драго рекнемъ, я самъ тврдо уверена, да мене Любивою оставити неће. . . Прође неколико дана, нема тога да дође, а овамо видимъ гди све нешто шію и раде.

Кадъ єданпутъ у ютру рано устане маѣія моя, и стане се спремати у виноградъ, будући да смо везаче имали, позове дакле и мене са собомъ. Текъ што се мы изъ вароши удалимо, алъ етоти ми Любивою однекуда на коню иде у варошъ. Маѣія моя како є напредъ ишла, поклони іюй се лепо и поздрави ю, но она му се покаже срдита, и окрене главу одъ нѣга. Я самъ іошъ съ єдномъ женомъ, коя є съ нама у виноградъ свой пошла, остала острагу подалеко. Твоя се маѣія, рекне ми жена, срди на Любивою; шта имъ драго, одговоримъ іюй, само да могу я бити мирна. Она има, вели, узрокъ срдити се на нѣга; незнамъ, рекнемъ я, да ю є у чему када увредіо. Ова. А примѣчавашъ ли ты, да є она ово два три дана

брияна и невеседа? Я. Узела самъ на умъ, али не знамъ шта е. Она. Пытай жене, па да ти кажемъ: твоя се маѣна у судію смртно залобила, и много е о томъ настояла, да онъ ѿ ѿ узме, но судіи као паметанъ човѣкъ и добаръ своје детету отацъ, неће сыну, кой е радъ тебе узети, да поквари волю. Зато одложили су ономадъ време да или онъ иѣга съ другомъ, каквомъ девојкомъ ожени, или она тебе за другогъ каквогъ младиѣна уда, кадъ башъ већешъ за ѿиръ Славру, као што е иѣтъ планъ бмо. Но пытанъ е, оће ли иѣга отацъ на то преврѣнути ноѣи, да тебе остави и другу узме. Ано га съ добрымъ на то не-приводе, поквареаъ ће бити посао, еръ на силу ништа се не може. Зато ти, вели, кажемъ, да се узмешъ у паметь да те као дете не превари, и буди за кога уда, само да те скине съ врата и уклони себи препреку съ пута коя іоѣ смета за судію ноѣи. Међу тимъ мой Любовой жимоиѣ се съ нама и оде у варошь. — Захвалимъ жеѣи на иѣномъ совету, и пощемъ ю дадъ пытати, но време буде да се растанемо, она оде едномъ стазомъ у свой виноградъ, а я поитимъ те стигнемъ маѣно, коя ми пребацывати почне, да е мени Любовой веће поклонсиѣ учиніо него ноѣи, мало му рече каднакъ съ главе неспаде, како ти се на кошо пригну; шта ли си, вели ми, имала съ ономъ блебетушомъ, те ся толико заостаѣи; и проч. Я ѣутимъ ништа веѣу да іоѣ одговоримъ, само да бы престада и кодъ посленика ме весрамотаѣи. Кадъ бы предъ подне учини се (као што после дознаѣа) болестиа; каже мени да и узмешъ в ружахъ, она немово ништа боѣи, бо-

ле е глава. Седнемъ я сама и поручамъ. Узми, рекне ми сада ту баквицу, пакъ ми иди донети ладие воде, ту у шуми има еданъ врло, вели, добаръ изворъ: показаће ти баба Синђа (една одъ везачица) кою такође шилѣмъ, да ми набере траве за чистацъ. —

Посленицы су били ручали и коє гди у ладъ за одпочинути полегали, я уземъ дрвенъ тай судъ, пакъ айде съ бабомъ у шуму, а и не знамъ жалостна, шта е већ уређено за мене! заведе ме сироту проклетата баба у шуму далеско, покаже ми рукомъ изворъ, гди ћу налити воде, изговараюћи се, да се она стара не може спустити доле, но да ће ме ту, берући траву, пречекати. Я се на то сиђемъ къ извору, налиемъ баквицу, уміемъ се и наліемъ се лепе и ладие воднице; смотримъ потоме метвицу траву ту около извора, а чула самъ найпре, да ову траву тражи баба за трмке. Майко! повичемъ, ево метвице кіяметъ Божій, но немой се слазити я ћу ти набрати, колико ти е воля. Добро, вели, мое дете, а ты ми набери доста, бака ће те чекати, па кадъ, рече, убіемъ трмку, посла ћу и вама у саћу нова меда; еръ имала е пчелиякъ великій. — Я се пригнемъ и пошлемъ брати, птимъ, да се опетъ съ ладномъ водомъ болесной маћин не закасимъ, кадъ алъ ето ти предаме три човека съ оружјемъ! Я видећи нѣи да брзо и управо къ мени иду, вриснемъ ужаснута, пакъ окрещемъ се баби, но еданъ ме счепя за руку, гледимъ алъ бабе на ономъ месту нема! викнемъ сирота по другій путь на коє еданъ одъ нѣи съ пожемъ мени подъ грло. Чути, рекне, еръ ћешъ садъ таки погинути! — Ућутимъ као

саливена. Поведу ме таки у шуму далѣ, идемъ кукавица као ягиѣ на влаиѣ, плачемъ и молимъ се, но бадава! Стра ми чисто сву крвь у мени смрзне, идемъ и ноге ми подамгомъ влечаю; мыслимъ шта ћеду самномъ и куда ме воду.

Кады ме увуку у еданъ густъ дугъ, стану самномъ и окрену непознатимъ ѣзыкомъ иѣкии разговоръ. Гледимъ на ны: люди иѣки прии и ружви по одеѣи изгледали су изъ туѣ землѣ. Знаишь ли, вели, шта е? тебе е една госпоя нама предала, да те убиемо! — Я се смутимъ, нато, сетимъ се да е мое маѣие масло, надиемъ предъ ны на колена, дигнемъ имъ руке, плачемъ и молимъ се; найпосле станемъ ии заклинати, и говорити имъ: „Зашто юнацы да то чините одъ мене, зашто праведну мою крвь да продиете, и гиѣвъ Божий на себе подигнете. Я знамъ да Вы другога узрока мене невину едну девоику овде заклати немате, осимъ худа корысть, за кою самъ продаиа, коя васъ е на то склонила, вы дакле ако такову ипате некъ вамъ е по ияду пута съ благословомъ и одъ Бога и одъ мене, само ми опростите животъ и пустите ме, я вамъ се Христомъ Спасителѣмъ заклинѣмъ, да се више нигда маѣии моѣой, коя ме е вама предала, вратити неѣу, и вы можете реѣи, да сте ме убили, пакъ ће она вама платити, ако платила ииѣ.“ Како ты знаишь, еданъ ми рекие, да е тебе маѣия твоя нама предала? Да кои бы друга госпоя была; рекиемъ я, коя бы мене на смръть дала? — Сатимъ погледимъ на небо: о свесилный Боже и сладкий спасителю! — На то ме еданъ тури рукомъ, и я надиемъ

у траву, метне ми колѣно свое на прси и ножъ ми донесе подъ грло! одъ стра обагрѣмъ, и склопимъ очи да не гледимъ. Но еданъ одъ нѣи, надъ кога є заръ срце юшъ нѣко природно право задржавало се, увати онога за руку и почне му нешто говорити, кое я разумела нисамъ, пакъ рекне ми, да устанемъ. Устанемъ сирота, у надежди нећедул' ме пустити, поврати ми се сва снага, кою ми є стра смрти одузео быо. Найумилни погледъ мой саде на онога управимъ, кой ми се благонаклонъ показо, припада бы му къ ногама, да му юй са сузама благодарности оросимъ, но боимъ се, да оне друге сатимъ не увредимъ. Видимъ гди имъ онъ нешто говори и моли їй, али еданъ показує се, да му нїє по вољи. Найпосле согласе се и мене нѣкудъ поведу? три дана и много смо и ноћомъ, све преко планине къ истоку ишли. Кадъ еданпутъ дођемо на нѣку велику воду, за кою после дознаемъ да є Дунавъ, преко кога се у Дацию прелази. Мыслимъ тужна кудъ ме воду! може бити те самъ я мой животъ на већу пропасть измолила; нити ми шта више мой бранитель говори, нити га я одъ други што пытати смемъ. Искусимъ, да є нѣнова намѣра была Дунавъ прећи, али немаду на чему. Пошлю едного и по свой прилицы да тражи имъ начинъ, како ћеду прећи, а двоица остану са мног' у єдној унки поредъ воде. Ова двоица сада легну и зар'чу. Боже помози! помыслимъ, за цела три дана овака ми се прилика къ бежаню дала ние као садъ. Сладкїй спасителю! на небо гледаюћи рекнемъ, у име твое у бежаню тражимъ спасенїє. Сатимъ укра-

дежъ се лагано, да могу лагна бы одъ дентира у тай ма была, да и она суво лише подъ моимъ ногама не шушти: све измичемъ а на нѣ са страомъ гледимъ, кадъ ће кой одъ нѣ главу дѣти. Текъ што се я съ едне пустилице удалимъ агъ онай мой обранитель дигне главу навъ мене рукомъ да станемъ! Ахъ! чисто се оваменимъ. Ето ти га къ мени; съ убоченымъ очима гледимъ на нѣга и чекамъ изъ нѣгови уста, шта ће ми садъ рећи. Но Богъ є милостивый за избавленѣ мое у срце нѣгово стѣ душо. „Бежи, рече ми, кукавицо! куда знашъ, докле те нѣ онай осетию, и пази да се онай другій гди несретне, я самъ нѣма, вели, и советовао, да те не убию, но да те продаду Татарима, одъ кои ћеду јошъ трипуста околко за тебе добыти, колко имъ є она госпои дала. И они на то полагомивши се опросте ти животь, и поведу греко Дунава Татарима. Но моя є еднако брига была, да ти на руку учинимъ да бѣгашъ, али доведе нисамъ мѣгао, но докле бы Дунавъ прешли, мыслию самъ ий гди ошти, пакъ онда теби испусть дати.⁴ Извади ми јошъ и едавъ дукать на путь, а я сирота найпре са страомъ а сада са изненадномъ радостѣу, чисто претриула, гледамъ на нѣга и чинше ми се, да нѣко божество изъ нѣга говори. Едва дођемъ къ себи, паднемъ му къ ногама; но онъ ме дигне, не! само рекає, бежи не губи времена, пакъ оддай благодареніє Богу а не мени. Шагъ гди годъ изиђешъ на какве пастире, србо ту близу села види нема. Те ти я одатле бежи. — Суоставемъ већъ и малакшемъ, а не умемъ да зауоставимъ, продремъ вразъ нѣке страш-

не дубраве, и тимъ, да ме у њима ноћ не застане. Ђдан-
 путъ нађемъ се на едной поляни, и сунце већ къ заоду
 своје коняше се. Смотримъ ту у поляни нђка говеда.
 Хвала Богу! помислимъ, овде ће бити и людій. Кадъ тамо аль
 еданъ стараць наслоніо се на штапъ, стои, а говеда му
 пасу. Запытамъ га, има ли ту какво село близу. Богъ
 ме, вели, сынко! нема. Замолимъ га дакле и по Богу и
 по свѣтомъ Іовану и плачући рекнемъ му, да си ми отаць
 прійми ме да преноћимъ кодъ тебе и сутра упути ме у
 какво село, имај сожаленіе о мени сиротой, која самъ та-
 ко и тако, показући му, пострадала. Прійми ми молбу,
 извади ми изъ торбе леба и сира те поѣдемъ: утђшава
 ме, да се не боимъ ништа, и каже ми, да ће ме сутра
 извести одатле подалеко на друмъ, кон ће ме у едну ва-
 рошицу одвести. Кадъ се смркну дођемо у колебицу,
 нђгово обиталиште; наложи ватрицу, и седнемо насъ
 двоє сами: мало самъ га се бояла, незнајући какавъ е чо-
 векъ, но опетъ видећи га старога, шатъ небуде опакъ. —
 Кадъ аль онъ поведе нђкій разговоръ кон мене небуде
 по вољи; я ћутимъ и ништа на овакове речи не одгова-
 рајући дамъ се у бригу, а онъ мало по мало уђе у де-
 белу шалу. Шта! помислимъ у себи, ово неће за мене
 добро бити. По довольномъ ћутаню проговоримъ му:
 Добрый мой старино! удали ту мысао одъ тебе, и не
 вређай едну сироту, која е као отца почитуе и као стра-
 нопримателя сматра: ако те, велімъ му, твоя старость, да
 се гробу приближавашъ, не опоминіе; нека те баръ опо-
 мене то, што самъ те по Богу, и по Св. Іовану поочими-

да! — Я самъ тебѣ мало пре казала, да самъ се Богомъ помогающимъ изъ руке онаковы людій избавила, кои су ми хтели животь одузети, а ты сама, кождь кога самъ прибежиште за ову ношь наби мыслила, намѣривашь ми зарь оно отети, кое є мени дражіе него и самъ сладкій мой животь! — Ая! непомаже то ништа; у иѣговомъ страстна вѣшь поквареномъ срцу, у иѣговой помраченой и затуплѣной совѣсти мое побудителне речи никаквогъ успѣха имати немогаше: намыслимъ дакле бранити се. — Видимъ едань о дувару великій ножь гди виси; но башь више иѣгове главе, мыслимъ како бы се я до иѣга докучити могла, станемъ га као заговарати говорѣни му: убой се отаць Бога, ако толико совести немашь, коя бы те одь безчовечногъ дѣла одератила, и ако си науміо — люпито но крозь плачь повичемъ, да ти я сатимъ ово твое странопримство платимъ; идемъ дакле и водимъ у овои пустыни двѣлимъ зверовима рана быти, него твоіой суетной страсти послужити, и сатимъ венаць мога до да насъ честнога дѣства подь ноге бацати и погазити! — Ево ти (пруживши му десеть динари) за оно парче леба, и благодаримъ ти што си ми дао, пакъ устанемъ; а онь како се є почео изувати, онако босоногъ да скочи за мномъ, да ме увати, но я га у той намери преунтримъ туримъ га са столице едне на землю; и сченамъ ножь съ дувара. Оди сама едешь итьвовъ и нечовекъ, претеѣи му съ ножемъ и измичуѣи се къ вратима, режемъ му: оди! ако ѣшешь више леба да неведешь! ни бела света да негледишь; докле тако избегнемъ на полѣ. Одь босоногъ и

трча доникое за мноѣ пакъ се опетъ сврати у колебу; а я кадъ већъ подалеко избегнемъ, бащимъ му ту зарѣжану воживу натрагъ и одемъ; савиѣмъ се кукавица подъ едно дрво и преноћимъ, опетъ ми слободниѣ буде видеѣнн одтудъ у вѣговой колеби ватру.

Сутра данъ наумимъ да се вратимъ у Ресаву, но гди ѣ то! а пута незнамъ. Надремъ преко пустиѣ насумце онако, те некако по довольномъ труду извѣемъ на вданъ великій друмъ; стигну ме неки людѣ, съ коима доѣмъ у едно село. Ту се намеримъ на вѣку госпою, коя ме прійми у службу. Шта ѣу мыслимъ за неко време, да ми се мало душа моя смири у мени, была самъ кое одъ труда, кое одъ глади, а особито одъ стра сасвимъ взнемогла и ослабила. Будемъ кодъ ове госпоѣ два месеца, и юнѣ юй я право неѣу да кажемъ, ни одкуда самъ ни чия самъ, ни ти ѣ она одъ мене то истраживала: заостала би може быти и далъ, да ми се нешто противно опетъ ту не случи.

А ели далеко то село одъ твоѣ вароши было, запыта Юноша. Као што самъ после некусила, ниѣ тако ни далеко было, али я то ни самъ знала. . . . Далѣ за све време ништа више о маѣн, Любовою или уяку ни се могла извѣстити, придода Юноша, ели пало на маѣно каквово подозрѣѣ за тебе, есу ли те уякъ баремъ и Любовою тражили, шта ли се ѣ съ ѣима по одлазку твоѣме догодило? Ништа, любезный! ни одъ кога юшѣ речи чути ни самъ могла; само толико што самъ знала, да ми уякъ ни кодъ куѣе ниѣ было, и да ѣ юшѣ пре мога па-

деня на давший нугъ отишао было. — Но молимъ те, како е даѣ было, рекше Юноша, шта ти се при той госни случи. — Госпа ова, настави, имаѣше сына, младъ человекъ но и одъ другоѣ брака удовъ остао быаше. Онъ е было добаръ газда и имуѣанъ, но простакъ, и на едно око хоравъ а съ трое дече. Осетимъ, гди моя госпа око мене баяти почше, да ме за иѣга узме. Жалостна Милена, помислимъ, на какову си среѣу снала! Намумимъ вратити се куѣи, и сатимъ мою заклетву преступити. Но коме да се вратимъ, и нашто да идемъ: да знамъ извѣстно да ме е маѣя айдуцима на убійство предала, нила бы и тражила ю суломъ, али како, кадъ е целе варони судя на иѣной страши, а она жена овако езычна, како се може изговорити, а мене као дете јонъ у веѣе како зло бацати. Бѣямъ се тако по памети, обули се вратити, или ѣу се јонъ кои даѣ претрпнати: найвише ме извѣстје о момъ Любивою мучаше: рада самъ разумети, у каквомъ се ставю сада одъ внода, како ли се съ отцель одъ оно доба слаже, да нисе сирома кудгодъ и онъ јорнуо у светъ, ако му се буде отаць съ мојомъ каѣномъ досаде вечино: или да нисе за мноѣмъ вно у очавнѣ, ербо знамъ, каквота е чувствителноѣ срца, и колико ме е иѣжно любіо, пакъ сада ваѣда тужи и у найболѣмъ цвету своме вене и суши се.

Ты дакле нисе јонъ за целе уверена была, занята Юноша, да е тебе маѣя онима издала, да те убию. Я самъ имъ рекла, да е она то учинила, али извѣстно доказателство одъ нѣи, да е нарочито маѣя моя она госпа была,

коя ме е њима издала, имати нисамъ могла, наравно сумнително веровати самъ морала, зато што е истини много сходно на њо помислити, ербо мыслимъ, која бы друга быти могла; кадъ никога незнамъ, кой бы противъ мене, или баръ противъ мога родителя пизму какву гадгодъ имао. Опеть Юноша: куда ћешъ дакле сада одъ те госпе, оћешъ ли у Ресаѡу? — Не! Я самъ имала у едномъ месту тетку, заключимъ дакле отићи къ овоме, и кодъ иѡга остати; искала бы дакле одъ госпе одпустъ, али знаюћи, да ће ме облетати, да останемъ; едно јутро дакле и безъ остай съ Богомъ одемъ; изиђемъ на великй друмъ, на коме стигнемъ неке люде; пытамъ ий за Димнице село. И мы ћемо рекоше ми крозь Димнице проћи. Но хвала Богу, айде за овима: пропустимъ ий напредъ подалеко, а я све за њима. Дођемъ ту првй путъ у момъ животу у исто село, па незнаюћи гди е теткова кућа, запытамъ едну жену по имену, која ми рукомъ покаже. Кадъ тамо застанемъ едну стару, седи на кућевномъ прагу и преде вуну, двоє мале дечице савили иой се на крило и спаваю. Помози Богъ майко! Богъ ми ти помогао ћерко! — Ели ово кућа Анце Вуядиновића (за тетку пытамъ)? Ёсть, вели и я самъ иѡна свекра. А ели она кодъ куће? Ниє одговори стара, отишла е моя кћерко! иошъ юче у Ресаѡу пакъ не долази, а не могу ево децу да сносимъ . . . Пыта ме тко самъ и за кое ю добро тражимъ. Имала бы, одговоримъ иой съ њомъ иѡкй посао, али кадъ е нема кодъ куће, вая ми на друго време оставити, — сатимъ мимоиђемъ извѣстю тко самъ, а познавала ме ниє као и

я ню: будући се є тай мой тетакъ скоро ту доселю быо, дакле іошъ нисамъ прилику имала, ову стару, кою самъ желала, познати; гледимъ на ню, стара сирота, преко осамдесетъ година в быта, изгубила већъ и видъ: разговара се самномъ, али очи не диже на мене. На зактеваніѣ иѣно седнемъ на єдну столицу кодъ иѣ, и мыслимъ, шта ће ми ново садъ тетка изъ вароши донете, како ли ће іой быти, кадъ ме кукавицу овде живу види. Старица подуго поћутивши: а чіє си ты дете, упыта ме: я не имаюћи волю пре, него ми тетка дође, казати іой се, заметемъ трагъ мой предъ нѣомъ и кажемъ іой се, да самъ ту изъ села; но причека ћу велимъ іой, іошъ мало секу Аницу, пакъ ако не дође, мора ћу сутра доћи. Отишла є рече, Богъ ме моя вѣерко! іошъ юче у ютру плачући у варошъ, пакъ незнамъ оће ли данасъ и доћи, може быти, да ће се и сутра забавити, мужъ іой, вели, кодъ куће ние, скоро є сиромѣ съ пута и дошао, пакъ ономадъ опетъ оде, а иѣка намъ се незгода случила у вароши, о чему она сада разбія главу, пакъ се боимъ и то, да ю іошъ и не затворе. На ове рѣчи старице пробуди духъ у мени. А шта є то было майко? запытамъ ю, да вамъ ние тво умро. Горе мой сынокъ! одговори старица, умрети смо єданпутъ дужни, докъ смо се на овај светъ родили, и то намъ є одъ Бога дано, алъ кадъ намъ се одъ душмана какова увреда учини, то намъ горко пада и сузу изъ очію наши изтерує. — На то іой потеку низъ иѣно одъ старости смежурано лице сузе, коє убри-суюћи настави беседу свою овако. „Имали смо, вели, у

Ресави едно дете моє снає одъ рођеногъ брата; девојчица тако твогъ доба, која є после матере остала мала, пакъ іой се отаць съ другомъ нѣкомъ обайгоромъ жени, која му, као што чуємо, спева за душу. Я дакле навалимъ да се дете узме и къ нама доведе (то едно више ій ние ни было), да проклета жена како и нѣой главе не дође, но сынъ ме и сная у томе не послушаю, „Ето шта ће дете на селу, чему ће се овде научити, и незнамъ шта,“ докле најпосле дође намъ гласъ, да нашега детета нема. Говори се, да су ю негди кодъ винограда айдуци уватили: я грешна одма самъ на маѣію помислила, да є у томе нѣно лукавство морало бити; єрбо ю є она изъ винограда у шуму нѣку по воду и послала была, гди су ю злодѣо уватили и одвели; и были су іой маѣію затворили, али стваръ єдна, која є подъ сумњомъ и која само подѣерителна бива, ако се одкуда каквимъ извѣстіємъ не потврди, суду подлеѣи неможе, особито она, која є благоволеніє судіє имала; и тако другіи данъ таки пуге ю, а нашемъ детету ни гласа ни трага, као да у црну землю пропаде. — Я гледаюѣи на ню, любезный мой! како іой сузе, као да ме є родила изъ очію иду, и слушаюѣи жалостну о мени преповедку, а непознає ме, коме казує, смути се крвь у мени, полію ме и саму сузе, но она будуѣи стара и слабо видеѣи, и непогледа на мене, но гледи у преслицу а самномъ говори. — Али зашто іой се не кажешъ, пита Юноша. Была самъ, каза му, у томе намѣреню, али за не забунити ю, рада бы шта далъ одъ нѣ чути, шта се є т. в. у толикомъ моме одсуству сбы-

да, ели маѣя ми за судію пошла, незна ли шта о моме Любивою и проча: предложимъ іой дакле ово питаѣ: „А зашто в дакле сека Аица сада у варошь отишла, зашто ли се боишь, да шо незатворе?“ Мой Ђерко! има ту много коешта, ніе ми треба свашта говорити. — Опетъ я: „А нисте ли се могли извѣстити за ваше дете, есу ли ю занета пустаіе убили?“ Да шта су съ њомъ радили; рекне она, ово е, вели, три месеца, вако вишта за шо разумети не можемо, и садъ се веѣъ зломышлѣно дѣло одкрива; иѣна праведна крица воила е заръ Бога за одмаштеѣ, и зато юче пре свитка доѣ намъ човекъ и каза да е шо (маѣю) иѣкій младиѣ, судіе варошкогъ смѣъ ножемъ заклао: коѣ, ако буде истина, жао ми е, што ће кукавно оно дете пропасти, а да бм за кога, но за едну аветъ, коя е давно, грешимъ што говоримъ, смртъ заслужила; ербо цела варошь говори, да е и првога мужа отровала. Праведно Небо никоме дужно неостае.

Ове иѣне речи, као громъ у срце ме сада ударе! окреѣе се цело село око мене и сва протрнемъ! Охъ! жалоства Милена, шта ѣеиъ іошъ дочекати! Испири ми се срце стра, наиѣше на мене прие мысли, и сва оладимъ, као да ме грозница увати! Ахъ, я несреѣна девойка осимъ свию на лицу земномъ друга мои! какавъ жалоставъ плодъ наше усаймие любви чуемъ, вакова су страниа ово, ако тако буде, слѣдства иѣна! — Почве ме совестъ на срцу немиловиво грести, и мени тужной, да самъ я свему овому злу узрокъ, грозно пребацувати; сада за себе и свое паденіе, кое ме е пре тымъ мучило, заборавимъ, забора-

внмъ и за самъ животъ мой; умъ ми се у прескорбнымъ
мыслима тако изгуби, да се за добро парче времена за-
несемъ, нити самъ узела на умъ, као да ни самъ ни чула,
нѣколико рѣчий одъ старице, кое є међутимъ изговорила;
докле не рече нешто Любивою — ово ме име као иза сна
тргне. „Шта майко! шта?“ запытамъ. Кажемъ вели за то
момче, судиннога сына, коме се Любивою име, да є быо
оно наше девойче тако омиловао, да погине за ньомъ,
зато є, валида ону бештію и убіо: а добро є то и кра-
сно момче, као што су ми многи казивали, да му подобна
у вароши нема; шкода, што є сирома онако младъ, и она-
ко честитъ юноша себе и предъ Богомъ порочна, и предъ
светомъ убиномъ учинію; я бы му желила, да или кудъ
избегне, или ако га и увате, да се смилую у суду на
нѣгово детинство, кой іошъ ни 17 година пуни нема; а
ню су сви и тако знали, каква є была. Богъ нека іой
грѣхе опрости, кога є може быти попуштаемъ и погину-
ла; да подъ маньимъ теретомъ грѣха съ овогъ света оде.
— За Бога майко! рекнемъ іой, да га нећеду зато погу-
бити? А погубити га нећеду, но може сирома годину
или две у тавници лежати: али, велимъ, отаць му є судія,
а и друге старешине и поглавари имаћеду сверхъ нѣга
призрѣніе, и као неразумно іошъ дете, благоразуміемъ
своимъ извинити га, особито кадъ се помисли, да му є
великій узрокъ датъ. Самъ истый судія, отаць нѣговъ,
много є кривъ, и многій му є поводъ, да дете до те зло-
пачи дође, онъ истый дао. —

Я овако са старицомъ разговараюћи се, ето ти намъ

едне жене: ова е била ту изъ суевѣдства, која е съ мојомъ теткомъ прошастый данъ у варошъ отишла била, вратили се изъ вароши, носи котаричицу, у којој е воће за продаю послала, и еъ њомъ њѣка стара калуђерица иде. Пошта е тамо? запыта ю моя стара, ели истина, вели, да е она убиена? Истина дакако, одговори ова, и данасъ сую саранили. А гди е Аница? — Остала е тамо, не веруемъ, да ће и сутра моћи доћи. — Ни си ли разабрала, етъ одъ одкудъ Ненадъ дошао? (За мога ујва и местоотца). Ниѣ тай јошъ дошао, та да е онъ дошао, Аница веба се ни задржала. — Опетъ стара: а шта се чуе за судииногъ сына? Њѣга су, рече, уватили, и самъ та боацъ на три године о сувомъ лебу и води у тавницу осудио. Пути не говори! реке стара, хмъ! хмъ! хмъ! проклетый Диоскоръ, како е могао то чинити! — То слушајући, какову ми жалостну преповедку ова жена сада донесе, съ којомъ се потврди све, шта самъ мало пре одъ старице чула, приложи ми се туга туги, и жалость жалости, стежежъ срце, да се не заплачемъ, и себе не издамъ. Спустимъ къ земљи мою тужнимъ мыслима отегоћену главу и поћутивши тако тужно, опредѣлимъ управо у варошъ њѣи и ма коимъ начиномъ до њѣга у тавници домаћи се. Устанемъ дакле полюбимъ стару у руку, и она два на њѣномъ крилу невинна младенца и съ Богомъ майко рекемъ јој. Калуђерица се ту посади и поведе са старомъ разговоръ, а я одемъ. У самъ мракъ приспемъ у варошъ. Позауоставимъ се на край] вароши, докъ се бољъ смркне, пакъ се онда заузмемъ еднимъ сокакомъ у

мыслима занета, гди ће онъ у тавници быти; каколи љу га жалостна моћи посѣтити; не узымаѣ ни наумъ тко мнмо мене пролази, и да ме тко не позна. Изнѣмъ тако на велику варошку пѣцу и ту ме нѣкій предъ єднимъ дубаномъ говоръ застави: станемъ и слушаюћи извѣстимъ се да є беседа о нашемъ паденію, кадъ єданъ између нѣи рече: штета заиста за оногъ младића. На кое другій: є пустићеду нѣга; неће тай три годише у тавници быти. Али што се єданпутъ у суду прекине, оно се мора извршити! Бре, айде съ Богомъ! ко га є осудіо? оцацъ! не може родительско срце то сносити, направи ће онъ изятіє о своемъ сыну, о коме и друге старешине и судіє прирѣнѣ, гледаюћи на нѣгову младость, имаю. Не само старешине, придода опетъ єданъ, и судіє, но читава варошь брани и сви говоре, да нѣе могуће да є онъ ону бештію убіо, него да є на нѣга подозрѣнѣ пало одтуда, што є онъ пролетосъ, кадъ оно нестале Милене нѣне пасторке, рекао негди, да ће ю убити; али су данасъ, настави беседу, многи противъ отца нѣговогогъ роптали, кадъ су га сиромѣ повели, мало є тко остао, да се не заплаче. Оцацъ є кривъ, придода опетъ єданъ, и онъ є истый свему злу почетацъ; онъ є знао да сынъ нѣговъ іошъ изъ детинства Милену любн, зашто дакле поче око нѣне маћіє одити, да ю узме, и сатимъ двоє млади разстави, и несрећне учини. На то єданъ старій: Она є почетацъ была, коя є главомъ и платила, а не судія, шо судін и неверуємъ да бы узео, нитъ є онъ маріо за шо, но она є, Богъ некъ ю прости, за нѣмъ лудовала, а само изъ

суетногъ иѣкогъ, и као єдне жєне неразсудногъ славолю-
бїа, да постане велика госпоѣя и Апостоловиѣка. Та она
є была и онако госпоѣя! Госпоѣя є была, што їой є остало
одъ мужа оно богатство, аль є она хтєла благородна се
назвати. Бре, шта разбїяте главу о томе, рекне вданѣ,
кой мало подалѣ предѣ другимъ дуѣаюмъ быяше, но ка-
жите вы мени, зашто иѣга на страну однєти дадоше; та
онѣ є могао и ту затворєнѣ быти? — Ово є питанїѣ
за мене, любезный братацѣ! сада найважнїє было; я самъ
спроѣу нѣи на другой strani у помрчини села на клуну,
на почемѣ ме видити нєсу могли, чекамѣ и слушаемѣ, шта
ѣе се одговорити. Дали су га, вели вданѣ, зато на стра-
ну, да се не бы овде одѣ прїятєля кои нашао, а има иѣ
таковы много, кои бы тавницу пробили и иѣга пустили, а
друго несносно є и отцу, да му сынѣ овде у тавници
буде; но незнамѣ, придода истый, шта ѣеду сѣ ономъ
женомъ чинити, коѣ є Милєну пустаїама предала? А шта
ѣеду, она нѣє толико крива, подржати у тавници и из-
бити навѣ пустити; она се полакомила сирота на новце,
као што є у суду и казала, да ни самѣ, вели, я то учи-
нила, учинила бы друга: она се сада и кає, што є Ста-
ницу издала, али шта є она знала, до шта дѣло доѣи мо-
же. — Кадѣ се жалостной мени одѣ овога разговора из-
вѣстимѣ, да су га некудѣ на страну у заточєнїє послали,
обнови ми се жалость моя и сѣ тимѣ више, што сада не
знамѣ куда є одведєнѣ. Састани се садѣ сѣ нѣимѣ? уз-
дишуѣи рекнемѣ. Слушамѣ далѣ, оѣель кой изуєтити,
кудѣ су га одвели, слушаемѣ, да чисто дисанѣ у себи сте-

жемъ, но ништа! Само толико пзъ беседе еднога доку-
чнмъ, да су га преко Ресаве къ нѣгомъ запуштеномъ гра-
дишту, по имену Брайлу, одвели. Доцне будући, они оду
спавати, а я одемъ на край вароши къ одной познатой
жени, коя е была целога места бабица, те преноћимъ. Це-
ду ноћъ брига и жалость заспати ми не допусте; мысао
една, да се кући вратимъ, и друга, да зажмуримъ и у
светъ кудъ тумаримъ, до саме зоре у мени бореше се.

Кадъ се већ данъ указа, поиштемъ совѣта одъ ба-
бице и она ми рекне, да идемъ болѣ къ тетци и кодъ нѣ
за неко време пребудемъ, баръ докле ми уякъ съ пута
дође, и докъ се та буна поутиша. За добро, кое ми е
одъ родителя остало, увери ме, да ми пропасти неће, ерѣ
е, вели, све преписано, и све ће се предати у руке тво-
ме уяку, кой е о тебе свагда отеческу бригу носіо. О-
вай се совѣтъ допадне мени, захвалимъ іој на свему, пакъ
се опростимъ и предузмемъ опетъ путь къ Димницама тет-
ки, коя се іошъ у вароши бавила. Но у истый данъ ра-
но, кадъ се кренемъ на путь, буде велика магла, у ко-
іој пометемъ путь и у мѣсто Димница одемъ далеко
далѣ у нѣко друго село, кое се зове Крупа. Касно бу-
де мене уморной сада натрагъ враћати се: седнемъ на
землю близу тогъ села и плачемъ. Мало по мало сунце
седне и почне се мракъ вагати, дай да се то тражи гди
провести ноћъ. Уђемъ у село, нити кога знамъ ни по-
знаемъ: смотримъ одну жену, гди музе у авлик краву,
приступимъ дакле къ овой, те ме прими. Сутраданъ не-
како дознамъ, да су туда мога Любивоя провели, и да су

а чакъ у Љшницѣ одиелѣ. Овай ми гласъ одузме волю
 патрагъ се у Димшице вратити. Умъ и срце сада за Љш-
 ницомъ, не казуюћи никоме мою тайну, пытамъ коимъ љу
 путемъ тамо. Кажу ми люди, поитимъ сирота што брже
 могу. Но кадъ дођемъ на њѣко раскршће, шта љу сада.
 не знамъ одъ више путова, кои бы ме у то место одвео:
 при томе ето ми два човека у кобъ, ови бѣяу на коњи.
 На питањѣ мое кажу ми рукомъ, куда треба да идемъ,
 но кадъ дођешъ, веду ми, на раскршће, а ты држи на ле-
 во, а најболѣ пази на утрвенъ путъ: ако ли, придода
 еданъ, стигнешъ њѣке люде на коњи, кои су мало пре
 насъ среди, можешъ се за њима управљати, еръ и они у
 исто место иду. Пытамъ, какви су то люди, и одкуда
 иду; они иду, рекоше ми, одъ Ресаве: по далѣмъ неспѣ-
 вавано, дознамъ, да е ту међу њима и мой Любивою. Ахъ
 жалостной мени! кога у заточеніе прате: свали ми се чи-
 сто као каменъ туга моя са срца, и ово почне у мени
 одъ радости ирати. Свѣблагій Боже! ревнемъ, покажи
 милость свою мени раби твојою и мученицы на овой зем-
 љи; даруй ми, да се сако съ њимъ еданцутъ састанемъ
 кога несрећа и мене гони, као што и моя њѣга, пакъ ма-
 каръ очда шта патила. Она тавница, мыслила самъ у себи,
 у којою ми онъ затворенъ буде, бѣше ми съ њимъ най-
 пријатнѣе на свету место; я љу се трудити, колнео више
 будемъ могла, њѣгову теготу оне помоћи сносити: я љу
 љю, само докле му се укажемъ, съ половиною умалити, а
 оставишу поду дели љемо посведневно.

И све си пѣшнице ишла? Запыта ю Тихомиль. —

Све њднако, сладки брате! и сама сама се себи чудила, како сама могла ту теготу снети, чему никако до то доба обикнута была нисамъ, али велимъ чиета моя къ нѣму права и искрена любавъ мене е крепила са своимъ силама. Чакъ трећий данъ у само подне угледамъ варошь Лѣшвицу. Я нигда пре нисамъ у нѣой была, ништа манѣ я сама нѣо съ таковымъ срца мога умилењемъ гледала, кагда ми у нѣой сладки мои родительи, и цело мое любезно сродство живи. О најпріятнѣе срцу моме водъ небомъ мѣсто! у радости рекнемъ, неѣшъ ты быти тавница, но најсветлїя за чувствителне за две душе рай, и одъ свирѣпе насъ неправедно гонеѣе судбе наше спокійно прибѣжиште.

Кадъ веѣъ будемъ близу вароши, случайно окренемъ се и видимъ за мномъ ону исту калуѣерицу, кою сама јошъ у Димница предъ мое старе прїе куѣомъ оставила. Она съ нѣномъ дугачкомъ у руцы штакомъ мене уморну стигне; я е хтедо мимоѣи, чинѣи јој се и небешта, да ме, реко, не улетеу у коєкакве нѣне разговорѣ и сатимъ одврати ми мысли одъ онога любезнога предмѣта, надъ коимъ ми оне као пчеле надъ цветомъ облетаху. Но Богъ јо видіо позна ме и јави ми се. Пыта ме куда ћу, кажемъ јој у Лѣшвицу; и я вели идемъ тамо, можемо зајдно. Шта јој знамъ, айде съ нѣомъ! Сунце у ноѣ а мы у варошь. Пытамъ коєкога онде за таковогъ и таковогъ младїа, подъ изговоромъ као нѣгова сестра, ели ту донетъ; Ая! нико о томе словца незна да ми каже. Најпосле замолимъ нѣо, да оде и запыта у варошкой куѣи, додавши јој, да я о томе одъ оне у Димницы старице, особитый налогъ имамъ,

а за иѣга, гди е и како е дознамъ. Оде ова до душе. Се бы е дуго, я ю съ нестриженѣмъ изгледа, и ето в ди иде. Е да што? идући юй на сусретъ запытамъ. Вастину вѣрво ништа! пытала самъ али ми нико ништа о оме казати не може. О како ми е садъ опетъ овде бы- о! у што се мой толчки трудови обратише, врло ми се азжали, пакъ се уклонимъ одъ ове старице, те себи су- ама мало олакшамъ. Потоме одемъ съ нѣомъ къ единомъ вештешку, гди е она позната была, на коиакъ. Запыта вештеникъ, ве води ли и мене у дѣвическій манастиръ, одкуда е она была, дирвемъ ю рукою, да рекне тако. вестный овай мужъ лепо насъ е дочекао и угостио. Оиъ имао четири вѣри, одъ кои му е една, као што после уемъ, была у истомъ манастиру, одкуда в и ова. Дру- ой данъ непусти насъ нишошто; но зауставляюћи, да не- што справу вѣри и по нѣой пошлю, а я будући самъ се у застала съ нѣомъ, и незнаюћи како бы се сада изго- орила, еръ нисамъ рада была ни ю ни себе срамотити, адъ веѣ едашпуть реко смо, да заедно у манастиръ и- емо, пришуѣена будемъ ту съ нѣомъ юшъ одну ноѣ ровести, кадъ самъ се тако нашла у скрипу. — Лука- а кадуѣрица некако проникне мою тайну, и како самъ съ нѣомъ у одной соби спавала, искуша ме тако лепо, да ой я сирота еву тайну срца мога искажемъ, и да самъ влюбѣна одкріемъ; и тиме ми буде нешто лакше, кадъ ой се изыдамъ и истужимъ.

Она почемъ саслуша мою повѣстицу сажали ме, но ио утѣшенѣ, комъ самъ се одъ иѣ надала, не получимъ.

Она стане мени помало и пребацувати, и мою невину любовь, како што самъ Богъ види, за порокъ приписувати, потврђуюћи своје доводе са светимъ писмомъ. Иди баба! помислимъ, прођиме се. Я скраћено списаніе светого писма (Катихисмосъ) колико є за мене, на изустъ знамъ; я законъ и заповѣди Божіе познаемъ, и предъле, кои су ми одъ ови постављени до данасъ, а помоћу благодати Божіе, ни одъ данасъ преступити нећу; я мога Создателя и милостивогъ Бога славимъ, и онъ познає срце мое, познає и види сва моя, као и свию други, дѣла. Я ако любимъ, любовь мою у чистоти, непорочности и целомудрію хранимъ, и любити намъ є природно, овимъ даромъ не само насъ, но цело Божіе созданъ, коє чувство има, обдарено видимо. Страсти су различне, коє су нама одъ саме природе усађене, мы њи можемо умерити, и разумомъ тако управљати, да оне не бы производиле одъ себе пороке, али њи конечно уништити, да ий нигда у чувству не осетимо, значи захтевати одъ човека нешто преко нѣгови сила или га ополчавати противъ саме своє природе: и по закону природномъ я самъ рођена, да будемъ мати; мени є дакле Небо само єднога за супруга опредѣлило, съ коимъ ћу я у светий бракъ на умноженъ рода человеческогоъ ступити, и даю ми є у томе пуноу власть, да ако ми є могуће, изберемъ онога, кога мое срце любви, и одъ кога узаймну любовь имати могу, а то є до данасъ было мой Любивой, но и до смрти остає мой. Што є безъ светого брака, оно є проклето, а што є са светимъ бракомъ, то є и одъ людій приимљиво и одъ самога Бога благосло-

вено. . . Она говори на другомъ кревету, говори коешта и гата, ни самъ найпосле ни чула, подкраде ме самъ и заснимъ у неко доба, после поноћи чакъ тргнемъ се, а она јошгъ коешта преневода; завела се пушта у читаву проповѣдъ, пакъ не уме да се остави, ниѣ узима на умъ, да я већ у велике спавамъ, но мысли, да самъ углубила све моѣ мысли у иѣна поученія, пакъ тако ѣутимъ и слушамаъ ю. Предъ саму зору заболеду є заръ уста, и захте јоѣ се спавати, но я коѣ самъ се мојоѣ природи сотимъ одужила была, ставемъ јоѣ давати нова питања, те ти Богъ ме она осване у кревету беседеѣи. Кадаъ уста-немо и почнемо се облачити, салети ме да идемаъ съ ѣномъ у манастиръ, и да се ту за неко време поучимъ, докле доѣмаъ у савршенъ разумъ, пакъ ако ми буде воля, да се обучемъ, и съ другимъ дѣвицама, коѣ ту Богу служе останемъ. Ты видишгъ, вели, да си и тако несреѣна, бо-лѣ одречи се света на ѣншгъ наѣи души својоѣ покой. Слаби су иѣни доводи были и увѣштаваня за склонити ме на то, да ме ниѣ люта скорбъ и жалость у очавнѣе привела, а одъ овога до склоности на то, мало я растојанѣ; приводемъ се и синомъ доѣмаъ у манастиръ. Мала црквица на ѣлеѣ у ваоколо лепе на два спрата дигнута. У томъ манастиру пребываю седамъ свентени дѣвица и една стара игуменія именовъ Магдалина. Ова пакъ стара, коѣ є мене ту довела, ниѣ се у ѣново число броила, она є была само послужавка ѣвова. Мало ниже исподъ манастира има едно мало манастиру принадлежеѣе село изъ кога еданъ старѣи свештеникъ долази и у потребно вре-

ме литургію имъ служи. — Кажу ми ту за тай манастырѣ да є св. краль Милутинъ Неманиѣ на славу Божию сазидати дао, и св. Варвари великомученицы посветіо изъ благодарности къ Богу, кадъ му се є сынъ Стефанъ, у оно време при татарскомъ кралю за цело царство србско и залози бивши, Божиомъ помоћу невредимъ, къ отцу своме цовратіо. Приими ме мати Игуменія, и ту две неделѣ пребудемъ. Была самъ се готово приволела ту и остати, и куда знамъ мыслећи у светъ къ мирскима враћати се, ако за на вѣкъ изгубимъ онога, коме се є моє срце тврдо завѣштало, да ни за когъ другогъ поћи не ћу. Кадъ єданпуть дође намъ нѣкій старый изъ Градца трговаць, време се приближаваше ручку, мати дакле Игуменія задржу га да съ нама руча. Кодъ трапезе запыта га, шта є ново кодъ нѣи кодъ Дунава. Овай између прочегъ каже и то, да є мой Любивой ту у тамницу донешенъ быо, и да су некїи прїятельи нѣгови дошли ноћомъ, тавницу разбили, и нѣга на полѣ извели. Текъ што онъ ово сбытіє расказывати почне, алъ ето ти на мою несрећу єдногъ господина на врата. Овай є быо рођеный наше игуменіє братъ у званію войничкомъ, и быо є военачалникъ нѣкій. Кадъ онъ уђе, бесѣду првый прекине, сбунимо се сви да се обѣдъ наново за нѣга справи. Каже, да є свое момке, нѣи 25, съ конма є нѣкудъ у Каравлашку ишао, оставіо у приявору манастырскомъ седу, обѣдовати, но да имъ се само вина пошлѣ. Мы будући были смо при концу обѣда, и трговаць имаюћи хитна посла, седне на коня и оде! — У какво самъ смуштеніє садъ опетъ овде

поставѣна, што човекъ поче повѣсть, а не докопча, да се о нѣму извѣстимъ, самъ изъ предречени можеиъ знати и себи тугу мою вообразити. Потрчимъ сирота за нѣмъ, да се угушимъ по бадава! — Онъ на коноу а я пѣшице! трчала самъ едно два сата далеко и нигди га стићи немо-го, као да у землю пропаде. Али ели онъ дома у Градацъ ишао, да ниє каквѣй другѣй путь узео? упыта Юноша. Дома є управо ишао, но я нисамъ могла одма се за нѣмъ отиснути, размышлявала самъ се подуго, хоѣу ли за нѣмъ чакъ у Градацъ, или не; да се явимъ игуменѣи, не смѣмъ, да идемъ онако, не пристои се, дотле на-равно човекъ на коноу одмакне, и я га нестигнемъ. Данъ се къ ноћи приближавати почне, дамъ се у бригу сада, што ѣу се касно у монастырь вратити, и какавъ ѣу изговоръ ма-тери игуменѣи представити; борѣи се тако читаво полъ часа у мысли, опредѣлимъ гди ли бы себи за ту ноћъ прибѣгъ искала: у истой мысли искрене ми изъ шуме є-данъ човекъ са сѣкиромъ, и съ єдномъ на рамену даскомъ. Молимъ те чико! рекнемъ му, єль далеко одавде Дунавъ? На ово питаиѣ мое човекъ се насмеє. „Богме ћерко! има проћи доста. одговори ми. Были могла за два дана сти-гнути! А! можешъ вели и за єданъ данъ; а кадъ бы зна-ла рече, иль да те има ко извести преко ови брда, мо-гла бы и за полъ дана на Дунавъ доћи: но у какво си мѣсто намѣрена. Я: у Градацъ, ако знашь, гди є то. Ка-ко небы вели, знао; Градацъ є банѣй поредъ Дунава, али є то далеко приложи, ваљало бы дуго узъ Дунавъ ићи, докле тамо стигнешъ; а кога вели, ты имашъ у Градцу?

Имамъ рекнемъ му єднога стрица. Онъ: пакъ како си се ты сама тако усудила на далній путь? Принуждена сама, велимъ му, умро ми є и отаць и мати, нити више имамъ кога кромѣ тога стрица: а право чико, да ти и то кажемъ, (притворно рекнемъ му) я самъ побѣгла одъ єдне зле жене, коя ме є овде у нашемъ селу подъ свое была узела, и кадъ є све мое добро себи приграбила, почне самномъ тирански поступати: кое ми се додія, пакъ изтрнемъ се одъ нѣ и побѣгнемъ, пакъ хоѹу да идемъ стрицу моме, за кога іоштъ она и незна, да ю тужимъ. Та добро рече, мое дѣте, аль є то за тебе далеко, а сама си: овуда бы ти много прече, преко овы шума было, кадъ бы те имао тко извести, могла бы си вели, сутра рано у Поречъ поредъ Дунава стиѣи, а оданде бы си могла сѣсти на какву лаѹу, и за єданъ данъ у Голубаць, а изъ Голубца у Градаць, лако бы си се могла за по дана довести; али туда єдно неѣшъ моѣи погодити, а друго има у тимъ шумама много дивльи звѣрова: зато судимъ, вели, да ѣе опетъ за тебе болѣ быти овуда правимъ друмомъ иѣи, премда є далѣ, аль є сигурнїе, и безбѣднїе проѣи; єрѣ ѣешъ ударити крозь села и мѣста. Ако ли ѣешъ, вели, туда преко, показуюѣи ми рукомъ, а ты се држи ове стазице, коя ѣе извести на вр' те планине къ иѣкой ловачкой куѣи, одкуда ѣешъ видити Дунавъ, и сутра ѣешъ се само низъ планину къ иѣму спустити. — Сатимъ онъ оде; а я помыслимъ шта ѣу сада; наипосле дай рекнемъ у себи, да предумемъ овай пречїй путь, шатъ стигнемъ завидила іоштъ къ той ловачкой куѣи, кою ми

стараць на вр'у брда показо, а брдо ми се близу чиняше: те айде! поитамъ што брже могу, докле нив мракъ отео. Сущце веѣхъ у пурпурной одеѣи, као у ютру, за єдну високу гору тихо се спусти, мало затимъ и последиѣ иѣгове дуче, коє су косо вр'ове само високи горе осеиявале, исчезну. Почне се мракъ изъ ужасно дубоки около мене дубрава дизати, и у свою црну одеѣу све предмете завияти. Мени цури зной съ чела, и сва сама се у голу воду учинила, нема куѣе оне юнгъ! на еданпутъ искрену предаме дивлѣ свиче! а я сирота бежи! бежи! мыслимъ да ме є еданъ сать терало; клецамъ и падамъ веѣхъ на носъ одъ умора; но и оно дебело будуѣи посустаде; я се на среѣу уватимъ и успужамъ узъ єдно накривлѣно дрво, и ту целу ноѣхъ проведемъ; када сване, а я га ту подъ дрветомъ видимъ мртво и надувено. Сиѣемъ се, но куда ѣу сада! бегаяѣи у вече одъ свичета, тко зна, куда самъ у пустиню заишла! и тако три дана любезный мой! како ти овуда блудимъ, нити знамъ, гди самъ, ни куда ѣу се окренути. Богъ те є зарѣ самъ овуда нанео, да ми будешъ избавитель и живота мога данасъ спаситель. То є сва моя повѣстница до данасъ.

Сада разсуди, какова є то ужасна и како немилостива судбина, коя насъ гоии: я се букавица на єдној страни патимъ, а онъ сиромѣ на другой, горе може бити него я. — Нѣва повѣстница приведе Тихомилѣ у сажалєиѣ. Много є занета то, узданувши рекне юой, и за еданъ мужкїи полъ а камо ли за женскїи. Ты се можешъ радовати, да си толике несреѣе побѣдити могла; но съ чимъ си се ово

дана приранъивала, невина страдалнице! Ето видишъ чимъ! одговори му, показуюћи у марами винаге, кое є мало пре набрала была.

Сатимъ устану, узме ю онъ подъ руку и єдно ублажаваюћи ю съ утѣшителнимъ речма, да се она одсада ништа не бои, да ће нѣгова брига о нѣой быти, да ю съ єзнымъ другомъ своимъ пошлѣ у Градацъ, да потраже тога младића, и одатле да ће ю нѣговъ другъ, ако га тамо ненађу, чакъ у Ресаву одвести; а друго преповедаюћи іой и свою подобну нѣной повѣстницы и страданѣ, одкуда є и како є ту дошао, гди пребыва и проч. Предъ само вече стигну светоме обыталишту, гди застану Никодима поредъ ватре требећи пасуль за вечеру. Ово є, рекне іой, мой другъ; а ово є одъ неколико година моя одъ света удалѣна кућа. Отвори іой светый храмъ и рекне, овде се кадшто служба божія свршує. Она се на то заплаче и приступи къ светоме Христовомъ распятію; „Хрісте сладчайшій! рекне, како намъ тешко пада, кадъ мало што пострадамо, кое може быти за наша по неразуму погрешеня, бывамо невидимомъ десницомъ вишиѣгъ, за исправленѣ наше казнѣни; а ты си свеблагій! за све насъ и грѣхе наше благоволео съ неба се сићи и за дати намъ животь на смртъ себе предати.

Єсеиѣ вече будући поладно, наложи дакле Никодимъ већу ватру, пристави вечеру и седне се разговорати. Каже му Тихомиль за ню одкуда є, и приповеди му укратко, како є одъ маѣие злодѣима, да ю, убию, предана, како се є одъ руку нѣовы избавила и шта є до данасъ си-

рота претршила, како ю е онъ у гори случайно нашао и све проче. Потоме онъ ню разговараюћи самъ около вече-
 ре настаяваше, а Никодима пошлъ у башту, да набере
 деци крушака и да донесе кою лубеницу. После вечера
 узме Юноша свою арфу, кою давно већ у руку ние и-
 мао, да съ нѣомъ гостѣи мало печалне мысли растера и
 почне на нѣой жице поправляти. Никодиме! рекне, елъ быо
 овде Павлимиръ данасъ? Я незнамъ, одговори Никодимъ,
 предъ кућомъ ценаюћи дрва, одъ подне, вели, како самъ
 дошао, ние быо. А зашто? упыта га. Та ветко ми е ди-
 рао у арфу, рекне Тихомиль, пакъ велимъ, да онъ одкуда
 ние быо. Е! тко бы ти ю дирао; ти знашъ, да я у нѣой
 толико разумемъ, колико и магарацъ у кантару; а онъ
 одъ оно доба, самъ знашъ, да ние долазио. Може быти
 сирѣма да е и долазио, придода Тихомиль, по види затво-
 рено, и насъ не нађе, пакъ тако и оде: (оправляюћи ар-
 фу говори) я мысля и ваши' се, да му одемъ едагъ путь,
 и не одо му. Ето можешъ му отити и сутра, ние дале-
 ко, рекне Никодимъ, пакъ му баремъ понеси и ту свир-
 ку. Чию свирку? Нѣгову; юшъ онда кадъ е кодъ насъ
 быо, ту е заборавіо и мени е ономадъ рекао, да му ю
 однесемъ а я самъ и заборавіо. Та гди е то? Та ето
 маши се више врата на томъ камену. Тихомиль се маши
 и скине: а гледай садъ! я за ову свирку ни самъ ни знао.
 Кадъ ю очисти одъ пра', спази на нѣой ситнимъ словима
 написано „Любивою Апостоловићъ“! удивя се и
 погледа на Милену, гдѣ садъ чуда! — Любивою Апосто-
 ловићъ овде пише! Милена се на то презне, узме свир-

ку у руку и гледи. О великій Боже! одкудъ нѣгова свирка овде! Єль нѣгова познаешъ ли? запыта Юноша. Како ю не бы познала! но гди є тай, молимъ васъ, да га пытамъ, одкуда ю є добыо и како се име томе? Ово ме се име Павлимиръ, одговори Юноша. Она. Онъ є ову свирку две године веѣть имао, и куда бы годъ одіо, све бы ю са собомъ потезао, она є одъ найизреднѣегъ шимшира, а ови по нѣой обручѣни одъ праве су слонове кости. Я самъ му єдномъ изъ шале сакрила ю была, и шта тай нне чинію, и како нне жалію, докле му ю опетъ не дадо! Я не знамъ како се є могао онъ одъ нѣ разстати: рада бы съ пьимъ, ако нне далеко, говорити, да га пытамъ, гди є онъ ню добію. Тихомиль пошлѣ Никодима да га дозове, иди, рекне му, и попашти се да съ нымъ доѣшъ, може быти да ће намъ знати што о нѣму казати. Овай оде, а она запыта Тихоміля, какво є то момче, єли пастиръ? — У истый паръ Тихомиль се быяше нешто замыслію. Знапъ ли шта є, рекне, іой, а да неће тай истый быти Любовой! — Любовой! — А одкуда бы онъ ту быо? Юноша умеренимъ некимъ усхиѣнѣмъ и радостѣу Милена! онъ ће быти занста, пакъ вальда є име свое променію. Ахъ, любезный мой, єли могуѣе, да мене у оваковой жалости таково сунце радости данасъ огрее! — Но, послушай ме само. Я ономадъ іюште кадъ є она велика кнша была, седимъ съ момъ другомъ овако као и сада кодъ ватре, гледимо на врата, како муѣ по облаку светлацаю и слушамо како грми и како кадшо ужасни громовни ударцы землю потресу; разговараюѣи се о дивномъ

природе порядку, и непостижимой мудрости Божіей, кою посякъ даиъ вѣчны природе закони нама преповедаю, у-
 ѣємо подобро у ноиъ, и текъ што се починамо справляти
 да спавамо, ето ти намъ на врата то исто момче! „Добро
 вече браћо!“ — Савъ покисао у голой води „Богъ ти
 добро дао“ одговоримо му, и таки наложимо вѣчу ва-
 тру, пакъ подгрѣємо вечеру, понудило га и као страноме
 учинити по вољи! и сами седнемо съ њимъ вечерати.
 Гледияъ, момче младо као капля, у грађанскимъ альинама;
 изъ разговора искусияъ, да е лепо воспитанъ и довольно
 наученъ, донадне ми се преко свае мере: ушатамъ га
 одкуда е; каже се, да е чакъ изъ Прилина града; куда
 дакле иденъ и чин си смь изъ Прилина; ербо и тамо
 имамъ познаты! али онъ моме питаню задоста неучии,
 него ми неку повѣстницу свою у причти вази, кою я раз-
 разумети нисамъ могао, но само толико искусияъ, да има
 неку потайну на своемъ срцу жалость, кою е онъ крѣо, и
 съ некимъ усилаванѣмъ весео се показиваше. Узме ту
 мою арфу и лепо удараюћи испева намъ едну песму; пе-
 сма е была жалостна на срцу увреѣеномъ и печалномъ
 найпрїятнѣя. Гласъ ясаъ има и десь; али не женскій вр-
 до танакъ, но покрупанъ и правый мужскій. Сутра даяъ
 навали да иде, мы га молимо, да оставе кодъ насъ кой
 даиъ, но некте; праштаюћи се съ нама ударе му сузе;
 чела ведра и лица весела быти виѣаше се, а дые му се
 капль изъ очію шизъ образъ свалише, и као чияше се
 да бы радъ свою тайну одкрити, но заръ некте предъ
 моимъ другомъ; ербо на мою молбу о томе каза ми, кодъ

двоице тайна кое како, а кадъ зна и трећий, онда престае бити тайна. Но съ Богомъ вели, може бити да ћемо се опетъ скоро видити. После неколико дана доне се ми мой другъ вѣсть, да ту негди чува овце; но бли онъ незнамъ, садъ ћемо видити; но изъ твогъ казиваня, малъ да неће онъ бити. Милена: Ахъ да бы се Небо већ еданпутъ на мене смилovalo! — Да е изъ Тавнице пуштенъ, то самъ разумела; пакъ валяда е сироматрліо овамо и побегао, шта ли може бити.

Она саде съ неисказаномъ нестрпеливошћу свакій часъ на врата и на полъ истрчава ослушкиваюћи, иде ли Никодимъ и води ли кога. Нѣномъ неспокойномъ садъ срцу то време учини се читава година. — Ето имъ Никодима, — али самъ! — Но, шта е? ови повичу. Ние тамо више, рекне Никодимъ; дослужио газду свогъ и отишао некудъ. Но знашъ, шта е; иѣму ние име Павлимиръ: како што е се кодъ насъ казао, него Любовой. Милену ова рѣчь восхити: Любовой! пакъ гди е садъ, кудъ е отишао? — Тихомиль къ Милени: но! есамъ ли ти казао, да ће онъ бити! Она му падне около врата ахъ любезный мой братацъ! — опетъ къ Никодиму казуй мой сладкій! како си разумео, да му е тако име, и куда е отишао. — Казао ми садъ газда онай, при кому е онъ овце чувао. Тихомиль: кажи по реду, како си съ газдомъ бесѣдио. То е было овако, поведе Никодимъ: Я дођемъ у колебу, и застанемъ старца съ еднимъ момчетомъ поредъ ватре; на питањъ моє, гди е Павлимиръ насмее се старецъ, пакъ мени „а елъ нѣгова свирала какова кодъ

васъ? — есть, рекнемъ му, но гди е оиъ? Оиъ, вели, до-
служи ономадъ кодъ мене свою кратку годину, на оде у
св. Варваре манастирь. Где садъ! реко, вальда ќе се ка-
дуферити, сарома, како оиъ неваа, реко, гди вали. . Ние
вели, него ту жу едаиъ ваза, да су овудъ иѣки войници
прошли, кои иду у Каривлашку, и у ономе селу исподъ
св. Варваре манастира чиниѣду одморъ, и може бити
даиъ два пробавити: дакле отишао е за њима, а шта ќе
тамо Богъ би га знао. Полазеѣи вели, рекне ми, да не-
ку свирку иѣа кодъ васъ тамо, но да му исту пошлѣмъ
по момчету, и хтео самъ му послати, аѣ ми момче иѣе
было овде. Иѣи вели мое име на иѣой „Любшой Апо-
столовиѣ.“ Я му, каже, ва то рекнемъ, та иѣсли се те-
би име Павлииръ, на кое оиъ „я самъ мое име био про-
шею, но пошлѣ ми ю молимъ те, вели, чико, мы ѣемо се
онде у селу како су ми люди казали, и три дана може
бити бавити и сатимъ оде. — Милена се иѣѣсне рукама
— у Манастирь св. Варваре! О света управителю, и све-
видеѣи Боже! — Та я самъ отуда, жалостной мени и
дошла! — О свирѣна судбо, кой ме гонитъ, оѣнешъ ли
се кадъ гонѣи ме уморити! — Я самъ онде дакле была,
кадъ су ти войници тамо, као што самъ ти братацъ ка-
зала, дошли. О небо! тео ми рече одатле иѣи! о вестр-
пельности моя: — банъ ме е среѣа оставила она бега
одъ мене а я одъ иѣ! — Родители ми изумреше, добра
ме мога исключише, и наипосле онога се лишавамъ, у ко-
ме самъ сву надежду мою полагада. — Немой плакати до-
бра моя Милена! рекне Тихомилъ, ето манастира, иѣе та-

ко далеко, за данъ се лако може у иѣга доћи, а ти ћеду люди, као што каже Никодимъ, тамо кой данъ пробавити, нека те дакле Никодимъ сутра одведе, може бити, ако ту буде дошао, да ћешъ се съ њимъ састати: а Никодимъ мени ту любовь одрећи неће, еръ я бы те самъ одвео, да се неморамъ у манастиръ нашъ овде сићи и ту брата, кой ми е явио, да ће доћи, чекати. — Да ние ноћъ ишла бы самъ таки: ахъ како самъ се могла ту съ њимъ састати!

Седну потоме вечерати, по нъой сироти не быяше до вечере. Легну спавати, но она целу ноћъ очи свое несведе. Часъ по часъ изиђе и на звезде гледа, оће ли се већъ едаипутъ даница одъ истока указати: тишина свуда, ништа се не чуе, кромѣ тихій шумъ предъ кућомъ потоцића. Кадъ већъ види, да се данъ указивати почне, пробуди обе; захвали найуерднѣ Тихомлю на указаной любви и братскомъ саболѣзнованю. Тихомль іой рекне ако га не застане, и не буде волю имала у манастиру остати, некъ се враги онетъ съ Никодимомъ, пакъ ће ю онъ, као што се е обекао кући оправити. Даде іой свирку и она се одрости съ њимъ, пакъ се заузме съ честнимъ спроводителѣмъ своимъ преко планина, куда е онъ попрeko знао и после подне рапо у манастиръ стиглу; али на већу иѣну тугу и жалость, кадъ се садъ извѣсти, да іой е Любивой прошастый данъ съ вышепоменутиымъ войницыма у Каравлашку отишао, и іошъ шта е за њо горе, да ће оданде у Русію прећи! Како іой е было то чути, свакій може себи представити. — Падне сирота у

чаяніе, изгуби сасвимъ сву надежду да ће га игде више одъ сунчанимъ видити светомъ, заключи ту у манастиру стати и у црнѣмъ альбиона срећу своју до гроба оплакивати. Она се е знала што когъ Игуменіе оправдати, ужда, што кажу, свачемъ насъ научи. Захвали учтиво Никодиму на труду и честивој пратњи „поздрави ми, рече му, любезнога мога брата Тихомія, поздрави га съ виду знакова признателности мое къ њѣму; кажи му, какову е самномъ и овде роду свирѣпа моя изиграла судина, и будући да смо већъ на усти зима, кудъ самъ претала, остаемъ овде плачевне дане проводити.“ Овај се акле врати, а она ту застане.

Любопитливо почне потомъ разбирати, оће ли се Игуменіе братъ туда опеть са своимъ людомъ вратити, да баремъ азуме, кудъ њой е любезный отишао, ако е у Русію, у ою дакле варошъ, да му може одъ све неволѣ видгогъ писати. Каже њой едномъ самъ Игуменія, да ћеду се уда за цело вратити, но не знамъ вели кадъ. Ево да насъ да се врате сво сутра, докле и зима већъ настаде, а нѣ њонѣ нема. Кадъ еданугъ лицемъ на Рождество Хрістово, прѣими Игуменія одъ истога брата писмо у комъ њой поздравля пражникъ и явля, да е онѣ са своимъ друшвомъ другимъ се путемъ у отечество вратити жоромъ, но да му опрости, што нѣ речъ одржао. Садъ Милена кадъ већъ и ову малу утѣху, съ којомъ се печално њѣно срце одъ крайнѣгъ очаянїя за два и по месеца бранило, изгуби, поболѣ духомъ и стане унѣвати: наипосле видѣши да њѣну жалость, коя њой данѣ на данѣ срце гризе, нѣти

любовь она материя одъ Игуменіе, коя ю е осимъ свію девояка любила, нити време излечити може, намысли на пролеће какогодъ одъ брата Игуменскогъ извѣстити се, ели іой Любивою заиста прешао у Русію, као што се е говорило, и гди е, да му може писати; пакъ ако разуме, да е онъ себи у Русіи онакову срећу задобіо, какве е онъ достоянъ и да е съ нѣомъ задоволянъ, да ће се и она на своє добро повратити, али да се неће ни за кога целога живота свога удавати, но да ће кодъ уяка у дѣвству и аѣлскомъ цѣломудрію векъ свой провести: а кадъ умре, да ће све своє добро оставити да се на полакъ раздели, и тако полу єдну да ће своє уяку дати а другу да се на сироте и убоге раздели. А овако говораше у себи, да останемъ у овомъ манастиру, єдно самоѣа бы ми, гди никаквогъ увеселєня, коє е печалномъ срцу лекъ нема, жалость и тугу понавляла; а друго провела бы живѣтъ, а никоме никакво добро не бы учинила, коє могу одъ мога иманя, што ми е одъ родителя остало, чинити.

При оваковой намери мало се смири и осети у срцу и души своіой тихо спокойство. Провєде ладну зиму и поучи се кодъ Игуменіе млогомъ добру. Кадъ настаде любко и мило пролеће, обнови се цела природа, диванъ овай предѣлъ испуни се сваке пріятности, зазелєне се шуме и лугови, птице певаю, яганчиѣи блєю и пчєлицє цєткє облєтаю: овой є наша Милєна єдвє дѣчєкала; она се садъ овдє текъ за кой данъ као птица на грани задржаваше єданъ путь у недєлю обуку се лєпо дуо-

внє двѣице и съ матеромъ своїомъ Игуменіомъ убу у цркву ужегу свеће и предъ светымъ образима кандила: одреду се две и две, коє беду са стране полти. У таковой преправности очекујући свога старога свештеника, кой ће имъ литургию служити, читаю псалме; а Милена коя се іошъ у вѣювъ свештеній чинъ небывше обукла, у белымъ алынама стаала є поредъ Игуменіє съ десне стране за певницомъ. Дође имъ свештеникъ и поче се света служба, загрки храмъ Божій дивнымъ, као ангелскимъ девоачкимъ гласомъ, чисто ово пѣ въюви лепы уста слога произношенѣ укроѣава глунось и приводи срца у умилєнѣ. Докъ су они іошъ тѣо у прѣви были ето ти имъ одшекуда стране госпode! — Одъ овы су неки были у турскомъ одєду и предъ нѣма єдна млада госпоа, коіой су особито почитаніє чинили и коіой су чєчетыри дѣвице лєно обучєне и вѣаѣєне пристоійно слѣдовале: на вѣой одєдо не само да є скупоцєно быти видило се него неко особито великодѣійє на себи показывашє. Али красота вѣвога лица, коя се съ врта, коо суипе кадъ на орізонтѣ изиѣє, заблєста, усхити срца свою, свою очи на себе обрати! Диванъ вѣвъ стаєтъ гѣла, благороднѣ одъ и нешто особито величєствєно струєи движєніє учини салъ вѣматєлєне свє кои су у прѣви были: єдномъ рєчи што се годъ красєо и савршєно благородно у євоій особи признати може, то се на вѣой сакупчѣно быти видило. Нѣвє очи великє и светлє, али погледъ тихъ и смиреномударъ показывашє благородну душу и лєно срце у вѣой быти; вѣва гєсєа исподъ богато украшєногъ

покривала глава мало смеђа виђаше се. — Она приступи, къ среди цркве, ту се мало заустави, и съ благоговѣйнимъ къ светоме олтару поклономъ трипутъ се прекрести и у ѣутаню очита молитву; међутимъ одъ пратиоца иъны еданъ господиъ пређе за певницу и нешто лагано матери Игумени каза, на кое она обрадована истрчи предъ госпою учтиве, и съ некимъ страопочитаѣмъ поклони іой се до саме землѣ, потѣмъ потеку іой сузе низъ иъно старо и честно лице. „О преблагословенный Боже мой! у кипленю радости рекне, какову благодетъ данасъ я предъ тобомъ нађо!“ Она ктеде госпою да полюби руку, али ова є као матеръ свою загрди и съ њомъ се у уста полюби говорећи іой тіо: „Остави, остави, любезна моя! тво ѣе као Богъ“ и самой іой се иъне очи у сузама заблестаю. Стара ю узме подъ руку, и у Архіереевъ сто уведе, говорећи „занста писамъ се надала овой данасъ изненадной радости:“ поредъ иѣ кодъ стола стану четири нимфе иъне. Разредивши стара и остаду господу по столовима, врати се опетъ за певницу, кою Милени едва дочека и запыта, тво су то и каква є то госпою. Ово є, мой сыноко! велика госпою (тарући марамомъ радостне сузе свое) рекне, и царица є была, по хвала Свевышнѣмъ, кой ю є еданпутъ изъ варварски руку избавіо: ако ни си, вели, имала сређу познати Милеву, светопочившегъ Кнеза Дазара кѣрь; то є она, коя є за турскога цара Баязита уда-та была. Она є была она света за цело отечество свое, за нашъ миръ и спокойство залога; она є мой сыноко; сви-рѣногъ оногъ изъ Азіе христіанске крви жедногъ звера

Баязита смирила и зауставила. Мы смо нъой сви животоиъ благодарити дужин, нъой и нъой благородносмотрителной, родителницы и челодобивной сви нъей матери, кой ние поштедила за благостанъ свога народа утробу свою онакомъ зверу дати: но благость божия и вѣщанъ промиселой погншути ние допустю. Она сала ние любезной матери своией. — Та я самъ нешто мало разумела, да в царь Баязигъ погншуо, рекае Милена, дакле одкуда она сада иде? — Онъ в рать имао съ Тамерлавоиъ, татарскииъ кратъиъ, одговори Игумениа, дакле буде побѣише и одъ Татара уваише, тигъ нациномъ надие и она сирота у робство. Баязигъ у тавница као што чуишь, умре, а она заостане кодъ Татара. Деспотъ, братъ вѣиъ, поиште ю одъ Тамерлана, кой како е разумео, да е она србскога краля кѣи, одише Стевану Деспоту, да поидѣ люде свое по ю, да му е онъ съ чести ватрѣиъ врати; дакле всевасъ юишь, неаи, моа брѣиа съ людемъ пишию по ю, — ты си онда ту била; кадъ е мой братъ прешао у Влашку: но будуиъ наступи зима ние се могла на тако дальни путь одвѣжнати, остане до пролѣта, а мой братъ збогъ важны послѣва врати се куиъ: сада дакле съ ономъ мени непознатомъ господомъ иде.

Мати Игумениа и не достои сву службу, поити гостима ручакъ наредити, изиђе наполю и позове вие одъ свои девойка, съ воима вѣише и Милена. Кадъ онаи стара наполю толике слуге, гди коиъ проводѣю, и юишь вѣке одъ татарске господѣ, кои су Милеву долде доцратили, стане се журити око ручка, што бишь може. — По-

шлѣ єдну одѣ девояка у станѣ, гди се овце музу, да донесе млада сира, яя и скорупа, да се праве пите и гибанице, поѣе съ овомѣ и Милена наша и пдуѣи тако у разговорѣ крозѣ єданѣ великій манастирскій воѣнякѣ, кои силный цвѣтъ покрію быяше, кой мирисавый по воздуху просинаше мирисѣ; тихій жуборѣ трудолюбивы пчелица са сладкоумилнымѣ птчица пѣванѣмѣ дивну за благочувствителна срца хармонію слушале су. Оне смотре на страни мало одѣ себе подалѣ неколико войника, кои су ту у трави седеѣи чистили своє оружіє, одѣ кои єданѣ младѣ момчиѣ у зеленимѣ альинама скочи и управѣ къ овима потрчи, — и кадѣ се на два на три корака къ ѣима приближи, плѣсне рукама, стане и са удивленѣмѣ погледѣ свой на Милену управи „Милена! — ахѣ, любезна моя єси ли ты!“ — и то кадѣ изговори обвлада съ ѣиме чувство радости и поліє ружично лице своє са сузама. — Овай изненаданѣ гласѣ Милену збуни, она се зарумени и бацы своє лєпе очи на ѣѣга. „О Иусе сладчайшій! рекне, кога я предамномѣ видимѣ! — Любивое! єси ли ты?“ — Онѣ ѣето съ расширенимѣ рукама залети се къ ѣой, падне іой око врата, одѣ радости садѣ обоє занеше, и почемѣ топлымѣ сузама себи олакшаю: одкудѣ ты овде молимѣ те? рекне іой, кадѣ є чувєно было, да те є маѣія твоя пуштајяма предала, и да су те убили! — Сладкій мой! — крозѣ плачѣ єдва проговори, то се є ктело са мномѣ учинити, али промышлѣ божій допустію ѣне, о чему му се и сама много пути чудимѣ: но шта є съ тобомѣ за име те божіє молимѣ како се избезуми и на грѣшну

мою маію руку диже! Тко! — Я! — Да тко є маію мою убіо? — Милена! ммслинѣ ли ты завета, да самъ я ию убіо? — Я самъ тако чула. — Онда онъ: „Небо некъ се сруши надамномъ, или земля некъ се отвори, и мене као Авірона у свою бездну узме, ако я то будемъ учинію, или баръ знао, кадъ є онай ию убіо; Боже сохрани! ние то истина ию є другій убіо. Ево писма, ако неверуешъ, на, на читай! ту ћешъ видити тво є ию убіо. — Она узме и лагано чита, погледи на иѣга пакъ му рекне: дакле є ию деверъ иѣнъ убіо! пакъ како се є на тебе то потворило?“ — Е? како? одговори онъ, као што и вине пута мора тршити правый докъ се увати криви. И суице кадшто тође за прный облакъ, алъ му се зато свєтлост неодоуме, тако и истина много пута одъ смртни буде сакривешо, алъ она нима опетъ засія. Они су на мене то были потворили, и я самъ тавницу трію, алъ самъ я самъ таковоме подозреню повода дао; еръ кадъ су ми казали, да є она тебе пустајма, да те убію, предаа, то-лико самъ душою поболео, да самъ тривіо да ию убіемъ ию добри мои пріятели да удале руку мою одъ богомрзскогъ убиства, кадъ су видели, да ме съ речма обрати-ти немогу, оду къ ной и брзо є одъ мене сакриво, за кое сада прво Богу, пакъ нима, кадъ се голь сетимъ, благодаримъ. Но она иѣву заслужену, кою самъ іой я преправляю, чашу, испіє треій давъ потоме одъ Релька брата иѣногъ мужа; овай оде пономъ и заводъ є у крєвету. — А зашто ушата Милени, да авє одкудъ твоимъ наговоромъ! — О Боже мой? рекне іой, и іошъ ми не-

веруешъ, да ништа о томе знао нисамъ! — Онъ ию како є убіо, побегне и сакрїе се. Подозрєнїе, коє су већъ млоги о истомъ дѣлу на мене имали, нїє имъ дало ни мислити на другога кога него на мене. Я пакъ о томе ништа јошъ и незнајући, као невинъ ни самъ бегао, дођу наеданцутъ и мене увате! стану ми метати предъ отцемъ гвозђе на ноге а я се смеемъ и пытамъ зашто. Кадъ у варошкој кући алъ мени кажу, да самъ я заклао Станицу! — Любезна моя Милена! како ми є ту было, кадъ самъ стао у гвозђу предъ честне оне съ белимъ брадама старце у суду! — Уилашио се нисамъ, єрбо ми срце мое само каже, да самъ као злато чистъ одъ тога порока, и невинъ као онај младенцацъ, кои є юче овај светъ поздравїо! но одъ стида запламту ми се образи, и да самъ могао у землю бы пропао. Отацъ ми ту нїє быо. Г. Стратимиръ старанина, као паметанъ човекъ, погледа на мене и видећи ме, да се нисамъ, као очаяный убійца смутїо и утривашъ унутрашњомъ савести пребледїо, но да самъ се као невинъ и правъ предъ њима застїдїо и савъ порумєнїо „небой се сынакъ! рекне ми, очи твоє и лице добро за тебе говоре; дѣло кадъ се извиди, они нека се стиде, кои су те оклеветали, а ты се радуј; єръ безчестїе вели праведногъ истина са славомъ награђує. Мы ћемо дѣло строга испытати, нити ће праведни судъ у томе пати. Мени на то ударе сузе „Племенити судъ, реkiemъ я, и высокопочитаєми отцєви наши! по точномъ испыту ако се посведочи то убіиство на мене я самъ себе смрти подвргавамъ. — Сотимъ одпусту ме одатде и пошлю у тав-

виду. После три дана незнамъ шта моѣмъ отцу би, отпра-
ви ле у заточениѣмъ у Градацъ, пакъ ме јошъ сажъ,
Богъ да му душу прости (умр'о ѣ) на три године ѣ су-
вомъ лебу и води осуди. — Милешъ съ удивленѣмъ: умр'о
ти ѣ отацъ!? — Умр'о, одговори онъ, зато силъ се и
вратио, сво писми у воѣмъ ми явию. Ахъ! — да му Богъ
вѣчну славу даде! — то силъ одъ тебе чувашъ, ххъ! ххъ!
ххъ! — Слушай сило, рекше јоѣ шта ће сапомъ у Град-
цу да буде: недела ти дана а ту у дубокомъ и прич-
номъ затвору проведемъ! поточе у саму зору не мало
ушвики се, вадъ слотрижъ мога приѣтели Мирка, старогѣ
чича Илиу и побривава мога Бигу са ужекешоѣмъ у руку
лучошъ Сдрво неке жирисаво, ков гдѣ као свеѣа и у Ср-
би се много съ ѣмѣмъ у место свеѣе и едуже) гдѣ не-
поль нитосѣ одгоде изивоме! Вадъ су овалку земљу
провоцати могли, вино лѣ су ривци, да се ѣ изисна] трѣ-
немъ, занета сажъ икъ се чудити жорно. — Тко насъ до-
веде да иже Божѣмъ!? Любовъ къ тоби и благоусердѣмъ къ
прицѣ, одговоре ми; во аѣде! себой се ишито? иведе
ме на полъ нашъ узму синиру и обѣмо ма съ носу гвож-
ѣ, аѣде рекоше силъ овѣмо! — и тако поѣмъ съ ѣмѣ-
ма преко старогѣ градаѣа, гдѣ небитно шиди навога, сръ-
ту у граду врло мало обитатѣла ява. Ушажо се коѣмъ и
данъ, да ѣма потере шивоме: вадъ у предеградѣмъ доѣ-
смо, аѣ они мене уседу у благо гостиницѣмъ гдѣ јошъ
седморицу одъ ѣмѣмъ дружтво заставемъ. Они су би-
ди као стража поставѣни, да ѣмѣ на предграѣмѣе, да не
бы какву буѣу учинили, докле они мене у староѣмъ гра-

дићу исподъ земне тавнице не извуку. Заповеде ту ручакъ справити. Кадъ седнемо ручати, стану ме добри пріятельи советовати, да се кудъ уклонимъ за време докле се моя невинность не засведочи. Я имъ захвалимъ на толикой о мени благоусрдной бриги и любви; но кажемъ имъ притомъ безъ свакогъ стра, да я као правъ бегати нећу, и то изъ два узрока, едно што ме е самъ отаць тако осудио; а друго боєћи се, да и васъ сатимъ не бацимъ у зло. Међутимъ пукне гласъ, да е тавница прокопана и да самъ я избегао! Овамо онамо, најпосле нађу насъ у истомъ гостилнику и ту мало крви не бы; најпосле по довольномъ препираню и свађи съ тимъ се поравнамо, да ме затворе кодъ тамошнѣга судіе у собу, и да ми дае обштество свакій данъ задовольно ести и пити, па ако се најпосле засведочи да самъ я правъ, то да плати савъ учинѣиъ трошакъ Ресавско обштество, или онай, кой е жену убіо: ако ли се докаже и истиномъ потврди, да самъ я кривъ, то да плате исти ови мои бранительи; и зато пріятель Марко и чича Илія даду варошкомъ старешини 200 перпера у залогу. Сотимъ опросте се са мноомъ, мене оставе кодъ старешине а они оду. Кадъ прође неколико дана, алъ ето ти мени одъ отца то исте писмо, а ово, вадећи друго, одъ мога любезнога чича Иліе: пишу ми, да се моя невинность осведочила, и да су Релька, кой е њо убіо, уватили, да е преко суда прешао, и да се е већ самъ са своимъ устима издао, да е затворенъ и проча. — Читай само, рекне іой, мало ниже, како ми отаць лепо пише, и припознаваюћи, да ме е увре-

ію; како иште одъ мене опроштай. — Я када се о све-
му известимъ, смутимъ се, и сасвимъ се разжалимъ и гро-
ну ми сузе. Е мой отаць! рекемъ, слабе су ове речи,
кои ма се трудишъ сада ублажити. дубока е рана на мо-
ме срцу, и рђавъ е овај за но мелемъ! Я ти праштамъ
и ернемъ и душомъ, алъ твой смъгъ быти престаемъ. Одъ
данасъ и овога часа я се лишавамъ тебе, родителя мога,
и целога наслѣдства, а ты мене сына, кой одъ тебе да-
насъ за вавекъ у светъ одлаи. Пошто се исплачемъ,
седмемъ и тако му писмо напишемъ. — Како си могао
то чинити? После самъ се и самъ раскаяо, али шта знамъ
кадъ ви самъ могао у тай варъ себе победити. Датъ зовне
ме старешина варошкій и покаже ми писмо, кое су му
отаць и старешине писали, да же одусти съ людма, кои
су по мене послани были. И љутимъ, већу да му кажемъ
шта самъ наумію. Зовне ме съ нѣмъ ручати, на после
даде ми оно 200 перпера, да вратимъ чин су, полюбимъ
га у руку и съ людма пођемъ. Кадъ на првый конакъ
у едно село дођемо, а я се украдемъ одъ дружба и по-
бегнемъ: увређемъ овако тумаризъ кудъ су же они води-
ле, немарећи ништа више ни за отца ни за отечество, са-
мо бы кадшто Ёца сестра, кою звашъ, како самъ ю нѣж-
но любію, на паметь пала и на срцу бы ми потешко бы-
ло. — Найпосле дођемъ у едно мало међу планинама се-
ло, и ту се погодимъ кодъ некогъ солянина да овце чу-
вамъ текъ само зиму да проведемъ, кой е већъ вастуши-
ла была, на на пролеће кудъ Богъ да. — Овде му Ми-
лена пресече речь и реке: То е было овде, гди си се

казао, да ти е име Павлимиръ, елъ? — Онъ се зачуди и погледи на ню; а одкуда ты то знашь? — Она смеюћи се; а гди ти е свирка? — Гле садъ! Милена! та ты цело мое житіе знашь! — Ахъ любезный мой! ту смо се мы есенасъ умало мимошли, те се састали писмо: ты ћешъ се не мало чудити, кадъ ти кажемъ, како мене случай онимъ истимъ путемъ наею, конмъ си ты прошао. Ёли, да си преноћю едну ноћ кодъ некій людій у пещтери едной? Ёсть, но одкудъ ты оне люде знашь? — О, никада ий до гроба забаравити нећу, — они су ми твою свирку и дали. Ахъ, шта говоришь молимъ те! — и ты си онде была! — Я самъ ту кодъ они добри люди преноћила и одъ нѣи самъ се само извѣстила, да си у овай манастиръ дошао, као што ћу ти обширнѣе све изказати но преповеди ми кудъ си есенасъ одавде съ онимъ войницыма у Каравлашку отишао, еръ самъ была разумела да си у Руссію прешао? — Но, занета ми е зачудо, да ты то све знашь, рекне Любивою. Я пређемъ съ нѣима у Каравлашку у намери одаиде прећи у Руссію; но будући настане зима, ни самъ могао, заостанемъ у едной вароши, а друштво ми оде у Татарску. По некомъ времену ови се врате, по конма пошлѣмъ чича Илин писмо и явимъ му гди самъ и да ћу на пролеће у Руссію, но да ми пише што, докле се ту јошъ наодимъ, али отцу момъ о мени ништа да неговори. Кадъ прве неделѣ великогана поста, ето ти ми одъ нѣга писмо; отворимъ, имамъ шта и видити: отаць ми умро! — Шта ћу садъ, мислимъ, дай да се вратимъ, да ми онолико добро не пропадне, и ку-

савну сестру, која сада нигди никога нема да утѣшимъ. Некамъ јошъ кои данъ да се време отвори, аљ ето ти ни на мою срећу Србаља крозъ исту варошъ, кои изъ тагарске земљѣ Милеву воде; приставемъ дакле съ њима и сво дођемъ. Но одъ кога се времена ты овде наодинцъ, съ кимъ си дошла, како те е невидима рука Божја заштићила и одъ пуштајѣ избавила? — Кака љу ти све по реду, но молимъ те да ме јошъ извѣстишъ, ако знашъ, зашто е Редько убио мою мајѣ? „Жена нека, почне онъ, која е, као што самъ чуо, тебе пуштајѣма одведа была, споречи се съ њомъ, и изди јо како за тебе, да е неке люде на то подкупила, да те убию, тако и за његовота брата, т. е. свога мужа, да га е отровала! та е жена чужемъ, и сада затворена. — Тако самъ исто и разумела; и знашъ ли која е та жена? нека баба Сивѣа. Незнамъ јо, рече онъ, но одъ садъ шта имъ друго, какъ самъ се ја избавио, и кадъ е дѣло свету објављѣно. Ахъ, благословеный Боже! кой све видишъ, рече она и погледи на небо, какова се тегота сатъ съ мога срца свали, у каквомъ се благомъ расположењу и усхитителной радости душа моя наоди, што те е любезный мой! благость божја сачувала те ни си оно учинио, за кое су те осуждавали, и за кое би ја белва бычь савести до гроба грини морала. А све што смо претрпѣли као невини, заборавимо, као да ништа нигда ни было нѣ; нама ће Богъ свевѣщѣи за то награду учинити. О добра моя Милена! кой претрпи што за правду, и одржи добродѣтелно надъ неправдомъ побѣду, може ли се тай безъ сладочувствуюмогъ

увеселеня свога страданя опоменути? Благо ономе, продужи речь, кой увреду какову себи неправедно нанешену трпеливо снесе и преко ужасне пропасти, коя му и са смрти угрожава, добродѣтелно срце своє пренесе. Таковомъ прою венаць славне побѣде одъ онога се цвећа плете, коє нигда увенути неће.

По довольномъ овде разговору оду и пріаве се матери Игуменіи. Каже Милена, да іой є дошао онай братъ, за кога є чула была, да є отишао у Русію, и да ю є радъ са собомъ повести. Стара се збунила око гостию, те іой недопусти време съ нѣма се разговарати и коєшта ії испитивати, но рекне имъ: Добро моя мила дечице! кадъ вамъ є башъ тако итно, а вы поручайте, па у име Божіє идите, а жао ми є, што ми време недопушта, да ти се съ братомъ разговоримъ, али ни смо ни преко света, вы ће те насъ и опетъ посѣтити. Одъ ономадъ іошъ (настави стара къ Любивою) навалила є была да иде своіой уйни, па као да самъ знала, те самъ ю задржала, садъ се радуемъ, да сте се видели. Любивою полюби ю у руку, приступа и Милена, кою она съ матерномъ милосѣу пригрли и съ нѣомъ полюби: дођи те ми опетъ, говорећи имъ, любезна децо моя, я ћу васъ радо дочекати; али гладни не идите. Сатимъ она уђе гостима, а ови узму у мараму млада сира и леба, и одма се на путъ крену, ни найманѣ на часть ни таково великолѣпно друштво мислећи. У онаковой любви по толико дугомъ растанку и страданю, садъ обое пуни радости иду у любезно место, у комъ су почетакъ невиногъ свогъ живота

реѣно провели. Дашъ прекраснѣе, време пролѣтао: она азуюћи му повѣстицу свою, бере поредъ пута польско вѣше, едно лавуюћи му дѣжирши, а друго задеваюћи у за капу. У преповѣдаю иѣномъ дође у речъ и добрый Тихомиль са иѣговиѣмъ любезнымъ другомъ: каже му, како ю е любезно приміо, утѣшио и заветовао се да ускъ остае братъ иѣгъ. О света душа! говораше она о Тихомильо, дивашъ младѣицъ и подражаваня достоинствъ добродѣтели примѣръ, а га нигда заборавити немогу, ни гдѣ амъ кадгодъ онако честна, добра и учтивашъ младѣица у мое животу видѣла. Любивою слушаюћи рекше: Милона, ванили што е! Све шта си о иѣму изрекла, имащъ право; я се ни самъ съ иѣмъ толико ни позиво, само што амъ одну ноћъ кодъ иѣга преноћіо, но видіо самъ, и исусіо иѣгову добродѣтель, ако бы се твои воли сагласили съ моіомъ, да му се свратимо! бы ће важъ истина маю заодно, али ништа зато: до села, гдѣ самъ я овце чуаю, можемо лако зарана іошгъ приспети, пакъ да га сутра изненада „съ добро ютро“ поддравимо. На зашто немы! о мой Любивою! а у чему самъ я кадгодъ волю твою окварила? — Поведу потоце о иѣму разговоръ, да бы обро было говорити му, некъ остави ону цустиню и некъ дође у свое добро. Да е штета велика за иѣга, кой бы огао полезанъ у обществу быти, да ту остане. Опреѣле дакле на то усоветовати га. Дођу ту у село попракомъ. Сутра дагъ рано упуте се къ иѣговой кући, а не бы кудъ отишао. Кадъ тамо, алъ онъ предкућомъ съ Никодимомъ прави кавезъ за птице. Радость и уди-

вленѣ обузму благу душу нѣгову: „О прелюбезна срца! удивлѣнѣ повиче, есте ли вы и одкудѣ тако?“ Они му пагну око врата, и сви трое сладостнымъ чувствомъ упоени неколико магновенія у обятіяма найнѣжнѣе едно къ другомуе любви поѣхуте. Тихомиль: „Одкудѣ тако любезни мой! ахъ, благословена она среѣа, коя е два тако лепа срца саядшила!“ — Ово е оно мое сладкій брате благо, рекне Любовой за Милену, кое самъ онда тражію, и за кое самъ ти рекао, да нѣе требало, да га изгубимъ, ово е она волшебна ябука, кою е пакостно оно дрво одъ себе оубаыло, кое потOME подсечено буде. Свевидѣе надъ нами око смилovalo се на нашу найискренію и целомудрену любовь, оно е, насъ среѣне учинило, мы смо се онетъ састали. Каква радость сада срца наша подиже, коя су печална до юче подизала уздисаня, самъ можешъ себи представити. Мы у овой пустыни другога нечемо, съ кимъ бы ю делити могли кромѣ тебе; тебе и любезнога твога друга Никодима. Мы смо васъ много обвезани. Зашто любезни мой? Я то непризнаемъ. Ваша благотворителна душа, рекне Милена, коіой е добродѣтель свойствела, признати вамъ неда, али признаемо мы, и признательность наша, коя одъ искреногъ срца быва, молимо, да буде примлѣне. — За мое странпрїмство, одговори Тихомиль, излишна ми се та благодарность види. — Не! не! вкреный брате, за странпрїмство, но за твое честно и човеколюбиво срце, придода Любовой; меня е Милена моя свеказала, каквимъ си ю благоусрдїемъ прїмїю, и волико си нѣномъ страдишо соболезнованѣ срца одкрїю.

— Зато писамъ ништа више учинио, но што дужность човечества, да се учини, изыскуе. На кое ови: Мы сатимъ ништа узлишио нечинимо, но за указану намъ у дѣлу самомъ любовь, празнымъ речма благодаримо. На страну све любезни мои! рекше Тихомиль, а се съ моимъ другомъ радуемъ, да сте вы надъ свирѣпомъ вашимъ судьбиномъ побѣду одржали, и зато оѣсмо данасъ радостномъ за побѣду торжествовано давъ овай да посветимо. Добрый мой Никодимъ понаштиѣ се око ручва, а вы ѣте мени, докъ ручакъ приспе, преповедати, како сте се нашили: Миленина ми е повѣстица цела позната и найпосле како е у манастиру заостала, но кажи ми за тебе, кудъ одавде есе насъ оде; а како си доуде дошао бмо и то ми е доста познато: морао си доѣи изъ Граца, кудъ су те прѣтели избавили, но како е то было, незнамъ. — Любвиой му цело житѣе свое искрено искизко и одкрѣи и найпосле како Милеку у манастирскомъ воѣнику наѣе. Изъ чега Тихомиль кадъ разуме за Милеку, да е се одъ Татара вратила и да е ту у манастиру почувствова неисказану радость и уншта, оѣели се кой давъ ту задржати? Извѣстѣо незнамо, одговоре ови, но по свой прилици два три дана бави ѣе се ту. Овъ аroveде съ овимъ младымъ гостима до саме воѣи у разговорѣ време, и сутра дапъ замоли иѣ, да се задрже кодъ иѣга кой данъ и да остану садъ съ Никодимомъ, а да овъ иде у манастирь да види Милеку, ако ю юишъ застане тамо. Добро одговоре ови, а ты поѣи у име Божѣе мы ѣемо те чекати.

Кадъ овъ оде пытаю ови Никодима за иѣга, изъ

кога се онъ узрока ту паоди. Никодимъ нѣовомъ любопитству у кратко но ясно задовољи. Штета, рекне Любивой, да такавъ изрядне нарави и искусанъ Юноша разлученъ одъ света у овой пустыни бесполезно животъ проведе, кой бы на ползу обществу човеческомъ быти могао. Я самъ довольно, одговори Никодимъ, о томе беседіо, али обратити га, да остави ову пустыню, нисамъ могао. А мы смо у томъ намеренію, придода Любивой, да га како годъ одъ овога места одтргнемо. Пробирайте, рекне Никодимъ, може быти, да ће га ваша любовь на то убѣдити. На коѣ Милена: Знате ли како ће то добро быти? Мы ћемо нѣга молити, да намъ учини любовь, и съ нама у Рессаву као у госте дође, пакъ ћемо га задржати неколико дана у разнымъ увеселеніямъ, после тога почећемо му о томе говорити. — Кадъ другій данъ ето ти имъ нѣга натрагъ; пунъ радости, каже, да є Милеву не само видіо но да є съ нѣомъ и беседіо, али ни самъ іой се вели ктео казати, гди сада пребывамъ. Ови га сада сви троє окупе, да съ нѣима дође у Рессаву; и онъ имъ наипосле рекне: Косоваць є ближи него Рессава, а я и тако нисамъ быо толико година тамо, оѣу вели, пратити васъ до Косовца, пакъ ћемо, придода, онде на моме добру съ братомъ моимъ неколико дана повеселити, али у варошь нећемо ићи; после вы идите у Рессаву, а я ћу се съ моимъ другомъ вратити опетъ овамо. Ови се у радости плѣсну рукама: „право! право! тако ћемо и радити.“ После два дана затворе свою пустыническу кућу, предаду ключеве старомъ баштовану и спреме се сви

четворо на путь. Крозь веселе шуме, у време смеюћегъ се пролећа, у самой невинной шали и разговору учини имъ се путь vrlo кратакъ. Я се и самъ чудижъ, рекше Тихомиль, кадъ већъ стуне у Косовачкй предѣль, и кадъ онъ свою увеселителну исподъ едне шуме у виногради бућу види и овима покаже: како самъ, вели, могао толико пута моме брату добавь одрећи, да му не дођемъ, а ние тако далеко: вы љете, настави речъ, сада видити, како ће онъ радстанъ быти, кадъ ме овако изиснада угледа, само да га оћемо кодъ куће застати. . Сувце већъ на севки подне указивали почие, а они приспѣду у подлужіе. Заплаче се Тихомиль, кадъ погледа на ове предмете, кои га сада на првога свога века опоменуше. Каже друштву своему, како се е туда у пролеће, съ малимъ ягачицима као дете играо, и сасу и любичицу брао; а у лето кадъ ко-су или жито жанию, како е съ родительными често излазию, и у вече, кадъ бы посленицы посао оставили, како бы младе и девойке поредъ свирала боло играли: и друга увеселева, коя е у дѣтнству ту проводію. О блаженъ мой животь! о весели они дани, како скоро, вели, исчезо-сте! — Показуе друштву своему, докле е ту нѣгова земля, виногради и вошяцы, и кое е мало даць на страни нѣгового брата. Приближаваюћи се кући, часъ по часъ бы зауставили и гледали око себе, како е воће свуда цвѣтаю, и какавъ благодатно пролше плодь одъ себе есени обѣшава! О любезный Тихомиль! рекше Любовой, како си могао ону твою пустыню оваковомъ, раю подобномъ, месту предпочитовати, та я бы волю овде съ бра-

томъ на своје добру, и у овакомъ прелестномъ месту три године живити него онде тридесетъ. То ми башъ сада изъ памети извади, рекне Тихомиль, нити љу му се я више онамо враћати. Я самъ моме Никодиму, рекне онъ, много пута за ово место преповедао, и ето нека вамъ каже, да самъ га ктео овамо послати, алъ се ни самъ могао съ њимъ растати. Занста, браца! придода Милена, я кадъ бы оваково добро имала, не бы ни за најславнии на свету градъ марила, само ако е безопасно овде живити. На кое онъ: овде! тако е безопасно и слободно да у поноћи као годъ и у по дана, може човекъ по целомъ овомъ предљу одити, као да бы ма у таковомъ граду быо. Та ето вароши Косовца, а иза винограда таки два велика села.

Они овако разговарајући се алъ ето ти имъ човека на коню, ово е быо Драгутинъ, братъ Тихомиля, кой е ишао изъ вароши. О любезный мой Тихомилю! осмеявајући се рекне му, тко се теби данасъ нада. Скочи съ коня, загрли се съ њимъ и полюби: Любезна отрасли Стефана Мусића! крозъ плачъ рекне, и утѣхо целога поколеня нашегъ, самъ те е Богъ данасъ овамо донео: уйна наша и обадве тетке, кое те одъ толико година нису видиле, салѣху ме единако ово дана, да ий водимъ теби; особито уйна, која е слабога здравля говори: умрећу а видити га нећу. Изговори мон, што су летни приспѣли послови кодъ њи се не принме. Я имъ се обећамъ и нашииъ данъ опредѣлимъ да съ њима пођемъ: него самъ се ево задоцию а уговорили смо са зоромъ поћи; па текъ

сада мѣши, како љу ња се изговарати, кадъ ме жене, њи три а я самъ, окупе неовати. Оне су овде, еси ли био съ њима? — Овде су! — Овде су да како одговори Драгутинъ, доше су јошъ синоћъ. А ви си био у кући? Ни самъ јошъ, а самъ овај исти часъ съ друштвомъ моимъ дошао. Драгутинъ се обрати къ овима „желимъ извѣстити се, кога имаъ честь поздравити“ рекше имъ. Любивој се и Милева поклонне а Тихомиљъ съ одговоромъ преунтри: Они су рекше, изъ Рессаве, и кадъ се толико радуешъ, што самъ ти дошао, њима захвали. Драгутинъ имъ любезно поздрави, съ њима се пољуби и у разговору пођу кући. Стара Симеона уѣна у авѣи живини ести даваше. Остави живину уѣна! осмелвиоћи се рекше јој Драгутинъ, на се пожури око ручна, вртъ сво гостѣю. Она нешавоћи какии су гостя съ негодованѣмъ га приму; ишамъ, рекше, частити се и овде дошда, но иѣи куда самъ пошди, и еитиъ срдита уѣе у кућу. — А! а! кажемъ л, да бы самъ л зло садъ прошао одъ ови жена: кадъ се тако ова срди, вои е стари и најмирѣа, да шта о овима мислити вали. Они овако беседећи пођу узъ басаманъ горе, аъ ото ти ѡъ обадве тетке на холанку се указанне, намргоѣене погледе, пакъ се опеть врате у нутра. О какви имъ радостъ сада све три обуѣе, кадъ се о предубезномъ своме Тихомиљу извѣсте, бадава быткѣ перомъ онако живо изобразити трудо се. Оне су све три са усхитителнѣмъ устремленѣмъ къ ѡъму полетиѣе, коя ће га пређе у свон радостѣу третѣча наруѣа одъ друге отѣя. „Тихомиљъ сладко ѣело нише! повѣиу

и сатимъ га пригрле и умукну. Милени на страни мало стоѣхой потеку сузе гледаюћи на ньѣ. И тко се не бы овоме живоме найчистіе и дуовне любви изображеню заплакао. Пошто га съ топлимъ изъ очію сузама оросе, полюбе се съ ньимъ и сатимъ поздраве странне. — Мени само іошъ єдно, брисаюћи сузе рекне му уйна, на овоме свету остає, за кое бы зилазећи у ладанъ гробъ жалила: а то є любезный мой Тихомилю! да те бракомъ сачетана видимъ. И то іошъ може быти, рекне Тихомиль, любећи іой руку, и зашто не бы? Одъ твоє волѣ, мой синакъ зависи, да ту радость целомъ нашемъ роду не одрекнешъ. — Све ће полако быти, рекне Драгутинъ, но гледайте вы око ручка, я самъ гладанъ, а и любезни наши гости іошъ нису ручали

Справе дакле одма изряданъ ручакъ. При ручку цео ньіовъ разговоръ о томе буде, да Тихомиля више у манастирѣ непусте, но да га жене. Изговоръ ти є тай, рекне му братъ, до сада быо, да си се радъ іошъ кое време у манастиру кодъ отца Теодора поучити; но онъ є мени самъ пређе казао, што се науке тиче, да си ты већ довольно одъ нѣга поцрпю, и да сада безпослено, као какавъ пустиникъ више кодъ оне у пештери капелице него у манастиру пребывашъ. Ты, када си се толико у миранъ залюбіо животъ и када си се тако къ читаню кнѣга предао, можешъ то исто и овде у своме добру, кое самъ ти приумножіо, имати. — Свію се миѣніє овде сатласи, сви га на то наговарати стану. Онъ се доникле

брани, но найпосле на нѣове се молбе склони, и обећа имъ се заостати; али у вароши живити ништо.

По истечению неколико дана навазе Любивою и Миценою, да у Рессаву место свога рођења иду: но естъ! — Тихомиль ове неће да пусти. Не може другѣе бити любезный Тихомилью! ми ићи морамо; врь я имамъ сестру, за кою самъ ти казиваю, да е безъ родителя и безъ мене брата свога сама остала, разсуди, како ће нѣой сада бити, кадъ ме види, и одвада ме већ сирота жели видити. — Тихомиль на то побути — „знашъ ли што е?“ рекао му, ви годъ мене јошъ два дана остати морате, а по истечению два дана, знамъ да ће ми и увѣкъ доћи, пакъ љу васъ у ваше место одразити, и тако ми е, придода, нужно, у моя села отићи и видити. — Ови немогаши имъ любовъ одрећи заостану.

Кадъ другѣй данъ у подне, ето ти му ужка, и съ њиме Ђе Любирове сестре — по ову е Тихомиль слугу едвога потайно послао био, да съ нѣговимъ уакомъ дође. — Окој прекрасной дѣвоичици, кою е сада петнайето своє прозеће брѣза, ниъ било казано, да ће овде дражайшегъ свога брата зовати, кадъ годъ што и брату о нѣой вишта напредъ зваћно ниъ било; не мало удиве се обое, кадъ се тако начепава видо: они едно друго съ неописаномъ радощу прирмо: вѣстание сузе, на подобіе екупоценога бисера обимъ се ивъ очію виць нѣова анѣлска лица свале. Свою сада присуствующи срца толико се любани вѣкшегъ брата и сестрице поразе, да умилна остану. — Чисто мисно и съ испорочкомъ на окру-

глимъ Єлене образима крви смешано, и простъ по любви пунѣ изъ нѣны красни исподъ дугачко црни трепавица очію, погледъ показиваше саму ону у почетку века іоште свету невиность, коя, рекао бы, и безчувствителнымъ дрвима силу чувствованя, дати бы могла, ктome сладка и умилна на нѣжнымъ и руменымъ нѣнымъ устнама беседа, съ чистымъ разумомъ, честносѣу и простосрдіемъ сяюжена покрепу нашего усамлѣногъ бывшегъ юношу Тихоміля тако, да онъ сада оно осети у своме срцу о чему онъ досадъ ни мыслию и кое онъ до данасъ нигда осетио нне: ово буде за нѣга нѣко неспокойство, али неспокойство, кое се сладко и благопріятно за чувство нѣгово быти видило. Сви предмѣти веселя сада изъ нѣгового срца исчезну, а само едно задовольство свое онъ у любви къ Єци (кою су тако звали) у срцу осѣкаше. Онъ безъ Єце быти немогаше, а и при нѣой самой невесео се быти видіо. Само унутрашности своіой потайно нѣко задовольство чувстооваше. Онъ се усляваше страсть побѣдити, али нѣгове силе овоме одговорити нису могли. Онъ е изъ почетка нѣколько дана любовь свою одъ свію дубоко крію, но напоследакъ принуѣенъ буде тайну ову Милени поверити. Онъ запыта ю, сме ли Єцу одъ брата поискати. Зашто не бы, одговори му ова веселимъ лицемъ. Мы смо, придода, и на Єцы примѣтили, да она тебе искрено люби; но ты нѣму спомени за то слободно.

Сутра данъ дакле изазове онъ Любивоя и Милену у башту. „Знашь ли шта е, драгій мой Любивое! рекне му, може быти да намъ е то одъ самога Бога суѣено, да ми

у неразрѣшеномъ любви савезу животь нашъ проведемо. — Любезна твоя сестрица, кою я премда прѣче ни познавао ни самъ, са своимъ срца и душе свойствама, колю красе, уважаваю и прель свакимъ любле достойну чине, пѣнила є мов срце! — Ово мало време како самъ ю видю, открыло є мени у њој иѣне особите благоприятности и редке дароне, кои ласкаю срцу моему, да љу а съ њомъ среѣанъ быти. — И љо любить! — любить као средство едно, кое ље ми животь сладкимъ учинити. — Она родителя нема, одъ кои бы я руку иѣду поискати могао, но я ю иштемъ одъ тебе любезнога брата иѣнога. А теби є мов благъ? — Любивою се очи у сузама лисветле, онъ се любко на иѣга насмеє, пресече ну речъ и свое љутаѣ. „Ахъ, любезный мой! пригравни га редке му, смемъ ли я одъ Бога болю среѣу жојой сестри желити, о којой самъ родительску бригу дужинъ носити, него ову, кою іој у теби донаєш иаодимъ?“ Сатимъ полюбє се. Истий данъ прель воѣмъ зовне сестру свою на само у банту и иѣтаѣи се измеѣу жирисавотъ шѣѣа саобити іој стваръ и зажити є, имали волю за иѣга поѣти: на кое му она просто и искрено зарумевивши се одговори: „Я иѣга срдично любить и онъ се мени прию зобованъ показує, ако є, придода, твоє воли, и ты кои иѣга болъ познаєшь, судишь, да љу съ њимъ среѣинє животь имати, я љу воли.“ — Онда онъ нувъ радости узме љо за руку, доѣу у куѣу и пошѣ Милєцу у другу собу по Тихомилу, и вѣль оний уѣе, узме свою сестру за руку „Прими ю любезна мой! ревне Тихомилу, вѣ руке брата иѣнога, прими ю съ онимъ благословомъ, съ коимъ бы ти ю и иѣни родители, да су живи, дали: и се радуємъ, да ю занасъ среѣау видимъ. Она одъ ланасъ постає твоє иѣрна супруга, а и съ Милєномъ жојожъ до смрти неизменѣи твой и целомъ роду твоєму приятель

и братъ.“ — Драгутинъ, уйна и тетке отишли су были у варошь кући и тако о овоме јошъ ништа и незнаду. Сада дакле ови рано пошлю слугу напредъ да имъ яви да ће Тихомилъ младый наслѣдникъ, са своимъ любезнымъ друштомъ у гости имъ доћи, но да приправе честитъ ручакъ. На едно два сата по одлазку слугиномъ ови четворо съ Никодимомъ, безъ кога Тихомилъ нектеде никуда, упуте се къ вароши.

Подно е већъ превалило было кадъ тамо приспѣду. Ручакъ е готовъ быо и сродници су съ неискazanомъ жельомъ на госте изгледали, особито кой јошъ Тихомила видели нису. Обрадују му се сви, кадъ га виде, као да имъ се е сада на ново родіо. А када се при ручку извѣсте, да е онъ ову красну девојчицу за сунругу избрао, и да е она кћи изъ Рессаве почившегъ судіе Апостоловића свима се радостъ усугуби, сви имъ по пляду пута срећу зажеде и са сверадосанимъ увликомъ „млегая лѣта“ повичу. Тай данъ у вече зовку свейгошика и по закону оба двоима ябуку учине и после тога се у еданъ данъ Любивое съ нѣговомъ Миленомъ, и Тихомилъ съ Єленомъ венчаю. Никодимъ буде Тихомило кумъ; но весель Тихомилъ ше ктео у вароши држати, него узме свою и друштво пакъ се врати на польско добро кући, која е лепше быяше него буди коя у вароши и ту у тишини са своимъ сродницима и младичима два дана провеселе се, а Любивоя и Милену месецъ дана задрки и едва се съ тенкимъ срцемъ одъ њи разстане. Но будући низ далеко было, ови су ий потоме почестно посѣщавали, а такође и онъ е съ Єдомъ њима одлазіо. Они се заветую сваке године Мая месеца онај манастиръ и Тихомилъво обиталиште посѣтити. Никодимъ равниъ начиномъ у непроменѣной любви кодъ оба два ова честна племена до смрти свое застане.

PG
1418
V53U7

Vidakovic, Milovan
Usamlienyi IUnosa

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 06 03 06 004 5